MERIVÄLJA

AJALUGU

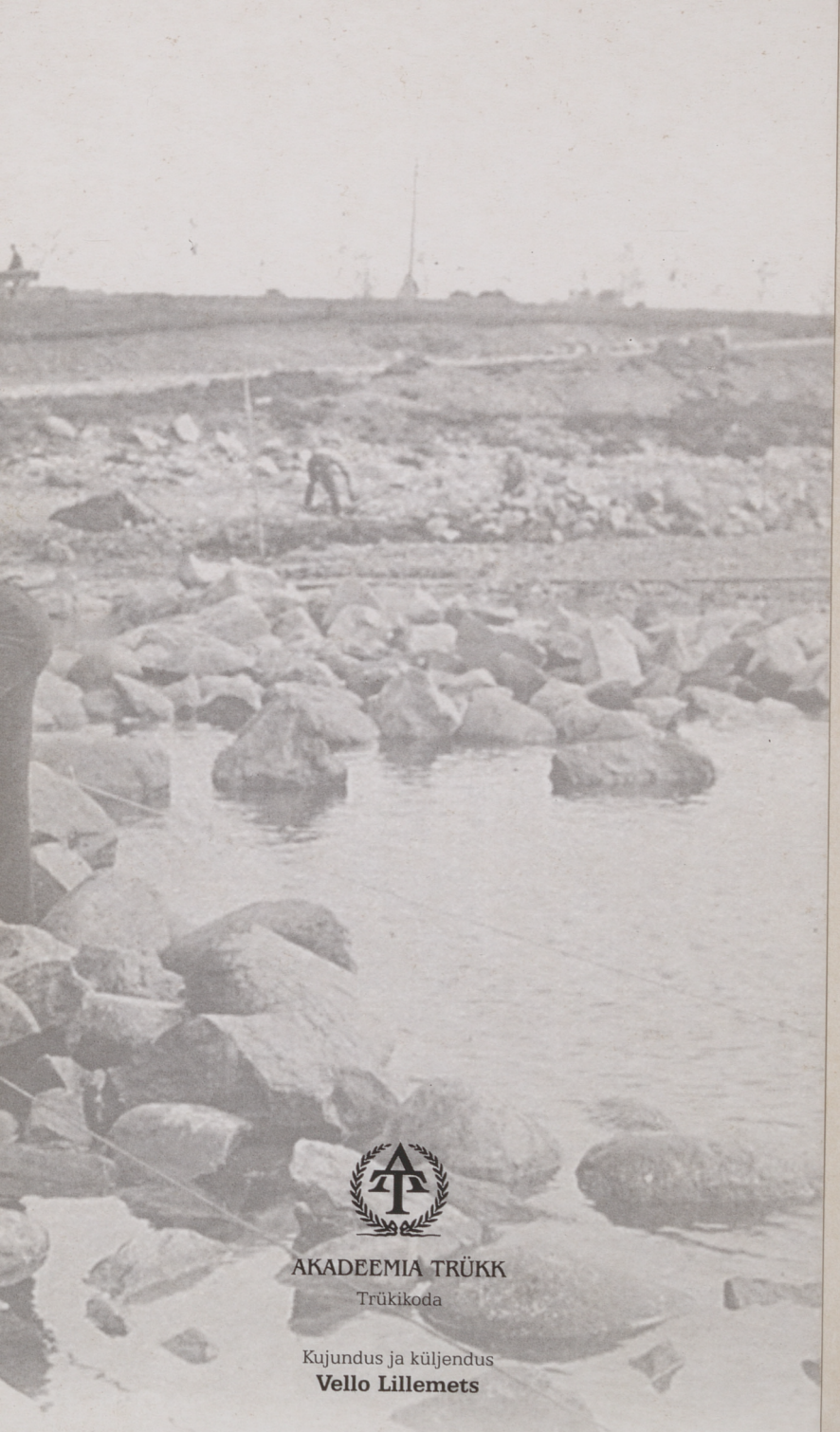

AKADEEMIA TRÜKK
Trükikoda

Kujundus ja küljendus
Vello Lillemets

A 127960

MERIVÄLJA

Koostasid:
Kaja Laanmäe ja Henno Ustav

Materjali aitas koguda:
Merivälja Põhikooli 5.klass

Fotod:
Merivälja elanike erakogudest

2001

TALLINNA
RAAMATUKOGU
PEDAGOOGIKAÜLIKOOL

10500 00127960 0

Kallid lugejad!

Valmis esimene osa Merivälja ajaloo raamatust, mille suures osas moodustavad inimeste mälestused. Siin võib olla vigu, sest tegemist on aastakümnetevanuste sündmustega. Ometi annab see mingisuguse ülevaate meie kodukandist.

SISUKORD

Aedlinnade asutamisest Euroopas	5
Saku aedlinna asutamisest	6
Sakust Meriväljale	8
Sakust Aruküla ja Kloogale	11
Merivälja rajamise algusest	13
Tööde algus aedlinnas	16
Sadamakai ehitamisest	20
Kaevude rajamisest	23
Side	24
Elekter	25
Sundmäärus heakorra ja tervishoiu alal Merivälja aedlinnas	26
Sporditegemine Meriväljal	29
Väljavõtted protokollidest	30
Ranna tee	33
Gaasivarustus	37
Merivälja vabatahtlik tuletõrje salk	38
Merivälja kool	46
Raamatukogu	48
Stiilsed, tavalised ja kummalised majad	51
Merivälja aedlinn kasvab	54
Väljavõte "Merivälja objekti" toimikust	56
Meriväljal elanud ja elavad tuntud inimesed	62
Tähtsamad aadressid	83
Mälestused	88
Fotod	141
Kronoloogia	185

MIS ON AEDLINN?

Aedlinn paikneb suurlinnast või suuremast linnast eemal. Seda ei läbi suured liiklusmagistraalid. Seal puuduvad suured sadamad, lennuväljad, tööstusettevõtted.
Aedlinn on aedaderohke väike-elamutega hoonestatud asula või linnaosa. Ta sarnaneb aianduse viljelemise poolest rohkem maa-asulale kui linnale. On asum loodussõbraliku keskkonnaga ning kodulembelise ja perekeskse elanikkonnaga. Keskkond, mis soosib harmoonilise isiksuse kujunemist.
Aedlinn – see on värske õhk, vaikus, puhkus, tervistumine!

AEDLINNADE ASUTAMISEST EUROOPAS

Tööstus- ja kaubanduslinnade arenedes ning laienedes muutusid nendes elamistingimused inimestele aina rõhuvamaks. Sellest tulenes, et linlased hakkasid tagasi loodusesse, avaramale maastikule või puuderohketele aladele püüdlema.
Rikkad linnakodanikud hakkasid endile soetama linna lähedale suvemõisaid või suvilaid. Kellel see ei olnud aineliselt võimalik, üürisid suvekortereid või käisid (sõitsid) pühapäeviti linna ääremaadel "rohelises" puhkamas. Peagi kujunesid välja kindlad väljasõidukohad, tavaliselt väikeste külade, alevike läheduses, peamiselt raudteede või maanteede läheduses, võimaluse korral veekogude ääres. Neist arenesid suvituskohad, millest omakorda kujunesid uuelaadsed asulad – aedlinnad. Nii toimus aedlinnade areng mitmel Euroopa maal. Ja ka Tallinna ümbruses.

Aedlinna kui uutlaadi asumi idee avaldas Theodor Fritsch 1897.a. Saksamaal raamatus "Tuleviku linn" (Die Stadt der Zukunft). Selles teoses olid esitatud ettepanekud, mis seejärel kiirelt levisid ja leidsid elavat poolehoidu.

Inglismaal propageeris ja arendas aedlinna ideed Ebenezer Howard. Tema raamatus "Tuleviku aedlinnad" (1898, tol ajal "Tomorrow a Peacful Path to Real Reform"; hiljem "Garden Cities of Tomorrow") esitatud mõtted äratasid paljudes huvi, kes järgmisel aastal asutasid Suur-Britannia Aedlinnade Assotsiatsiooni. Too organisatsioon oli võimeline 1903.aastaks Londonist 30 miili kaugusel asuva Letchworth`i välja arendama aedlinnaks.

Saksamaal asutati sarnane selts – Deutsche Gartenstadt Gesellschaft – 1901.aastal. Selle poolt rajati 1906.a. Dresdeni lähedal aedlinn Hellerau ja 1913.a. Leipzigi lähedal – Marienbrunn.

SAKU AEDLINNA ASUTAMISEST

Kuna lugu sellest, miks kunagisele Viimsi mõisale kuulunud mätlikule ja kivisele maatükile aedlinn rajati, on mõneti erandlik, siis tuleb seda järgnevalt selgitada.

Ettevalmistavalt mõne sõnaga:
Aedlinna asutajatel oli tollal tegelikult juba alustatud suvituskoha rajamisega, kuid hoopis teises kandis – Tallinnast lõuna pool, Saku ja Männiku piirkonnas.
Varasemale Merivälja kodukandiuurijale August Pulstile (1889 – 1977) on Jaan Riis, üks Merivälja esiasukatest, kõnelenud:
Saku mõisnik Valerian von Baggowudt ja Nõmme maade omanik Nikolai von Glehn olid perekondlikes suhetes poegade-tütarde abielude kaudu.
Kunagi olevat Saku mõisahärra kellelegi öelnud: ... mis see Nõmme Glehn üksi "raha teeb" ja oma liivakünkaid kallilt ehituskruntideks müüb? Miks ei võiks minagi sedasama teha? Mul siin maad ja metsa küllalt!
Kas kunagisel Tallinna linna mõisate valitsejal Valerian von Baggowudtil, kes päritolult oli rootsi verd, nagu nimigi viitab, ja maarahva suhtes sõbraliku mehena oli tuntud kui Saku – Paku (Baggo..) – oli tõesti suur rahapuudus, et ta pidi hakkama maad (kinnisvara!) müüma, ei ole mujalt kinnitust leidnud.
Oli aasta 1912 – mõnus rahuaeg nii Vene impeeriumis, kui kogu Euroopas. Miski ei äratanud tsaari alamate tähelepanu saabuvatele kohutavatele sündmustele ja tõsistele plaanidele, mille kallal Peterburis töötati.
Kuna mitmed eestimaa rüütelkonnast pärit isikud olid Vene riigivõimu ametkondades tähtsatel kohtadel, siis on ülimalt tõenäoline, et hiljemalt 1911.aasta lõpuks oli neil teada, kui ulatuslikke maade sundvõõrandamisi ja kus kohas, toob kaasa laialdase kindlustatud süsteemi – Imperaator Peeter Suure merekindluse – rajamise Tallinna ümbrusesse. Maa-alale, mida rüütelkond pidas teiste hulgas oma igipõliseks omandiks. Eestlasi kui kohalikke põliselanikke ega nende õigust oma maale ei meenutanud tollal neist mitte keegi.

Sestap oli aaslimeestel kasulikum juba aegsasti vastavad maatükid ära müüa, kui jääda võõrandamist ootama. Viimasel juhul oleksid riigivõimu esindajad kindlasti vähem maksnud kui vabamüügil oleks saanud.
Küllap säärased ebameeldivad teated jõudsid ka Valerian von Baggowudtini. Sellega seoses veel Jaan Riisi mälestustest:
...Saku – Paku andnudki siis asjaajamise ühe lätlasest kooliõpetaja kätte, kes pannud ajalehtedesse kuulutused, et Sakus hakatakse krunte müüma ja aedlinna asutama ja et selle kohta saab lähemaid teateid Tallinnast Läti seltsist Narva mnt.13. See oli 1912.a. sügisel...
Seda mälestuskildu tõendab ka teade, mis on avaldatud Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi (MAHS) asutamiskoosoleku (20.04.1932) trükitud kutsebroúüüris: "...Saku aedlinna asutamise mõtte ülesvõtjaks ja asutamise tegelikuks korraldajaks oli kooliõpetaja I.Plauktin Tallinnast. Tema õhutusel ühines teatud hulk isikuid mitmesugustest seltskonnakihtidest..."
Nendeks aastateks olid aedlinna-ideed jõudnud ka Venemaa tsaaririiki ja esimene aedlinn Meêaparks –Kaiserwald Riia lähedal aastatel 1900 – 1906 asutatud.
Küllap siis lõunanaabrite poolt jõudsid mainitud uued ideed ka meie maale ja 1912.a. lõpul moodustati Tallinnas Saku aedlinna seltsi asutamiseks täidesaatev komisjon, kes alustas ettevalmistustega ja koostas põhikirja. Selle juures korraldajaks oli Ivan Plauktin (kas õigemini lätipäraselt Janis Plauktinú? H.U.) Ametlik asjaajamine võttis hulga aega. Põhikiri esitati eestimaa Kubermangu Seltsiasjade Komisjonile, kes registreeris 24.veebruaril 1914 uue seltsi nimetusega: Tallinna linna ligidal asuva "Saku" suvitamise koha Heakorra eest Hoolitsemise Selts (lüh Saku Selts). Selle asutamiskoosolek peeti 30.aprillil 1914 Tallinnas. Seltsi liikmete arvuks tollal on märgitud 323 isikut.
Saku Seltsi liikmeskonna volitusel osteti täidesaatva komisjoni poolt aastatel 1912 – 1914 Saku mõisa omanikult V. von Baggowudtilt 454 tiinu 1483 ruutsülda (ehk 496,68 ha) suurune maatükk ja Rätsepa talu omanikult A.Veiler´ilt 20 tiinu (21,85 ha) suurune maatükk. Kokku 474 tiinu 1483 ruutsülda (513,53 ha) maad, mille eest maksti 193 893 rubla 34 kopikat kullas. Ostetud maatükid olid kuivad metsamaad, igati sobivad aedlinna nõuetele. Maa-ala jaotati seltsi liikme arhitekt Artur Perna 1913.a. koostatud projekti järgi umbes 800 ruutsülla (3642 m2) suurusteks kruntideks ja need jagati välja seltsi liikmetele.
Rajatava Saku aedlinna maad asusid tolleaegse kitsarööpmelise raudtee mõlemal poolel ligi viie kilomeetri ulatuses. Aedlinna piiridesse jäävale teeosale

rajati kaks raudteejaama: Männiku ja Tammiku. Need olid paigutatud nii, et kaugus ühestki punktist ei olnud jaama üle ühe kilomeetri. Jaama hooned ehitati Saku mõisaomaniku kulul, Saku Seltsi ja tema vahelisel kokkuleppel. Selle eest selts maksis iga tiinu pealt ostuhinnale 10 kuldrubla juurde, mis suurendas summat enam kui 4500 rubla võrra.
Aedlinna kavandamisel arvestati juba vajaduste ja võimalustega kaugemas tulevikus. Nii näiteks projekteeriti umbes 10 km pikkune elektritrammi otseühendus Tallinnaga.
Kõigepealt rajati need kohalikud teed, mille järgi oli suurem vajadus ning mis nõudsid minimaalseid kulutusi. Suures osas seda võimaldas liivane, kuiv ja tasane pinnas.
1914.a.suvel puhkenud Esimesse maailmasõtta haarati ka Venemaa 1.augustil sõjakuulutusega Saksamaa poolt. Balti kubermangud olid ohus vaenutegevuse laienemise puhul, mis ka aset leidis.
Sõjaolukorras suured volitused saanud Peeter Suure Merekindluse Ehitusvalitsuse ülem keelas Sakus igasugused ehitustööd, kuna rajatav aedlinn jäi kindlustusvööndi lähedusse. Hoogusattunult ähvadtati kogu maa võõrandada ja see toiming jäi teostamata, kuid valdajaiks said nüüd Vene sõjaväevõimud.
Rängad sõja-, revolutsiooni- ja okupatsiooniaastad halvasid keeldudele vaatamata niigi Saku aedlinna rajamise tööd ligi kümneks aastaks.

SAKUST MERIVÄLJALE

Pärast Eesti Vabadussõja lõppu, kui rahva ja riigi elu hakkas taas kulgema rahulikel radadel, sai ka Saku selts jätkata oma vahepeal peatatud tegevust. Säilinud dokumentide järgi on see osaliselt jälgitav 1924.aasta algusest.
Selts kandis tollal nime Saku aialinna heakorra eest hoolitsemise Selts. Hiljem nimi veidi muudeti ja pärast 1926.a. jäi püsima Saku Suvituskoha Heakorra Eest Hoolitsemise Selts (lüh. Saku SHEHS või lihtsalt Saku selts).
1924.a. märtsikuu algul peakoosoleku poolt valitud juhatuse koosseis oli järgmine: Peeter Kirk – esimees, Villem Kesker – abiesimees, Johannes Ligema – sekretär, J.Tammeveski – sekretäri abi, Feodor Johanson – laekahoidja ja asjaajaja, K.Detlow – laekahoidja abi.
Seltsi juhatuse kantselei asus tollal Tallinnas, Toompuiesteel nr.3, korter 23. 1927.aastast – Pikk tänav 42, Ühisklubi ruumides.

Nagu kogu Vene sõjaväe varandus, ehitised ja rajatised, nii ka Saku aedlinna maa-ala koos sinna püstitatud sõjaväeobjektidega kuulus nüüd Eesti Vabariigi Sõjaministeeriumi valdusesse. Peamiselt asusid seal suured laskemoonalaod. Nende tõttu ei olnud Sakus enam võimalik aedlinna rajamist jätkata. 26.veebruaril 1924 E.V. Sõjanõukogu otsustas tunnistada vajalikuks kogu aedlinna jaoks mõeldud maa-ala võõrandamise. Alustati pikka aega nõudnud läbirääkimistega valitsusasutuste ja Saku seltsi juhatuse vahel vastutasuks antavate maa-alade kohta.

Kaudsetel andmetel on 1923.a. märtsikuus mõned seltsi liikmed käinud Rannamõisas, arvatavasti tutvumas võimaliku vastutasu-maatükiga.

Ka Väänast loodeti maad saada. Kuid Põllutööministeerium ei nõustunud selle taotlusega, põhjendades, et sealne metsamassiiv on vajalik kohalike elanike varustamiseks metsamaterjaliga.

Saku SHEHS juhatusele esitati Sõjaministeeriumi Varustusvalitsuse ülema poolt pakkumine (kirjaga 05.03.1924) Viimsi mõisast reserveeritud 58,2 ha suuruse maatüki kui ühe osa vastutasumaa kohta, või juhatus soovib mujalt maad ühes tükis saada.

Seltsi juhatus nõustus ettepanekuga ja maatüki üleandmise kohta koostati 21.mail 1924. akt, mille ärakiri on siin toodud:

Harjumaakond
Viimsi vald

Akt

1924.aastal 21.mail Harjumaa Riigimaade Ülema telefonogramma 17.maist 1924.a. No.62 põhjal andis Harjumaa III ringkonna valitseja J.Treumann, Saku aialinna seltsile, kelle esitajana kohale ilmunud P.Kirk ja V.Kesker, üle järgmised maad:

1) Viimsi vallas asuva Viimsi asunduse plaanil No 84 all märgitud järgmises suuruses:

a) Karjamaad	53,67	hektari
b) Teed	0,25	"
c) Vabarand	5,48	"
Kokku	59,40	hektari

Maapiirid on tänasel päeval maavastuvõtjale kättenäidatud.

Maad on üle antud kuni asja lõpliku lahenduseni.

Andis üle:

III ringkonna valitseja J.Treumann
/allkiri/

Võttis vastu:

Saku aialinna heakorra eest hoolitsemise Seltsi esitajad
Juhatuse esimees P.Kirk /allkiri/
Juhatuse abiesimees V.Kesker /allkiri/[1]

[1] Akti originaaleksemplar on käsitsi kirjutatud tindiga joonelisele kantseleipaberile 22x35,5 cm ja asub Tallinna Linnaarhiivis fond nr. 1373

Eesesitatud napisõnalisest aktitekstist ei selgu, kus täpselt tähendatud maatükk asub. Ei ole märgitud selle nimetust ega antud iseloomustavat kirjeldust. Kuid ühest dokumendist (Saku SHEHS kiri 26.05.1924 Põllutööministeeriumi Maamõõdu osakonnale) saame teada, et "Viimsi mõisast eraldatud maatükk No 84 "Meriväljа" nime all...". Samuti August Pulsti poolt üleskirjutatud ümberkaudsete vanemate elanike mälestustest loeme, et seda paika on ikka nimetatud Meriväljaks.

Viimsi kui Tallinna lahe idakaldal asuval Viimsi poolsaarel paikneva asumi kohta leiame andmeid teatmeteostest. Vanemast ajaloost lühidalt – Viimsit on esimest korda mainitud 7 adramaa suuruse külana "Taani hindamisraamatus" (Uianra). 1471 on märgitud, et külla (Vyamas) on Pirita klooster rajanud mõisa. Rootsi haldusajal oli Viimsi (Wiems) Toompea lossi toiduainetega varustajaid. 1919 sai Viimsi riigimõisaks, mis 1923 anti autasumaana kindral J.Laidonerile.

Tutvume veel geoloogide poolt koostatud lühikese kirjeldusega Viimsi poolsaare kohta, mille enamiku hõlmab Põhja-Eesti rannikumadaliku osaks olev metsane Viimsi – Rohuneeme tasandik, selle pinnaehituses valdavad moreeni katvad mereliivad. Poolsaare keskosa moodustab Põhja-Eesti lavamaasse kuuluv Viimsi kõrgendik, mille piires eristatakse väiksemaid Meriväljа ja Randvere liivakivikõrgendikku ning nende vahel paiknevat 10 – 12 meetrise suhtelise kõrgusega paest Viimsi saarlava (Lubjamägi, 51,4 m). Pärnamäe ja Äigrumäe joonel on Viimsi künnis. Valdavalt metsane rannikuala on pinnakattelt liivane või kivine, kohati savikas, pinnamoes on jälgitavad rohked rannavallid ja luitestikud.

Harju maakonna nõukogu otsuse alusel 11.05.1919 eraldati Viimsi kogukond ja Maardu kogukonna Leppneeme ja Tammneeme külad Nehatu vallast ja moodustati iseseisev Viimsi vald. 1938.a. valdade piiride ühekordse korraldamise seaduse alusel Viimsi vald kaotati, kuid maa-ala liideti Nehatu vallaga uueks vallaks - Iru vallaks.

Maatüki "Meriväljа" kohta leiame üleandmise-aegseid andmeid Saku SHEHS juhatuse kirja nr.81, 17.09.1927, ärakirjast Harjumaa Riigimaade Ülemale:" /.../ Maapinna kohta toome väljavõtte üleandmise aktist:[2]

" /.../ Umbes üks kolmandik tervest krundist on lage olnud, praegu aga

[2] Nimetatud akt on arvatavasti pärast 21.05.1924 koostatud, kuid TLA f.1373 puudub. Fondisoleva 21.05.1924 kuupäevaga aktis olev märge: "...Maad on üle antud kuni asja lõpliku lahenduseni..." viitab ilmselt tollal koostatud akti ajutisele iseloomule. Sellest hoolimata oli see akt aktsepteeritav ja pärast selle koostamist alustas Saku SHEH Selts Meriväljа aedlinna rajamist.

karjamaana tarvitusel; umbes kaks kolmandikku on harvema ja tihedama lepa ja pajuvõsaga kaetud, kohati kasvavad umbes 40 kaske, 20-25a. vanaduses. Umbes pool tervest pinnast kujutab enesest mätlikku, tihedalt suuremate ja vähemate kividega kaetud maastikku, niiske aluspõhjaga, kus vee ärajooks takistatud maapinna iseloomu tõttu ja sellepärast tihedalt vee laikudega kaetud, kuna teine pool maa-alast kuiv mäenõlvak on, langusega mere poole. Praegu on maatükk kõlbulik ainult karjamaaks keskmises väärtuses. Et seda põlluks ehk heinamaaksa ümber muuta, on vaja maad kuivatada laialise torutamise läbi, kõrvaldada kivid, võsa ja mättad. /.../"
Esitatud väljasvõttele on selles kirjas veel lisatud:"/.../ et see maa-ala on lahti alalistele külmadele edela ja lääne poolt puhuvatele mere-tuultele ja tormidele, nii et vajadus on kaitsemetsa istutada./.../"

Eelkirjeldatud maatükist jäi Viimsi mõisa keskus põhjapoole, umbes kahe kilomeetri kaugusele. Lähim asum aga oli loodepool, vaid mõnesaja meetri kaugusel paiknev põline Miiduranna kalurikülа, mida esimest korda on mainitud 1588.a. (Mitorannes). Hilisemal ajal kirjalikes allikates: Mido Rand, on nimetatud ka Altkülaks.
1960.aastates kujunes/kujundati naabruses asuvast Haabneeme külast, tolleaegsest kalurikolhoosi keskasulast ja Miiduranna külast Haabneeme alevik/aedlinn/.

Lõunapoole Viimsi – Pirita tee äärde jäi väike Kaasiku küla, kus enne Esimest Maailmasõda elasid Viimsi mõisa moonakad. Pärast sõda enamus neist leidis teenistust veovoorimeestena Tallinnas. Anton Laks, kes elas kõige põhjapoolsemas talus (nimet. Tänava või Aasa taluks) vedas paljudele Merivälja ehitajatele ehitusmaterjali ja abistas ka muudes töödes. Teistest taludest on nimetatud: Paju, Pille, Lepa ja Linde talu. Juba enne Teist Maailmasõda hakkas see väike asum kujunema aedlinnaks.

SAKUST ARUKÜLLA JA KLOOGALE

Aastatel 1924 – 1926 oli enamusel Saku seltsi liikmetele veel vastutasumaad üle andmata, sest valitsusasutustes ei oldud seni otsustatud, kust neid maatükke eraldada.

Saku SHEH Seltsi järjekordse peakoosoleku (10.05.1927) kutse-brošüüris trükitud tegevuse ülevaates on avaldatud:
"../ tutvunud metsamaa kohtadega / teatas Põllutööministeerium 19.jaanuaril 1927.a. Vabariigi Valitsusele, et pärast küsimuse igakülgset järelekaalumist ja nõupidamist Seltsi ja Sõjaministeeriumi esitajatega on sel viisil kokkuleppele jõutud, et Põllutööministeerium kindlustab Saku aedlinna /p.o. SHEH, H.U./ Seltsile maa saamise järgmistest kohtadest:
1) " Meriväljalt" (Viimsist) umbes 54 tiinu;
2) Arukülast umbes 147 tiinu;
3) Kloogalt umbes 273 tiinu.
/.../ Samal päeval, 19.jaanuaril 1927.a. , kinnitas Vabariigi Valitsus eelpool kirjeldatud ettepaneku Seltsile maa andmise asjas./.../"
Tollal oli Saku SHEH Seltsil liikmeid 356, nendest oli Meriväljal maaomanikke ainult 39 isikut, teistel (317) oli Saku maa eest veel vastutasu saamata.
Saku selts palus võõrandatud maa eest vastutasuks maad järgmises vahekorras: ühe Saku ruutsülla /r.s./ maa vastu Meriväljal 1 r.s. , Arukülas 1 ¼ r.s. , Kloogal 1 ½ r.s.
Vabariigi Valitsuse 23.jaanuari 1929 otsuse kohaselt andis Sõjaministeerium Saku SHEH Seltsile ja tema liikmetele vastutasuks Sõjaministeeriumi valdamisel olevat riigimaad järgmistest kohtadest:
1) Viimsi mõisa maast eraldatud Merivälja kohast 59.40 hektarit, ühes päraldisega;
2) Aruküla männikust (Perila metsandiku kvartaal Nr 1) umbes 178,67 ha, ühes päraldistega ja
3) Klooga metsandikust, Klooga järve, raudtee, Vasalemma jõe ja Põllküla asunduse maade vahel asuvast riigimetsa maast umbes 279,8 ha, ühes päraldistega.
Kõik nimetatud maad võeti Seltsi juhatuse poolt vastu. 21.veebruaril 1929 sõlmiti notar J. Linnamäe kontoris vastav leping (registreeritud nr.2277 all) Sõjaministeeriumi ja Saku SHEH Seltsi juhatuse (kui seltsi ja seltsiliikmete voliniku) vahel.
Seega läbirääkimised vastutasu asjus kestsid üle kolme aasta. See oli tingitud mitmest asjaolust. Esmalt – tegemist oli eriti keerulise ning raske ülesandega, mis nõudis juhatuselt seltsi huvides ettevaatlikku ja taktiküllast käsitust. Ärme unustame, et juhatus ei olnud seltsi palgaline organ, vaid tema liikmed täitsid oma kohustusi kutsetöö kõrval, vabast ajast. Kuna menetluse ajal oli valitsusasutuste koosseisus muudatusi, siis tulenes ka sellest ajakulu.
Eelnimetatud ametlike toimingute lõpetamise järel võis seltsi juhatus asuda

Aruküla ja Klooga aedlinnade maa-alade vajalike maamõõdutööde tellimisele. Nende tulemusel saadud plaanide alusel oli võimalik alustada hoonestuskavandite koostamist.

MERIVÄLJA RAJAMISE ALGUSEST

Alates 21.maist 1924 oli Saku SHEH Selts esimese vastutasu-maatüki valdaja. Aega viitmata alustati jälle aedlinna rajamisega.
Esmalt tuli kokku leppida, kuidas nimetada rajatavat asumit? Kas jätta Merivälja, või võtta soovitatud nimedest hoopis Merelahe, või Viimsi? Liikmeskonna häälteenamusega otsustati nimeks panna Merivälja ja selle asutamispäevaks lugeda 21.mai 1924. aastal.
Tegelike tööde alustamiseks oli kõigepealt vaja teedevõrgu- ja hoonestuskavandeid. Nende saamiseks kuulutas Saku seltsi juhatus välja võistluse, milles osalesid mitmed arhitektid. Esitatud kasvandid vaatas läbi erikomisjon, kuhu kuulusid seltsi liikmed Johannes (Hanno) Kompus, J.Anton, K.Tiitso ja väljastpoolt kutsutud arhitektid E.Jacoby, B.Krimmer ja E.Kühnert. Seltsi peakoosolekul. 19.oktoobril 1924, tunnistati vastuvõetavaks 5.oktoobril esitatud võistlustöö mängusõna all "Koit", mille autoriteks osutusid arhitektid Ernst Gustav Kühnert ja Robert Natus. Kuid arvestades peakoosolekul liikmete poolt avaldatud soove, vajas kavand mõningaid muudatusi. Lõplik vastuvõtmine peakoosoleku poolt leidis aset 6. novembril. Selles esitatud Merivälja aedlinna teedevõrguplaan kinnitati Teedeministri poolt 24.novembril 1924.

Ülevaade arhitektide E. Kühnerti ja R.Natuse /1924.aastal/ koostatud Merivälja aedlinna hoonestuskavandi seletuskirjast.[3] Eelkõige on arvestatud esteetilisi, vähem majanduslikke kaalutlusi.

Teedest
Aedlinn rajati Tallinna suurtest juurdepääsuteedest eemale ja seetõttu ei tulnud arvestada asulat läbiva elava liiklusega, samuti ei olnud sinna vaja kavandada laiu teid-tänavaid. Põhitüübiks valiti 8 m laiused teed, 4,5 m

[3] Kuna täheldatud seletuskiri kannab ainult E.Kühnerti allkirja, siis vist võiks seda osa kavandist pidada tema loominguks.

laiuse sõidurajaga, millel kumbagil pool 1,75 m laiused kõnniteed. Hoonestuse ehk ehitusjoonte vahe 18 m.
Aedlinna keskmes, tänapäeval Viimsi ja Väina tee (end.Merepuiestee) ristmiku moodustavate teede sõiduraja laiuseks valiti 5 m, kummalgi pool 3,35 m laiused haljasvööndid kõnniteede ja puuderidadega – kokku 11,7 m. Need kaks teed olid mõeldud aedlinna peateedeks.
Kaugemas tulevikus arvestas E.Kühnert võimalusega rajada Viimsi teele trammiliin kuni Lääne teeni, kuna tol ajal oli Tallinna Linnavalitsusel kindel kavatsus pikendada liini Kadriorust Piritale. Esialgu aga pidi Viimsi teed kaudu kulgema autobussiliiklus.
Viimsi teega ristuv teine peatee, Väina tee, kavandati suunaga Ranna teelt parki. Vaadates vastassuunas me näeme, et tee on orienteeritud Niguliste kiriku tornile. E.Kühnertil aga – Oleviste tornile.
Teedevõrgu kavandamisel E.Kühnert pidas silmas maa-ala suurema osa kuivendamise vajadust. Seda võimaldas hästi ka pinnavorm – kohati võrdlemisi järsk langus ranna poole ja mõned olemasolevad teerajad. Ette nähes, et suviti hakkab elanike ja suvitajate liikumine aedlinnas toimuma enamasti mere suunas, kavandas ta teede enamuse (seitse teed) ligikaudu risti rannajoonega (paralleelseid teid oli ette nähtud ainult neli) ning sellega rööbiti kulgeva, juba kauges minevikus rajatud maanteega – praeguse nimega Merivälja piirides Ranna teega. Mitmed teed olid plaanil tõmmatud kuni aedlinna piirini, mis andis võimaluse neid tulevikus pikendada. Ühe aedlinliku omapärana olid E.Kühnertil kavandatud kolme meetri laiused nn aiateed ainult jalakäijatele. Samuti soovitas ta võimalikult laialdaselt kasutada teeäärsete piiretena hekke. Seejuures eesaedadega tee äärtel poleks puuderead tingimata vajalikud olnud.
Mõnede teede ristmikele oli kavandatud laiendid üksikute puudega ja nende alla istepingid.
Haljastusele pööras E.Kühnert suurt tähelepanu. Näiteks on ta soovitanud, et kui peateede ääres olevad puud on veel noored, siis oleks vaja nende ümber rajada haljastatud riba (mururiba), mille võiks säilitada ka hiljem. Tingimuseks oli, et istutataks varjuskasvavat ning külmakindlat Saaremaa luuderohtu.
Üldiselt oli aedlinna kavandatud võrdlemisi kitsad teed, enamuses laiusega 6,5 m kuni 8 m. Selle tingis ka soov jätta võimalikult palju maad kruntideks.

Hoonestusest

Merivälja hoonestuse kavandamisel E.Kühnert lähtus kaasaegsetest (st I maailmasõjajärgsetest) põhimõtetest aedlinnade ja väikeasulate kavandamisel Kesk- ja Lääne Euroopas. Mainides, et on toimunud oluline pööre maalilis-romantiliselt tänavate ja hoonete üldplaneeringult lihtsale ja rangele. Seejuures tsiteerides James´i: "Ühte asja tuleb eelkõige rõhutada. Individualism peab ruumi tegema ühtsusele. Maalilisus, mis ühe üksiku hoone puhul võiks ehk lubatud olla, kujuneb seosetuks segaduseks, kui seda rohkemal määral esineb."

Kühnert väitis, et vaid lihtsa, asjaliku tänavate asetuse ning sarnastest majadest koosneva hoonestuse kaudu, ühtlustatud ehitus- ja katusekattematerjali kasutamisega, võime saavutada kultiveeritud, orgaaniliselt tervikliku asula – vastandina Nõmme seosetule "villade" surnuaiale.

Hoonestusplaanile olid kantud ka üksikud hooned, sest ainult nõnda on E.Kühnerti arvates võimalik näidata tänavate ja väljakute kavandatud ruumimõju. Ja edasi – suletud hooneblokkide (kvartalite) rajamine ei ole puithoonestuse puhul nii hästi teostatav kui kiviehitistega. Siiski on üritatud mõnes kohas väljakute ääres kaksikelamute kaudu saavutada suletud hoonestust. Näiteks spordiväljaku äärde kavandatud kõrvalhooned on ette nähtud paigutada ühele joonele ning ühendada need varikäikude kaudu elamutega.

Majad on kavandatud enamuses ristkülikukujulise põhiplaaniga. See tähendab ühetüübilist hoonestust, mitte maalilist "villadestiili". Erakruntide osas on püütud väiksemad maatükid vähemalt paarikaupa liita, et oleks võimalik ehitada kaksikelamuid. Sellel oleks nii majanduslikke kui ka esteetilisi eeliseid eraldi paiknevate ühepere-elamute ees.

Aedlinna keskusena oli autoritel kavandatud nüüdse Viimsi ja Väina tee kui peateede ristmiku piirkonnas asuvad maatükid. Sinna oli ette nähtud turuplats, suurusega umbes 6800m^2 ja selle äärde haldushoone, püstitatuna samakõrgusjoontele 19 – 20 m, seetõttu pidi moodustama mere äärest asula keskmesse viiva tänavafrondi dominandi. Samale kõrgusele oli kavandatud kirikuväljak (u.3600 m^2) kiriku, pastoraadi ja köstrimajaga (või ruumidega leeriõpetuse korraldamiseks). Kõik need avalikud hooned pidid kroonima mere äärest avanevat vaadet.

Rõhutamaks aedlinna keskust, soovitas E.Kühnert peateede äärde püstitada kivist hooneid äride ja muude avalike asutuste ja ettevõtete tarvis.

Viimsi tee loodepoolses otsas oli üks 360 m^2 suurune maa-ala ette nähtud

trammiliini lõpp-peatuse paviljonile (või autobusside garaaž era-autodele)

Parkidest ja puiesteedest

Merivälja maa-ala puuderikkam osa, mis jäi nüüdsest Kesk teest põhja poole Võra ja Salu tee vahele, oli autoritel kavandatud pargiks. Kuna Kesktee äärne osa oli liigniiske (seda läbis allikavetest toidetud väike oja), siis vajas too paik kuivendamist. Esialgu lahtiste kraavidega. Samuti oli vaja võsa maha raiuda, rajada teed.

Vastasküljel asuvale looduslikult kujunenud nõlvale (nüüdsete Väina ja Heki – end. Allika ja Vaikne tee nurgale) oli kavas paigutada vaatepaviljon. Sealt oleks avanenud avar vaade Tallinna lahele ja kesklinnale.

Väina ja Võra teede vahelises pargiosas sujuvalt tõusev nõlv ja selle ees olev tasandik olid E.Kühnerti kujutluses sobivad väikese vabaõhuteatri rajamiseks. Seda osa pargist ta nimetas mänguväljaks.

Salu ja Kesk tee nurgale jäävasse pargi ossa olid kavandatud spordiväljakud. Oletades, et aedlinna suvine elu hakkab kulgema peamiselt mere ääres, oli kavandatud rööbiti Ranna teega, Võra ja Merivälja (end. Pirita) teede vahealale Rannapuiestik (ehk Merepromenaad), millega oli orgaaniliselt seotud Rannapark (ehk Kuurpark, u. 11,4 ha). Sinna oli ette nähtud püstitada Rannahoone (ehk Kuursaal), mille ette jääks laiem vaba ala ja pargi keskteljele kõlakoda. Samuti oli sinna lähedusse, aedlinna lõunapoolsele nurgale kavandatud teised spordiväljakud (arvatavasti seltsi kruntidele nr. 293 ja 294). Aedlinna peateedena kavandatud Viimsi ja Väina teed olid mõeldud, nagu juba kirjeldatud, rajada puiesteedena.

TÖÖDE ALGUS AEDLINNAS

30. novembril 1924 sõlmiti leping Saku SHEHS juhatuse ja maamõõtja Arnold Lilienthali vahel Merivälja aedlinna partselleerimis- /kruntide jaotamise/ tööde tegemiseks arh. E.Kühnerti kavandi järgi.

Järgmise aasta kevadeks oli Merivälja teedesihid märgitud ja maa-ala jaotatud 303 nummerdatud krundiks[4] ning tähtedega A kuni L märgitud 11 maatükiks,

[4] 1928.a.poolitati (arvatavasti Riigi kinnisvarade Maksuameti ettepanekul) neli krunti ja tähistati järgmiselt: nr. 30 ja 30a, 74 ja 74a, 99 ja 99a, 163 ja 163a. Sellega nummerdatud kruntide arv suurenes ja neid sai 307.

mis olid ettenähtud üldkasutatavate rajatiste jaoks, nagu haljasalad, väljakud, rand, haldushoone jm. Viimastele lisaks reserveeriti veel 9 nummerdatud krunti seltsi valdusesse.

Nimed Merivälja aedlinna teedele olid Saku seltsi juhatuse poolt määratud 1925.a. veebruarikuu algul (hiljemalt 9.veebr.). Need olid järgmised (vt. Ka A.Lilienthali koostatud Merivälja aedlinna orientatsiooniplaan M 1:4200, 1925/1937.a.):

1. Aia
2. Allika (Väina)
3. Hiiela
4. Ida
5. Iru (Hõbekuuse)
6. Kesktee
7. Lääne
8. Merepuiestee (Väina)
9. Pirita (Merivälja)
10. Põhja (Hõbekuuse)
11. Ranna
12. Sadama (Võra)
13. Salu
14. Tuule
15. Vaikne (Heki)
16. Vainula (Kesktee)
17. Viimsi

Sulgudes on märgitud aastatel 1959 – 1960 muudetud nimed.

Eelnimetatud teedest oli Merivälja maa-alal juba kauges minevikus olemas Tallinnast Pirita kaudu Viimsisse ja edasi Rohuneemeni kulgev maantee, mille aedlinna piiridesse jääv osa nimetati Ranna teeks.

Teine põline tee, millest väike osa ületas Merivälja maatüki põhjapoolset nurka oli Iru tee. See kulges Miiduranna külast Iru sillani. Tõenäoliselt oli tee sama vana kui Miiduranna küla, kuna võimaldas maismaaühenduse Tallinna linnaga. Nagu teada oli Irus juba iidsetel aegadel sobiv koolmekoht Narva maanteel Pirita jõe ületamiseks. Sild ehitati sinna 1867.a., esimene sild Piritale aga veel hiljem – 1914.a. Tuleb veel märkida, et juba muinasajast oli Iru ja tema ümbruskond üsna tihedasti asustatud. Seega kauplemiseks igati sobiv paik.

Pärast Pirita silla valmimist, kaotas nimetatud Iru tee vajaduse kasutamiseks ning mattus rohukamara alla. Veel 1980.aastate algul oli tee Merivälja piirides märgatav (orientatsiooniplaanil joonestatud osas).

TALLINNA RAAMATUKOGU PEDAGOOGIKAÜLIKOOL

Arvatavasti olid Pirita (nüüd Merivälja) ja osa Viimsi teed, samuti Ida ja osa Aia teed kasutusel juba varemalt. Kui mitte aastaringselt, siis taliteena.
Kui Merivälja aedlinna teed olid juba looduses maha märgitud, siis nende rajamiseks oli hädavajalik kõigepealt kuivendustöödega alustada. Selleks telliti 1925.aastal teedeinsener Nikolai Roschinskylt kuivendusprojekt, mis samal aastal valmis ja hakati kiires korras ellu viima.
Seltsi liikmetele ja nende pärijatele vastutasumaaks määratud krundid loositi 22.veebruaril 1925.a. välja. Raskete looduslike olude tõttu, mida eelpool juba kirjeldatud, oli Meriväljal aedlinna rajamisel ette näha suuri kulutusi. Kogu maa-ala vajas kuivendamist, tuli rajada kraavid ja teed ning nendelt kõrvaldada kivid. Sestap oli seltsi peakoosoleku poolt juhatusele antud volitus, et väljamõõdetud krundid loositakse välja ainult nende liikmete vahel, kes on nõus kandma peakoosoleku poolt määratud korralduskulusid. Kruntide kätte andmisel tuli selle saajal tähendatud nõusoleku tagatisena anda vastav kohustav allkiri, et maksud saavad tasutud.
Merivälja aedlinna pindala jaotus kujunes järgmiselt:

1.	Krundiomanikele (seltsi liikmetele, nende pärijatele Juriidilistele isikutele) kuulus 298 krunti	41,25 ha
2.	Teedevõrk, u. 10 km	7,63 ha
3.	Haljasalad, väljakud	9,32 ha
4.	Krundid üldkasutatavate hoonete jaoks	1,20 ha
	Kokku	59,40 ha

Saku SHEH Seltsile kuulusid kinnistu nr. 3822 all järgmised maatükid:

Jrk. nr.	Maatükk	Asukoht
1.	Lit. A	Allika /Vaikne, Merepuiestee lõpul
2.	Lit. B	Mänguväli (ehk vabaõhuteater), Merepuiestee ja Sadama t. vahel
3.	Lit. C	Park (ja spordiväljakud), Vaikne/Salu/Kesktee
4.	Lit. D	Merepuiestee/Viimsi tee (haldushoone)
5.	Lit. E	Merepuiestee/Viimsi tee (turuväljak)
6.	Lit. F	Merepuiestee/Viimsi tee (kirik, köstrimaja)
7.	Lit. G	Viimsi teel, Ida ja Aiatee vahel
8.	Lit. H	Tuule/Vainula tee (laste mänguväljak)
9.	Lit. I	Merepuiestee/Ranna/Pirita tee (kuurpark, kuursaal, kõlakoda)

10.	Lit. K 1	kuni	Ranna tee ääres – K 5 Autobussi ootepaviljon, K 6 ..K 8
19.	K 10		Rannapuiestik
20.	Lit. L		Rannaäär
21.	nr.71		Merepuiestee/Kesktee, pargi ääres
22.	nr.72		Kesktee, pargi ääres
23.	nr.73		Kesktee, pargi ääres
24.	nr.77		Allika tee, kr. Lit. A kõrval
25.	nr.94		Ida tee
26.	nr.218		Viimsi/Lääne tee
27.	nr.276		Merepuiestee (kuurpargi kõrval)
28.	nr,293		Ranna/Aiatee (pallimänguväljakud)
29.	nr.294		Ranna tee

Kinnistu suurus kokku 18,15 hektarit.

Teede ehitusega jõuti Meriväljal umbes nelja-viie aasta jooksul nii kaugele, et kõik teed muudeti veosõidukeile läbitavaiks. Selleks kõrvaldati teedelt kivid ja laoti need aluspõhjaks, madalamatesse kohtadesse veeti täitematerjali juurde, samuti veeti teekatteks suurel hulgal kruusa. Teede ja kuivenduskraavide jätkuv korrashoid nõudis hulga tööd ning rahalisi kulutusi.

Palju muret tekitasid aedlinna rajajatele 1920.aastatel rasked teeolud Tallinna ja Merivälja vahel. Linnast kuni Piritani kulges kruusakattega maantee suure tõusu ja langusega üle Maarjamäe (kuni 1927.a.). Teeosa Pirita ja Viimsi vahel oli eriti halvas seisundis. Kitsa tee tõttu oli mootorsõidukitel teineteisest raske mööda sõita. Kevadeti muutus tee väga pehmeks.
Maarjamäe ületamisel juhtus sedagi, et reisijad pidid maha astuma ja autobussi tagant tõukama. Olid ju tollal bussidki nõrgajõuliste mootoritega. Näiteks üks puitkerega bussitüüp. Sinna sisse pääses tagaseinas olevast uksest. Sees oli kaks pinki, neile mahtus istuma ainult 12 kuni 16 inimest. Juhiruum oli eraldatud vaheseinaga reisijateruumist. Linnavalitsuse määruse järgi oli säärastel bussidel lubatud maksimaalseks sõidukiiruseks 15 km tunnis.
Tallinn-Viimsi vahelise reisijateveoliini oli liinipidaja Fromhold Kangro avanud juba 1923.aastal. Sellel tegi buss päevas kaks reisi – hommikul ja õhtul. 1926.aastal võttis liini üle osaühisus "Mootor". Lõpp-peatus oli Sadama ja Ranna tee ristmikul, kuhu ehitati autobussi ootepaviljon. Inimestele tegi muret liiga kõrge sõiduhind, 65 marka üks ots, ja selle kohta tehti osaühisus "Mootorile" avaldus. Soodustus saadi 25.aprillil 1933.a., kui võimaldati

Merivälja majaomanikel nimekirja alusel osta piletiraamatuid 25 senti pilet. 1955.a. detsembris oli käigus liin nr 13 marsruudil Stalini väljak – Merivälja. 1957.a. oli liini nr 1 marsruudiks Stalini väljak-Pelgurand-Stalini väljak-Merivälja. Peatused alates kesklinnast olid: Kreutzwaldi, Gogoli, Uus-Sadama, Leineri, Russalka, Leek, Maarjamäe, Saare tee, Kose tee, Pirita, Kooli, Randvere tee, Mähe, Kaasiku, Aia, Sadama, Koidu (Vaate), Merivälja. Liiklust organiseeris Tallinna Autobussipark, kellel olid autobussid ZIL 127,155,154,158; LAZ ja Ikarus 55,60 ja 66.
Varahommikuti sõideti valveringi: Maardu-Kloostrimetsa-Merivälja-Kose ja selle pikkus oli 44 km. Esimene buss väljus Maardust 4.20 ja Meriväljalt 5.00.
Bussides istus kõrgema koha peal konduktor, kelle rinnal olid piletirullid ja üle õla pruun rahakott. Piletid olid hinnaga 2,3,4,5,6, 10 ja 30 kopikat. Need jagunesid põhi-, täiendavateks ja pagasipiletiteks, mis kõik olid erineva värviga trükitud. Koolilastel olid 1.50 kuupiletid, millega nad tohtisid sõita ainult piletile märgitud marsruudil ja need pidid olema koolis allkirja ja pitsatiga kinnitatud. Täiskasvanute kuukaartidele pidi olema samuti nimi ning alg- ja lõpp-peatus peale kirjutatud. Tee pikkusest olenes ka kaardi maksumus. Hinnaks oli 1,5 kop kilomeeter.
Autobussipargil olid käigus ka liin nr 14 Rohuneeme ja nr 15 Randveresse. Mõlemad bussid käisid 4 korda päevas.[5]

SADAMAKAI EHITAMISEST

Kirjeldatud teeolude tõttu oli ehitusmaterjalide vedu Meriväljale esimestel aastatel eriti raske. Seda tehti peamiselt Kaasiku küla veo-voorimeeste abiga. Kui teed ehitati juba vähegi kandvateks, siis hakati kasutama ka veoautosid. Selle tõttu mitmed Merivälja krundiomanikud tegid ettepaneku ehitada rannale sadamakai (ehk laevasilla). Siis on võimalik nii ehitusmaterjali kui ka reisijaid vedada soodsamalt Tallinnast Meriväljale.
22.veebruaril 1925, Saku seltsi peakoosolekul võeti vastu otsus ehitada sadamakai. Projekt telliti teedeinsener Nikolai Roschinskylt. Ehituskuludeks oli ette nähtud 1 100 000 Eesti marka. Sama aasta kevadel alustati

[5] Tallinna Linnaarhiiv, toimik R-92, nimistu 1, säilik 1,2,3,4

ehitustöödega. Nurgakivi (ehk põhikivi) paigutati 5.juulil 1925, kusjuures müüriti sisse alljärgneva tekstiga sellekohane akt.

Akt

Aastal 1925 pärast Kristuse sündimist, juulikuu 5.päeval, eesti Vabariigi kestvuse kaheksandal aastal, mil ajal Riigivanemaks oli Jüri Jaakson, pandi Merivälja aedlinna laevasilla põhikivi.
Selle silla ehitamise otsustas Merivälja aedlinna korraldusseltsi peakoosolek 22.veebruaril1925.a., millest võttis osa 194 liiget üldisest liigete arvust 291. Silla ehituseks määrati üks miljon sadatuhat (1.100.00) Eesti marka. Tuhande (1000) marga eest võis osta 1925.aastal 4 grammi puhast kulda või 44 kilogrammi rukist.
Silla ehitajad olid Nikolai Roschinsky ja Alfred Teemann.
Merivälja aedlinna korraldusseltsi juhatuse liikmed olid 1925.aastal: esimees Peeter Kirk, tema abi Villem Kesker, laekahoidja Friedrich Johanson, tema abi Mait Sõerde, sekretär Johannes Ligema, tema abi Johannes Tammeveski. Revisjonikomisjoni liigeteks olid: August Abram, Aleksander Sassi ja Johannes Hio. Merivälja aedlinna rajamine algas oktoobris 1924; 2 esimest maja, A.Dreverki ja M.Sõerde, püstitati kevadel 1925.

Seltsi juhatuse esimees: Peeter Kirk /allkiri/.
Liikmed: V.Kesker, F.Johanson, M.J.Sõerde, J.Tammeveski /allkirjad/
Sekretär: J.Ligema /allkiri/[6]

Merivälja sadamakai ehitustöödega jõudis ettevõtja juba 1926.a. sügisel lõppjärku, kuid hilise aastaaja tõttu jäid mõned tööd tegemata. Konstruktsiooni poolest kujunes kai tugevamaks, kui kinnitatud projekti järgi oli kavandatud. Selle põhjuseks sai soodne juhus osta varem valmistehtud kivikastid. Seejuures ei ületatud eelarves ettenähtud kulutusi – 1.500.000 marka, kulutati 1 273 008 marka. Ülejäänud osa lubatud krediidist läks mõningate lisatööde tegemiseks. Sadamabasseini põhi puhastati kividest, tehti kai üldine kindlustus ja ehitati paadisild. Kavas oli ehitada ka ooteruum.

---

[6] Akti tekstis märgitud Merivälja aedlinna korraldusseltsi ei ole tegelikult kunagi eksisteerinud. Kõiki töid Meriväljal korraldas kuni 1932.aastani Saku SHEH Seltsi juhatus. Arvatavasti on akti koostamisel seltsi nimetus muudetud põhjusel, et kohanimi "Saku" oleks põhjustanud arusaamatust – miks Saku selts Tallinna lahe äärde Viimsi poolsaare rannale endale sadamakai rajas?
Teedeinsener Nikolai Roschinsky nimi on siin kirjutatud õigesti (vt.TLA f.1373, n.1, s.17), algtekstis on moonutatult (samas, 5.6).

Sadamakai ehituse lõpuleviijaks lepingu järgi oli insener A.Edenberg.
Kuna oli tõenäone, et juba 1927.a. suvel saab kaid hakata kasutama, siis Saku seltsi juhatus esitas varakult pakkumisi ettevõtjatele, kes sooviksid ainuõigust saada reisijate veoks Tallinn-Merivälja laevaliinil. Seejuures oli peamiseks tingimuseks, et seltsi liikmetel peab olema sõiduhinna alandus. Esitatud pakkumiste järgi võis arvata, et sõiduhind Tallinn-Merivälja liinil ei kujuneks kallimaks kui Tallinn-Pirita liinil. Seega: üksikpilet 40 marka, kaardiga 10 reisi igaüks 30 marka; seltsi liikmetele ning nende perekondadele: kaardiga 20 marka reis. Lastele 5 kuni 10 aastani pool hinda.
1927.a. juunikuus avaldatud teatises seltsi liikmetele juhatus kuulutab, et sama aasta 15.maist on alustatud igapäevase regulaarse laevaühendusega Merivälja ja Tallinna-Kalaranna vahel.
Kuid järgnevatel aastatel reisijate vähesuse tõttu laevaliiklus soikus. Sageli häirisid seda ilmastikuolud – tugev tuul ning lainetus. Sadamakaid kasutati ka ehitusmaterjali kohaletoomiseks, vahel ka Veeteede Talituse, mereväe ja piirivalve laevade ja paatide, samuti purjesportlaste ja mereskautide poolt.
Kaiäärne, nn. Sadamabassein, oli Merivälja elanike ja suvitajate suplemiskohaks. Kaile ja randa olid ehitatud riietuskabiinid.
3.mail 1934 sai juhatus Veeteede Valitsuselt kirja, milles nõutakse sadamasilla kordaseadmist, kuna selle kasutamine on hädaohtlik. Kuna selts võis sadamasilda pidada ainult suplemiseks, pöörduti palvega Veeteede Valitsuse poole, et Merivälja laevasilla korrashoid ja kindlustamine võetaks riigi korraldusele ja kulule. Sild jääks siis vabaks kasutamiseks riiklikele asutustele ja eraisikutele, tingimusega, et takistatud ei saaks suplemine sillale asetatud riietuskabiinidest.[7]
Merivälja elanikud ehitasid rannale, sillast lõunapoole ka erasupelkabiine. Seltsi juhatus pöördus Harju Maavalitsuse ja Tallinna-Harju Prefekti poole, et muudetaks Pirita ranna kasutamise kohta käiv sundmäärus selles osas, et keelata alasti suplemine ranna Merivälja poolses osas.
1939.a. otsustati teha sadamasillale teine supluspütka naiste jaoks ja sild hädavajalikult parandada.
Sõja ajal kai lagunes, puitosa hävines täielikult. 1969.a. sadamakai taastati ja Tuule tee otsa kohale ehitati ootepaviljon.
Kuigi kai oli väljastpoolt kaetud raudkividega, ei pidanud paekividest ehitatud sisu külmadele ja mere tegevusele vastu. Et takistada sadamakaid täielikust hävingust, alustati 2001.a. sadamakai remonttöid.

---

[7] Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatuse koosolek 10.maist 34.a.

KAEVUDE RAJAMISEST

Aedlinna rajamise esimestel aastatel oli Meriväljal ainult üks avalik kaev, mis asus pargis Väina ja Võra tee vahel ning oli rajatud endise allika kohale. See kaev ei olnud eriti sügav ja suviti ei jätkunud seal vett. Tolleaegsete Merivälja elanike soove arvestades tegi seltsi juhatus ettepaneku, et 1928.a. eelarvesse võetakse 3150 krooni suurune summa (krediit) kahe puurkaevu, üks aedlinna lääne-, teine idapoolsesse ossa, rajamiseks ja olemasoleva allikkaevu süvendamiseks (kuni umbes 5,5 m sügavuseni).

1928.aastal valmisidki kaks puurkaevu. Üks neist 106,6 m sügavune Aia ja Kesktee nurgal, teine – 110,6 m Vainula platsil (Tuule ja Vainula/Kesktee nurgal). Kaevude puurimine oli seotud suurte raskustega, sest pinnases olid kivid ja tihe savi. Sellest hoolimata ettevõtja ei loobunud lepingust ega esitanud seltsile lisanõudmisi. Kuid kaevude rajamine venis selletõttu pikemaks kui oli lepingus ette nähtud. Mõlemast kaevust hakkas saama vajalikul hulgal head puhast vett. Rahalise tegevuse aruande järgi maksti kaevude eest Kr.1862.43

Inimesed hakkasid ka ise oma kruntidele kaevusid rajama. Saksa allveepumbaga puurkaev oli kapten Vompa maja keldris (Aia tee 15) 1940.a., Aiatee ja Viimsi tee nurgal oli ka tuule jõul töötav kaev. Elanikud moodustasid veeühistu Tuule teel 40-ndate aastate lõpul. Pumbamaja asus Tuule tee 4. Seal oli kolbpump, millel oli ajam peal ja see oli ühendatud elektrimootoriga. Ühistusse kuulusid majad nii Tuule kui Võra teelt. See pumbamaja likvideeriti alles 1959.aastal, kui valmis uus pumbamaja Ranna teel. Pumbamaja hooldajaks oli meriväljalane Leo Järv. Teine mees, kes Merivälja veevärki suurepäraselt tundis oli Evald Rebas, kes veel kõrge vanuseni töötas VK Trustis.

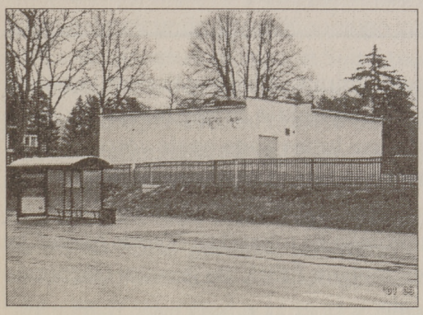

Pumbajaam Ranna teel

Veetorustiku vedamisega pandi mitmetele tänavatele ka veevõtukohad. Kui veevärki ei olnud veel majadesse pandud, vedasid inimesed vett tänavatel olevatest kaevudest ämbrite ja talvel kelkude peale pandud tünnidega. Talveks mässiti kaevud riidega paksult kinni, et need ära ei külmuks.

Praegu on Meriväljal Ranna teel 150m sügavune puurkaev ja Jugapuu teel 165 m sügavune puurkaev.

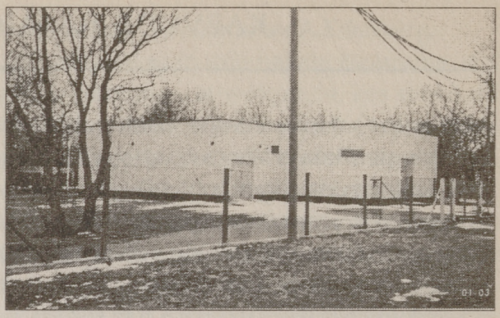

Pumbajaam Jugapuu teel

Kogu vesi on ringistatud, st et vee katkestusi enam karta ei ole. Kui üks pumbajaam ei tööta, varustab elanikke teine. Vesi pumbatakse veemahutitesse, kus temast eralduvad gaasid ja alles siis suunatakse ta torudesse. See väldib vee purtsumist kraanis, mida varem tihti tunda oli.
Raua, mangaani, ammooniumi ja väävelvesiniku sisalduse vähendamiseks põhjavees kasutatakse survefiltreid. Need on silindrikujulised mahutid, mille ülaossa juhitakse puurkaevust vesi ja kompressorist õhku. Toimub filtrisisene aeratsioon e. õhustamine. Hapnikuvaeses põhjavees on raud ja mangaan lahustunud kujul, alles õhuga rikastamisel sadenevad need filtri täitevmaterjalile. Täitevmaterjal (kvartsliiv) on valitud vastavalt põhjavee omadustele. Filtri täitevmaterjalile sadestunud mustust pestakse vastavalt vajadusele õhu ja vee seguga. Pesuvesi kanaliseeritakse ja puhastatud vesi kogutakse mahutitesse. Kogu protsess on automatiseeritud. Töödeldud vesi vastab igati Eestis kehtivatele joogivee nõuetele.
2001.a. alustati Merivälja kanaliseerimist.

SIDE

Aedlinnas oli 1927.a. juba üle 30 maja valmis ja tunti vajadust kohaliku avaliku kõnepunkti järele. Ainukesed kõnepunktid asusid tol ajal Pirital ja Viimsi vallamajas. Telefoni eest vastutuse lubas enda peale võtta hr. Mait Sõerde ja kõnepunkti 10.000 margalist sissetulekut aastas garanteeris Seltsi juhatus.
7.märtsi 1933.a. juhatuse koosoleku protokollis lubatakse Sõerde majast ka paralleeltelefoni ühendus juhatuse esimehele P.Kirk´ile ja seltsi liikmetele Hans Paulsen´ile ja Wally Raudsepp´ale.
11.mail 1933 avati M.Sõerde majas ka kirjatalu. Üheks tingimuseks oli, et

autobussi ooteruumi külge tuli paigaldada kirjakast. Postiagentuuri juhatamise võttis enda peale kaupmees Konstantin Traks.
29.augustil 1939 avati postiagentuur ja telefoni kõnepunkt Seltsi majas. Agentuuri asjaajajaks sai aednik Oskur Valdur Vahersalu.

ELEKTER

Puudust tunti ka elektrist. Kuna ehitati peamiselt talvemaju, tehti avaldus Pirita Kaunistamise Seltsi juhatusele, et ..."aedlinna selts oleks väga huvitatud sellest, et Piritale lähemal ajal elektrivalgus saaks sisse seatud, et sealt Meriväljale liini tõmmata." [9]
Meriválja elektrifitseerimiseks tegi ettevõtja Eduard Hansum ettepaneku, et ta on nõus elektriliini Piritalt Meriväljale ehitama , kui krundiomanikud võtavad oma kanda ehituskuludest 5000 krooni, mis teeb iga omaniku kohta ühekordset maksu 20 krooni ja majaühenduse kuludeks läheb keskmiselt 30 krooni. Sellega ei oldud nõus ja otsustati, et liinitoomise kulud tasuvad elektrisoovijad. Peakoosolek lubas seltsi kassa juurde asutada toetusfondi elektri Meriväljale toomiseks. Elektriliini toomisel Meriväljale annab selts tasuta kasutamiseks transformaatori kioski alla vajamineva maa ja kioski vundamendi ehituseks vajalikud maakivid.[10] Kuna suurem osa krunte oli asustamata ja elektrisoovijatena esinesid peaasjalikult majaomanikud, kes alaliselt Meriväljal elasid (umbes 10% liikmetest), siis hr.Hansum loobus esialgu liini omal kulul toomisest. Olukorra muutumise ootel kavatses ta ehitada Meriväljale väikese ajutise elektrijaama, mis annaks voolu ainult pimedal ajal õhtuti ja hommikuti. Selleks lubati E.Hansumile paigaldada Seltsi maja kõrval olevasse kuuri petrooleumimootor dünamoga ja teha veel selleks vajalikud sisseseade-ehitused. Nõustuti sellega, et Seltsi teenistuses olev M.Pent täidab ettevõtja ülesandel motoristi kohuseid elektrivalgustuse alal. Kõik muu selles ettevõttes jäi Hansumi ja elektritarvitajate vahelise kokkuleppe asjaks.
Tekkinud ummikust väljapääsemiseks koostasid mõned ettevõtlikumad MAHS liikmed Meriválja-Viimsi Kooperatiivühingu põhikirja, mis Siseministri 28.veebruari 1936 otsusel registreeriti ja ühing asutati sama aasta kevadel. Sellel oli kolm peamist eesmärki:1. Meriválja ja selle ümbruskonna

[9] Saku SHEH Seltsi avaldus 21.10.27.a. Pirita Kaunistamise Seltsi juhatusele
[10] Meriválja Aedlinna Heakorra Seltsi erakorraline peakoosolek 8.mail 34.a.

elektrifitseerimine, 2.ühinguliikmetele muuta autobussiühendus võimalikult soodsaks, nii piletihinna, kui liiklussageduse poolest, 3.muretseda ehitajatele Meriväljal odavamat materjali ja abistada neid ehitiste püstitamisel.
1936.a. tähtsamaks sündmuseks aedlinna edenemisloos oligi elektriliini ehitamine Piritalt Meriväljale. Kõrgepingeliin ehitati valmis detsembris, madalpinge võrk aedlinna teedel ehitati 1937.a. Ehitus toimus Merivälja-Viimsi Kooperatiivühingu korraldusel ja ehitajaks oli E.Hansum. Kõrgepingeliin Merivälja aedlinna piirilt kuni transformaatorini Merepuiestee ja Viimsi tee nurgal tehti maa-aluse kaabliga. Transformaatori kioski ehituse luba seltsi 20m² platsile Lit. F lõunapoolses nurgas ja kivid vundamendi jaoks olid antud juhatuse poolt seltsi peakoosoleku otsuse põhjal 8.mail 1934.a. Merivälja-Viimsi Kooperatiivühing oli lasknud sisse seada tänavavalgustuse, lootuses, et selle peale tehtud kulutused Merivälja aedlinna heakorra Seltsi poolt tasustatakse, aga juhatusel ei olnud selle peale krediiti. Selle saamiseks pöörduti Harju Maavalitsuse poole ja sealt 120 krooni ka saadi, kuid sellest jäi väheseks ja hiljem taotleti lisa. Peamiste elektrivarustustöödega jõuti lõpule 1938.aastal.
Valgustus seati osaliselt sisse ka tänavatele. 1940.a. otsustati tänavate valgustamisega alata augusti lõpul õhtuti kella 24-ni ja kuuvalgel hoopis katkestada.

Alates 1.maist 1932 jätkas Meriväljal Saku SHEH Seltsi juhatuse poolt alustatud töid Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatus. Asutamiskoosolekul 20.04.1932 valitud juhatusse kuulusid: Peeter Kirk – esimees, Villem Kesker – esimehe asetäitja, Mait Sõerde – laekahoidja, Johannes Ligema – sekretär. Nende tööülesannete hulka kuulus ka Merivälja aedlinna heakorra ja tervishoiu ning ehitiste sundmääruse koostamine. Vastavad määrused avaldatigi Riigi Teatajas nr 46 ja 99 1933.aastal.

SUNDMÄÄRUS HEAKORRA JA TERVISHOIU ALAL MERIVÄLJA AEDLINNAS

Heakorra alal

§ 1. Merivälja aedlinnas on keelatud:

a) avalikuks tarvitamiseks määratud parkides, aedades, muruplatsidel, puiestikkudes ja teedel hobuste ja teiste loomade karjatamine, lillepõõsaste,

puuokste, lehtede ja õite murdmine, linnupesade lõhkumine (välja arvatud röövlindude), alkoholi joomine ja joobnud olekus viibimine ning igasugune ulakus;
b) samades kohtades heina ja rohuplatside tallamine, igasugu jätiste, paberitükkide, paberossikarpide, toidujäänuste jne. mahaviskamine või mahajätmine ja üldse igasuguse mustuse tegemine;
c) paviljonide, pinkide, plankude, aedade ja teiste esemete rikkumine nende kuritahtliselt lõhkumise, ümberviskamise, ühest kohast teise otstarbetult kandmise, sisselõikamise, määrimise või mõnel muul viisil;
d) mererannast kruusa, kivide ja mereadru vedamine heakorra seltsi juhatuse loata;
e) suukorvideta tigedate koerte ja teiste koduloomade ja lindude tänavatele ja platsidele laskmine ilma järelevalveta, kasside pidamine;
f) okastraataedade tegemine kruntide piiramiseks teede poolt küljest;
g) hobuste, koerte ja muude loomade ujutamine kohtades, mida kasutatakse suplemiseks;
h) alasti (supelriietuseta) suplemine sadama basseinis;
§2. Merivälja aedlinna piirides asuvad kruntide juurdepääsu teed loetakse erateedeks (Maanteede seaduse §§ 4 ja 65) ja nende teede korrashoiu kohustus lasub kruntide omanikkudel (sama sead. §§ 22 ja 86); seda kohustust võib anda kokkuleppel heakorra seltsiga viimasele edasi.
Teede tarvitamisel tuleb hoiduda teede lõhkumisest, hobusega sõita keskteed; keelatud on sõita kraavi kallaste läheduses. Raskete kivi- ja kruusakoormate vedu tuleb ette võtta võimalikult talvel reeteega.
§ 3. Aedlinna piirides lõhkeainetega kivide purustamine peab sündima erilise ettevaatusega ja ajal, mil liikumine vähem – nimelt kella 10 – 12 päeval, kusjuures lõhutavad kivid peab kaetama vastavate mattidega, et kivikildude lendamist ära hoida. Enne paukude laskmist tuleb kvartaali nurkadele panna vahipostid ja hoiatada möödakäijaid ja elanikke hüüdega: "ettevaatust, paugud tulevad".
Soovitav kivide lõhkumist ette võtta, kas vara kevadel või hilissügisel.

Tervishoiu alal

§ 4. Majade hoovides, ühistarvitatavatel eeskodadel, treppidel jne. peab valitsema puhtus ja kord. Solgivesi, prügi, söögijäänused, pühkmed, sõnnik ja muu praht ei tohi vedeleda hoovides laiali paisatult.
§ 5. Iga maja hoovis peab olema korralik prügikast kindlate seintega, kindlalt kinnikäiva ukse või kaanega.

Vedelikke prügikasti valada on keelatud.
Hoovides peab olema kindla kaanega kaetud auk või kaev solgi mahutamiseks. Auk võib olla põhjata, et vedelik maa sisse võik imbuda. Neid auke ei või ehitada joogivee kaevudele lähemale kui kümme meetrit.
Prügikasti ja solgiauku peab enne täitumist tühjendama.
§ 6. Väljakäigu kohad elumajades peavad olema puhtad ning tervishoiu nõuete kohaselt ehitatud.
Soojal ajal tuleb väljakäigu kohta ja prügikasti ning solgiauku puhastada lubjaga või mõne muu desinfektsiooniainega.
§ 7. Veekaevudel peavad olema korralikud rakked, kuna kaevud ise peavad olema kaetud. Kaevu ümbrus peab olema puhas.
§ 8. Kaupluste ja äride ruumid, riiulid, letid ja igasugused mõõtmise ja lõikamise abinõud peavad alati olema puhtad. Katmata söögivalmis toiduained nagu: saiad, vorstid, juust, või puuvili jne. olgu kaitstud tolmu ja mustuse ligipääsu eest klaaskastide, kuplite või puhta valge riide läbi.
§ 9. Värske liha müümine ja loomade tapmine lihunikkude poolt on lubatud ainult selleks määratud ruumides, mis heakorra seltsi ehitusekomisjoni poolt kõlvuliseks tunnistatud. Sama nõue on maksev ka leiva ja saia küpsetamise kohta.

Märkus: Kuni Meriväljal ei ole alalist lihakarni, on lubatud liha müüa selleks otstarbeks ehitatud vankrilt või reelt.

§ 10. Tulekaitse kohta on Merivälja aedlinnas maksvad Harjumaa volikogu poolt väljakuulutatud sundmäärused.
§ 11. Muude heakorra alasse kuuluvate küsimuste lahendamine sünnib maksvate seaduste ja määruste põhjal.
§ 12. Heakorra teostamiseks ja alalhoidmiseks vajalikud kulud kannavad Merivälja aedlinna kinnisvara omanikud ja kui heakorra eest hoolitsemine sünnib heakorra seltsi kaudu, siis on seltsi peakoosolek õigustatud määrama iga aasta kohta seltsi põhikirjas ettenähtud korras vastava maksu suuruse.
§ 13. Selle sundmääruse vastu eksijad langevad karistuse alla R. N. S. § 29 põhjal, kui nende süü ei ole ette nähtud mõnes teises karistuse seaduses.
§ 14. Käesolev sundmäärus hakkab maksma kuulutamisega Riigi Teatajas.[11]

1939.a. sai Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi nimele kinnistatud Merivälja aedlinna teedevõrk ja platsid ühes 9 krundiga, mis platside juurde võetud ja on platsidega ning teedevõrguga ühise kinnistunumbri all. Tähendatud

[11] Riigi Teataja nr 46, 1933.a.

kinnisvara läks Merivälja aedlinna heakorra Seltsile kingina Saku suvituskoha heakorra eest hoolitsemise Seltsi poolt. Kingimaks oli 7 632 krooni, mille kustutas Vabariigi Valitsus otsusega 5.maist 39.a.

SPORDITEGEMINE MERIVÄLJAL

1929.a. sai Meriväljal valmis tenniseväljak, mille kasutamine oli tasuline. 1932.a. võeti tennisepargi tarvitajatelt hooajal tunni eest: pühapäeval 30 senti ja äripäeval 25 senti.

Paul Jefemoff annetas Seltsile hõbetatud karika rändauhinnaks tennisevõistlustele meeste üksikmängus[12] ja August Amos metallist lauavaagna nais-üksikmängijale[13]. Karika või vaagna sai endale see, kes oli esikohale tulnud kolm aastat järgemööda või viis aastat vaheldumisi. Tal oli ka õigus oma nimi ja aastaarv rändauhinnale graveerida.

Friedrich Ellmannile anti luba kioski ehitamiseks tenniseväljaku juurde pargi nurgale. Tasuks selle eest hooldas hr.Ellmann tenniseväljakut.[14]

7.juunil 38.a. otsustati tenniseplats anda Merivälja Aedlinna Spordiseltsile tasuta kasutamiseks ühel päeval nädalas.

Spordiseltsi juhatuse koosoleku protokollist saame teada, et 1938.a. meistriks tuli K.Kangur, teiseks V.Nüchtern ja kolmandaks A.Lüüdik. Naiste üksikmängus esimene prl. Kühnert, teine prl. Kree ja kolmas prl. Kilkmees. Meeste paarismängus esimesed hr. Post ja V.Nüchtern, teised hr.Kanger ja R.Amos. Segapaarismängus esimesed prl. Kühnert ja V.Nüchtern, teised abielupaar Ebert. Noorte klassis oli võitja B.Rosenberg ja teine G.Neumann.[15]

---

[12] Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatuse koosolek 4.aug.36.a.

[13] Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatuse koosolek 29.aug.. 39.a.

[14] Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatuse koosoleku protokoll 2.maist 1933.a. nr 23

[15] Merivälja Aedlinna Spordiseltsi juhatuse koosoleku protokoll 1.09.1938.a.

VÄLJAVÕTTEID JUHATUSE KOOSOLEKUTE PROTOKOLLIDEST

25.aprill 1933. Kruntidele, mis lagedal, tuleks ilu- ja viljapuude ning põõsaste istutamisega algust teha ka neil, kes krunti müüa kavatsevad, sest sellega tõuseb tuntavalt krundi väärtus.
9.aprill 1935. Arutati Merivälja aedlinna Tallinna administratiivpiirkonda võtmise küsimust.
4.juuni 1935. Seltsi maja juurde osteti 2 krooni eest üks püramiid-paradiisiõunapuu. Turuplatsiks otsustati seada Pirita tee ots, mis suubub Viimsi teele.
Riigi teatajas 28.maist 1935 nr. 47 on avaldatud Siseministri otsus, et suvituskohtades, mis võetud tervishoiu kaitse alla ja kus võetakse suvitusmaksu maavalitsuse heaks, on kohustuslik majaraamatute pidamine ja elanike registreerimine.
9.sept. 1936. Selts astub Merivälja-Viimsi Kooperatiivühingu liikmeks kuni 5 osatähega juhatuse äranägemise järgi, makstes 1 kroon sisseastumistasu ja 5 osatähe eest 50 krooni.
3.november 1936. Otsustati aedniku majale ehitada teine korrus.
26.jaan.1937. Krundimaksuks 1938.a. 3/8 senti ruutmeetrilt viimastel aastatel võetud ¼ sendi asemel.
13.juuli 1937. Hendrik Sillal on müüa umbes 7 meetri pikkune redel, mida on Seltsi maja juurde vaja. Hind on 7 krooni. See seisab Seltsi maja juures ja tema väljalaenutamise hind on 15 senti päevas.
Teatada Harju Maavalitsusele, et oleks vaja ehitada kuursaal, supelmaja üldiseks kasutamiseks, supelkabiinid väljaüürimiseks ja väljakäigukoht pargi juurde, kus asuvad spordi- ja mänguplatsid. Nendeks töödeks soovitakse toetust.
Tallinna Linna praost kirjaga 3.septembrist s.a. palub reserveerida maad kiriku või palvela jaoks Viimsi-Nehatu kogudusele. Otsustati anda kr.nr 218, kuid mitte omanduseks, vaid kasutuseks. Peakoosolek selle otsusega ei nõustunud.
18.aprill 1939. Maa maksuks kinnitati peakoosolekul ¾ senti, et saada juurde summasid teede, platside ja kanalisatsiooni korralduskuludeks.
13.juuni 1939. Sillutada Viimsi tee Lääne teest kuni krundini 239.
15.august 1939. Erakorraline peakoosolek Lauba majas. Asutati Aiandus-

Mesindusring Mait Sõerde juhatusel.
3.september 1940. Koosolek toimus Seltsi majas, sest Laenupanga ruumidest oli sunnitud välja kolima 29.augustil.
8.märts 1942. Välissündmuste survel oli mõneks ajaks Seltsi tegevus olnud katkestatud. Nüüd saabus juhatuse pärimise peale Harju Maavalitsuselt teade, et Tallinna-Mere Piirkonnakomissari otsusega on lubatud Seltsi tegevust alustada põhikirja § 1 ettenähtud ülesannete ulatuses.
Seltsi aednik oli kohalt lahkunud 1.märtsil 1942.
Et paljud seltsi liikmed ei ole kättesaadaval – ümber asunud, kui ka Venemaale viidud, ei ole näha maksude laekumist. Tuleb teha ainult hädapäraseid töid.
Omnibussi ooteruum anda Tallinna Linnavalitsuse Transpordiosakonna korraldusse.
15.märts 1942. Kuulutuse peale tuli aednikuks Hendrik Külaots, kes oli pikemat aega töötanud K.Pätsi juures ning Vabaõhu Ülikoolis (suri 8.06.42)
3.okt.1942. Seltsi aednikuks võeti Kustav Sõelsepp.
25.aprill 1944. Viimane peakoosolek oli olnud 12.märtsil 1940. Hoogne tegevus eriti teedekorrastamise alal katkestati järsku 1941.a., kui kõik Seltsi tegevus pidi minema maakonna kommunaalosakonna kätte. Seltsi siiski vormiliselt ei likvideeritud. Sügisel 1941 keelati igasugune Seltsi tegevus.
Kirjaga 3.märtsist 1942 nr 346 teatas maakonna valitsus, et piirkonna komissar on Seltsil lubanud astuda tegevusse. Nii koostati ja täidetigi maavalitsuse loal 1942. ja 1943.a. eelarve. Palgati aednik, kes korraldas ka posti Meriväljal ja kogu Viimsi poolsaarel. Teed olid võrdlemisi palju kannatanud, kuna neil liikusid rasked sõjaväe autod ja sooviti need anda Maavalitsuse hooldada.
1.juulist 1944 kantakse Meriväljal posti laiali. Seda teostas postiagentuuri juhataja pr.G.Altrof.
2.juulil 1944 korraldati Merivälja elanike Merivälja-Pirita vahelise maantee parandamise talgud. Juhendas maavalitsuse teemeister Maas. Osavõtjaid oli 113 ringis.
9.sept. 1944 võeti teatavaks, et Merivälja õhukaitse korraldaja A.Anuse juhatusel ehitati Sadama tee kr. 255 õhukaitse varjend Merivälja elanike ühistööna. Grupi Merivälja elanike poolt alustati tormilõhutud laevasilla parandamist. Ehitusmaterjal muretseti eraviisiliselt.
Suveti võeti tööle hobusega töömees ja jalatöömees, kes aitasid mitmesuguseid töid teha. Ametis oli ka aednik (Mihkel Pent, Johannes Veiderpass, Oskar Veder, Oskur Valdur Vahersalu). Vahersalu ülesandeks oli Seltsi maja ümbruse, autobussi ooteruumi, supluspütkade korrashoid. Tema pidas ka

tööde päevikuid, elanike nimekirju, käis vallavalitsuses elanikke registreerimas ja maksusid õiendamas.
Aedlinna heinamaad anti enampakkumise korras suveks kasutada.

Edaspidised väljavõtted pärinevad Mererajooni TSN Täitevkomitee koosolekute ja Kommunaal- ja ehitus alalise komisjoni koosolekute protokollidest.
20.märts 1946 kohustuti avama Meriväljal toiduainete kauplus ja kinnitati Merivälja voliniku (sm.Ellmann) poolt esitatud Kommunaal heakorra komisjon Meriväljal koosseisus:

esimees:	Lavitzki
aseesimees:	Kasper
sekretär:	Kivisild
liikmed:	Metsar
	Airik
	Kanger
	Runge
	Kesker
	Ellmann

Komisjon pidi esmakordselt kokku tulema 24.märtsil 1946.a. ja koostama tööplaani kevadiste tööde läbiviimise kohta.
Aru anti juba 8.aprillil. Paluti Meriväljal asuvaid sõjaväeüksusi toetada transpordiga 28.aprillil toimuvat puhastushoogtööd, organiseeriti korstnate puhastamist, puude ja põõsaste pritsimist. Suveperioodiks taheti avada lahtine turg ja saada rahvamajaks Merepuiestee 177 asuv maja.
1946.a. organiseeris bussiliiklust Autotranspordibaas nr.5. Loodi aedniku koht.
8.august 1946. Kohustada II Miilitsa jsk. ülemat tõhustama Merivaljal korratuste likvideerimist ja revolutsioonilise valvsuse süvendamist.[16]
24.märts 1947 esitati Tallinna Linna TSN Täitevkomiteele registreerimiseks Merivälja Loomakasvatuse Ühingu põhikiri. [17]
27.septembril 1948.a. nenditi Tallinna Linna Mereraj. TSN VI istungjärgu koosolekul, et Meriväljal on puurkaevud korrast ära, Teede-Sildade Trustil tuleb Pirita-Merivälja tee katta kunstkattega sillutisega ja Merivälja pargi korrastamiseks on kulutatud 250 tööpäeva. Autobussiliinil Tallinn-Merivälja on teistest liiduvabariikidest saadud uued, suured, võimsad ja mugavad elektridiisel autobussid.

---

[16] Tallinna Linna TSN TK koosoleku protokoll nr. 28, 8.08.46.a.
[17] Tall.Linna Mereraj.TSN TK koosoleku protokoll nr.15, 24.03.47.a.

2.mai 1957 sooviti Koidu (praegu Vaate) tee autobussipeatusesse ootepaviljoni, sest see asus lagedal. Tänavavalgustus oli nõrk ja paljudes kohtades puudus täiesti. Sooviti juuksurit vähemalt suvekuudeks. Ehitati puurkaevusid.
25.juuli 1957 eelviimasest bussipeatusest lõpuni oli tee remont käimas, ülejäänud teeosa oli juba korras.
1958.a. nõuti, et kõikidel kruntidel oleksid korralikud piirdeaiad.
1960.a. istutasid koolinoored ja asutuste-ettevõtete töötajad Pirita-Merivälja vahelisele maa-alale 55 tuhat männitaime.
1961.a. istutasid Merivälja elanikud oma aedadesse 14 200 viljapuud ja marjapõõsast.
1964.a. paigaldati veetorustikku Keskteel ja Viimsi teel.

RANNA TEE

Kuuekümnendate aastate lõpul leiti, et Ranna teed mööda sõidab küllaltki palju veoautosid ja autobusse Viimsi – Haabneeme puhkerajooni ja Kirovinim. kalurikolhoosi. Tegelikuks põhjuseks võisid tookord olla ka sõjaväebaasid, mis selles piirkonnas paiknesid. Igal juhul jäi olemasolev sõidutee, mis oli 5 meetrit lai ja lookles mere kaldanõlva lähedal, sellele tihedale autodevoolule kitsaks. Puudus ka nõuetekohane kõnnitee.
1974.a. 20,märtsil esitati Tallinna Linna TSN TK Arhitektuuri ja Planeerimise Valitsuse projektide kooskõlastamise komisjonile kinnitamiseks Ranna tee projektdokumentatsiooni (lõik Merivälja teest linna piirini) IV variant. Projekti koostas "Kommunaalprojekt", selle peainsener oli R.Leedmaa. Kooskõlastamise komisjonist võtsid osa: esimees, Tallinna linna peaarhitekt sm.Bruns, liikmed sm-d Ainsaar, Aljas, Liiva, Nuut, Roopalu. Uus sõidutee

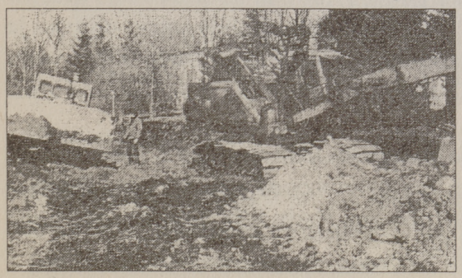

pidi tulema kolmerajaline, 11,25m laiune, lisaks teepeenrad 2,5 m laiuselt mõlemal pool sõiduteed. Tee äärde pidi istutatama hulk puid.
Liiklus planeeriti ümber korraldada selliselt, et kuni 10-tonnise kandejõuga veokid

hakkavad sõitma paralleelteedel läbi Merivälja elamurajooni, üle 10-tonnise kandejõuga veokid mööda Randvere ja Pärnamäe teed. Eelnevalt pidi tugevdatama ja korrastatama Merivälja-siseste ümbersõiduteede kate. Osadele teedele pandi asfalt. Kuna kõrvalteed olid kitsad, juhtus liinibussidega tihti äpardusi. Nad olid kraavis Rânniku ja Haaviku tee nurgas ja puude vahel kinni Lääne ja Kesktee nurgas.

Ranna tee rekonstrueerimist alustati 1974.a. ja ehitajaks oli Autotranspordi ja Maanteede Ministeeriumi 2. Teedeehituse Valitsus. See lõik valmis 1975.a. lõpuks.

1976.a.esimestel päevadel hakati Merivälja teed rekonstrueerima. Uus tee oli jätkuks ümberehitatud Ranna teele, ühendades linnataguse Viimsi majandus-piirkonna Merivälja kaudu Piritaga ja sealt edasi kesklinnaga. Merivälja tee laienes Ranna teest kuni Randvere teeni. Sealt edasi kuni kesklinnani tehti tööd juba koos Pirita kujundamisega 1980.a. olümpiamängude purjetamisbaasiks.

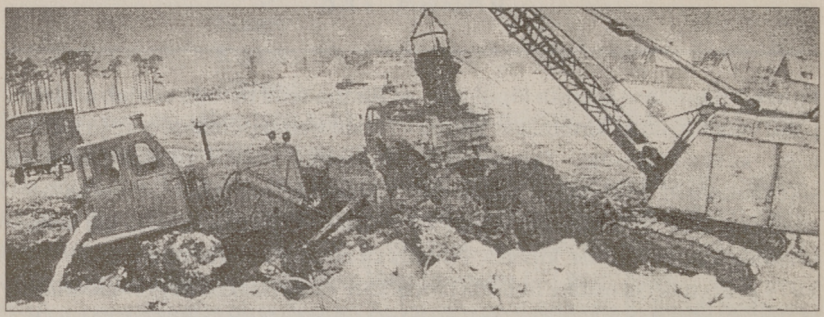

Teatavasti oli Merivälja tee kitsas ja looklev. Selle laiendamist takistasid ühelt poolt säilitamisele kuuluv rannaäärne mets, teisalt laiali paiknevad elamud. Otstarbekas oli rannaäärses puhketsoonis asuv magistraaltee merest kaugemale viia. Neil kaalutlustel rajatialates Meriväljast poolteist kilomeetrit uut trassi (see läbib võsastunud karjamaa), mis ühines umbes 300 meetrit enne Randvere teed vana teega. Uus teeosa lõikus kahes kohas, alguses ja lõpus, noorde männitukka. Koostöös linna haljastusspetsialistidega valiti välja kohas, kuhu see tee tuleb, ligikaudu 400 noort puud, mis sobisid linna haljasaladele ümberistutamiseks.

Tee ehitust jätkas Autotranspordi ja Maanteede Ministeeriumi 2. Teedeehituse valitsus. Seda tööd koordineerisid tootmisosakonna juhataja Hans Gross ja töödejuhataja oli Olev Raid. Elektritöö tegi Harju KEK, haljastustöö linna Haljastuse Remondi ja Ehituse Valitsus.

Merivälja tee uuendati 1800-meetrisel lõigul. Vana ja uue tee vahele rajati parkla 36 autole. Kuna Merivälja tee projektdokumentatsiooni mahust oli välja jäetud maapoolne kõnnitee lõigus Ranna teest Randvere ojani, siis jäeti kõnnitee tegemata ka järgmisel lõigul kuni Randvere teeni.
Uus Merivälja tee osa lõigus Ranna tee kuni selle ühinemiseni vana teega avati liikluseks 26.jaanuaril 1977.a. Algsete arvestuste järgi pidi Randvere teeni jõutama 1977.a. lõpuks.
Nii kiiresti ehitus siiski ei läinud ja alles 1978.a. alguses esitati uued tööjoonised, mille järgi pidi toimuma tee ehitus Randvere ojast kuni Supluse puiesteeni. Teeosa kuni Pirita sillani tuli avada liikluseks 17.juulil 1979.a.
Paralleelselt tee ehitusega toimus ka Pirita kaubanduskeskuse ehitus.
24.juulil 1979.a. pole ikka alustatud tänavavalgustuse ehitust, mistõttu oli takistatud teedeehitus ja haljastustööd. Anti mitmed uued tähtajad: lõpetada kõnniteede ehitus ja anda üle haljastusele 7.sept.1979, lõpetada tänavavalgustus ja liiklusmärkide paigaldus 27.sept.1979, anda tee ekspluatatsiooni 15.oktoobril 1979.aastal.
Pirita tee sai lõplikult valmis vahetult enne 1980.a. olümpiamängude purjeregatti.

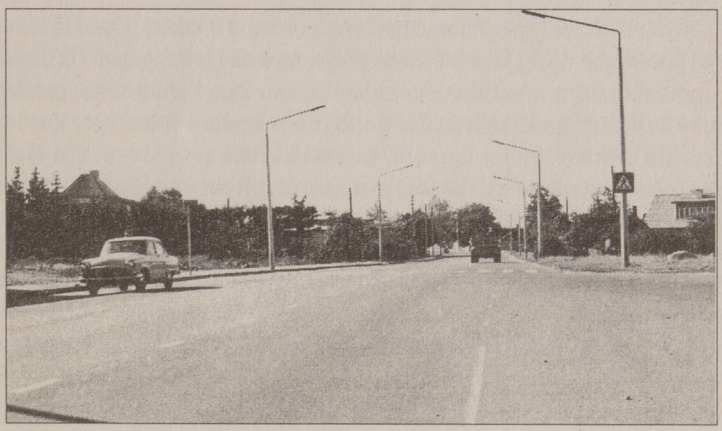

Meenutavad Hans Gross ja Olev Raid.

H.Gross. Töötab TREV nr. 2-s tema algusaastatest peale, s.t. 4o aastat. Algul tootmisosakonna juhatajana, praegu tootmisosakonna insenerina. Kuna Teedeehituse Valitsuse põhitööks on olnud maanteede ehitus, on tema

ülesanne olnud juhtida näiteks Pärnu maantee laiendamist kaheniidiliseks, Tartu maantee laiendamist Vaida asulani, Narva maantee rekonstrueerimist kaheniidiliseks praegu kuni 60 kilomeetrini. Ranna ja Merivälja tee ehitusega oli seotud algusest lõpuni. Tema esimeseks ja viimaseks projektiks on olnud 1954.a. Kesk tee ehitus.

Olev Raid. . Enne TREV-I tööleminekut töötas ta Tallinna Linna Teede ja Sildade Trustis. Linna kommunaalosakonna tellimusel tegi see organisatsioon Tallinna 35.Algkooli territooriumi haljastustöid 1960.a. oktoobris, novembris. TREV nr. 2-s töötab O.Raid samuti selle firma algusest peale. Ranna ja Merivälja tee ehitusel oli töödejuhataja.

Tee ehitust alustati linna piirist, ehk raudteest, nagu kohalikud ütlevad. Esimesed raskused tulid ette kurvis, mis tuleb Miiduranna kaupluse juurest alla. Tookord asus Viimsi Vallavalitsus veel kurvi kohal asuvas hoones. Pinnases olid suured raudkivid, mille väljakangutamisega tuli palju vaeva näha. Lisaks oli see koht eriti allikaterohke, nii et vesi voolas selles kurvis suurte ojadena. Alustasime ka kohe drenaaêi paigaldamist ja truupide ehitust tee alla, et üleliigset vett ära juhtida. Mõne aja pärast märkasime, et truupidesse oli juhitud ka kohalike elanike kanalisatsioon, mis koos põhjaveega merre voolas.

Ehitatava tee alt jooksid läbi mitmed väga tähtsad kaablid. Osad läksid välja Viimsi poolsaare tippu ja sealt mere põhja mööda Helsingisse. Ükskord, kui Helsingis pidi toimuma rahvusvahelise tähtsusega konverents, pidime tee ehituse katkestama kaks nädalat enne ja kaks peale seda, sest kardeti, et vigastame tähtsat telefonikaablit, mis oli ainuke side Moskva ja Helsingi vahel. Juhtus ka nii, et üks kaabel ei olnud ühegi projekti peal. Pidime selle igal juhul likvideerima,kuid keegi ei julgenud seda teha, kuna ei olnud teada kaabli päritolu. Siis tuli telefonivõrgust härra Saar, kes võttis kirve ja lõi selle kaabli lihtsalt pooleks. See oli suur julgustükk, aga õnneks ei olnud see kaabel kasutusel.

Nagu ikka, oli ka meie ehitusel ratastel vagun, kus asus kohalik kontor. Ainult selle aja kohta eriline oli, et meil oli seal sees ka telefon!

Palju oli probleeme Ranna tee äärse pargi maharaiumisega, kus kasvas palju jalakaid. Eriti aktiivne oli kohalik härra Undusk, kes nõudis puude allesjätmist. Kokkulepe saavutati selliselt, et kaevasime Rummu ja Pirita tee nurgas olevalt heinamaalt välja noored tammed ja istutasime need Ranniku tee äärde vastutasuks mahavõetud puude eest.

Kui algasid ettevalmistused 1980.a. olümpiamängudeks, läks materjalide muretsemine kergeks. Kui enne pidi mingit materjali Venemaalt tellima 3

aastat varem, siis nüüd läks puuduva kaabli muretsemiseks aega umbes kolm päeva. Siis tuli Moskva rongile vastu minna ja kaabel sealt maha laadida. Kaablit tuli veel nii palju, et saime seda ka teistel objektidel kasutada mitmed aastad hiljem

Käsu korras tuli ka rumalusi teha. 3.jaanuaril 1979.aastal pidime asfalteerima Randvere oja piirkonda. Muidugi lagunes see ilmade soojendes ja hiljem tuli töö uuesti teha.

GAASIVARUSTUS

Gaasi kasutamise võimalus Merivälja elamute kütmiseks tekkis 1982.a., mil Kirovi nim.kolhoos ehitas oma keskkatlamaja tarvis läbi Merivälja kulgeva kesksurve gaasitorustiku.

Nõukogude ideoloogia ei soosinud eramute ehitamist. Aedlinnadesse ei ehitatud veevarustuse- ja kanalisatsioonisüsteeme. Samadel põhjustel ei ehitatud sel ajal Meriväljale gaasivarustuse süsteemi.

Meriväljal elavate projekteerijate lobitöö tulemusena Tallinna Linnavalitsuses valmis 1989.a. Merivälja gaasivarustuse skeem, mis on tänavajaotustorustike alusdokumendiks.

Olles huvitatud andmetest olemasolevate aedlinnade gasifitseerimise tasuvusaja kohta AS Eesti Gaas ehitas ja andis ekspluatatsiooni 1999.a.jaanuaris pilootprojektina Lääne-, Vaate- ja Viirpuu tee tänavatorustikud. Tänaseks on selle piirkonna võimalikust 95 elamust liitunud gaasivarustuse süsteemiga 44 elamut. Pilootprojektist selgus, et tänavatorustike ehitamine elanike või linna olulise kaasfinantseerimiseta ei ole AS Eesti Gaas majanduslikult kasulik.

Käesolevaks ajaks on Merivälja ca. 500 elamust liitunud gaasitorustikuga ainult 70 elamut.

Vello Penjam

23.detsembril 1948.a. valitseb kodudes jõulumeeleolu. Agu Lüüdig, Estonia teatri operetinäitleja, vilistab bussis koju Meriväljale sõites vaikselt operetimeloodiaid. Sel päeval jätab laste süüdatud lõke Lääne tee maja teise korruse riidekapis ta koduta. Õnneks inimohvreid ei olnud, aga ainsaks varaks jäi see, mis seljas.

See sündmus masendas inimesi. Tunti, et Meriväljal on jäänud tegemistest vajaka, puudub organisatsioon, et selliseid õnnetusi ei oleks. Mõte keerles,arutati ja 29.detsembril 1949.a. tuli kokku grupp inimesi, sooviga luua ühiskondlik organisatsioon, Merivälja Vabatahtlik salk, Mererajooni Tuletõrjeühingu juurde. Kohal olid: Georg Rätsnik (salga pealik), Villem Kesker (salga laekur), Kalju Ojavee (varahoidja), Oskar Airik (salga varahoidja), Adolf Elman (sekretär), Valdo Jürilo, Karl Everst, Jaan Riis, Väino Riis, Aleksander Lavitski, Gustav Runge, Johannes Strahhov ja Leo Tõnsing. Nemad olid salga asutajad.

Mererajooni TÜ poolt anti salgale Aiatee 33 tuletõrje valveruum, kus valveteenistust pidasid kutselised tuletõrjujad.

Töötati välja salga põhikiri, kus oli ära toodud salga liikmete ülesanded ja kohustused. Põhiülesandeks oli muidugi tagada tuleohutus Meriväljal. Kuna Meriväljal elas küllaltki palju teatrihuvilisi, lauluarmastajaid, loodi salga juurde isetegevusringid ja laulukoor. 1950.a. juhatas näiteringi tunnustatud ja armastatud Draamateatri näitleja Johannes Kaljola, kes oli loonud Mogri Märdi ja Peaaru tegelaskujud. Halvenev tervis ei lubanud tal kahjuks jätkata ja 28.septembril 1950.a. hakkas näiteringi tööd juhtima Lääne teel elav Eduard Türk . Vajadusel asendas teda pr. Maria Türk. Näiteringis osalenud said hea kooli, kõnetreeningu ja lavalise liikumise oskuse. Tööl oli ka edu. Esineti agitpunktides ja valimisjaoskondades lühiskitsidega tavaelu käsitlevates etendustes.Aplausist ei jäänud ilma ükski etendus. Peale Eduard Türgi loobumist näiteringi . juhatamisest ei leitud sel alal uut juhatajat ja tegevus soikus.

27.oktoobril 1950.a. peeti koosolek, millest võtsid osa salganõukogu liikmed G.Rätsnik, K.Ojavee, J.Kivisild, V.Riis, G.Elmann, G.Runge ja O.Airik ning salga liikmed J.Arro, S.Ojavee ja H.Renter ning koorijuhiks palutud Linda (Bachman) Kallikorm. Üksmeelselt otsustatigi luua segakoor. Saavutati edu, saadi esinemiskutseid. Laulukoorist kasvas välja Tallinna Mererajooni TÜ laulukoor, kes sai vabariigis küllaltki tuntuks. Näiteringi proovid toimusid

Aia tee 33 ja Aia tee 15 algkooli ruumides toimusid lauluproovid.

1950-ndatel aastatel organiseeriti jaaniõhtuid Viimsi tee ja Kaskede allee (praegu Väina tee) nurgal suure kivi juures. Esinesid Merivälja etlejad, laulukoor, tuletõrje tantsurühm Mererajooni TÜ-st, akordionist. Tantsumuusika kõlas hommikuni. Organiseeriti loterii ja töötas puhvet.
1950.a. 17.mail loodi salga juurde naisüksus. Aktiivselt tegutsesid Olga Metsar, Helga Parik, Helju Renter ja Anna Strus. Nad vütsid osa valveteenistusest suurtel rahvaüritustel, teatrivalvetest.

Oskar Airik

Salga aktiivsemaid liikmeid oli Oskar Airik. Tema kodu oli Vaate teel. Ta oli tuntud oma minutilise täpsuse poolest ja ei pannud end kunagi ootama. Täpselt täitis ta ka omale võetud ülesandeid. Ta oli ka mees, kes moodustas kaitsegrupi ja hoidis ära 1944.a. septembris Tallinna Elektrijaama õhkimise sakslaste poolt. 1981.a. aitas ta oma tegutsemisega samuti ära hoida suure tulekahju leviku territooriumil, kus oli kuiv ehitusmaterjal.
1950.a. tuli salka Aleksander Parik. Tema seljataha oli jäänud sõduriteed ja sõjakõmin. Ta tahtis sukelduda rahulikku ellu. Nähes Merivälja salga pingutustega ja optimismiga tehtut, otsustas ta oma teadmistega salga tööd aidata. Kolme aasta jooksul koolitas ta salga liikmeid profülaktikat tegema ja esinema rahvakogunemistel propagandaga. Teda autasustati mitmel korral Tallinna Linna Tuletõrjeühingu poolt. 1953.a. paluti Aleksander Parikul organiseerida tuletõrjesalk tehasesse "Punane Ret" ja asuda seda juhtima.

Ta võttis selle koha muidugi vastu ja 1953.a. alates kuulus ta Merivälja salga juurde nõuandja-konsultandina kuni 1965.aastani.
1950.a. ilmus salga seinaleht "Häire". Esimene toimetaja oli Peterson. Numbrite 1 ja 2 vahel oli suur tühjus.
1977.a. toimetas lehte Eevi Harakka. Kõik salga liikmed aitasid seinalehe ilmumisele kaasa. Seinalehtede rajoonivõistlustel tuli ta 3.kohale. See oli hea saavutus, sest võisteldi kutseliste tehase salkade ja vabatahtlike salkade seinalehtede seas. Seinaleht ilmus ka Merivälja koolimajas agitlehena, kus tutvustati salga tegevust. Kokku ilmus 42 numbrit. Seinaleht lõpetas ilmumise 1990.aastal.
1952.a. saadeti rajooni tuletõrjevõistlustele sajandi alguse autoprits. Tähelepanu äratas ta oma puukodarataega. Hiiu staadionile jõuti viperusteta ja ka Meriväljale tagasi. Meeskonna vanem oli Aleksander Parik, aga mootorpritsi komando vanem Jaan Arro ja liikmed Evald Elman, Jaan Riis, Adolf Elman, Reissaar ja Leopold Tõnsing. See sündmus pani tuletõrjemehed Meriväljast kõnelema. Pärast võistlusi anti auto üle Tallinna Tuletõrje Muuseumile, kuhu ta ka omal jõul jõudis.
Laulukoori ja näiteringi ühisesinemine toimus 1953.a. Pirita bussijaamas, seal oli avatud valimisjaoskond. Toimus kohtumine saadikukandidaadi Olga Lauristiniga. Otsustati Pirita kinohoone ehitus, sauna ehitamiseks oli liiga palju takistusi. Kino valmis kiiresti.
Salga tegevus aktiviseerus. Hakati rajooni poolt korraldatavatele iga-aastastele kursustele saatma salga aktiviste. Koolitati välja salga spordikohtu-nikud. Nii ülelinnalistel kui ka rajoonilistel võistlustel sooviti Merivälja spordikohtunike abi. Igal aastal tutvustati uusimaid põlevmaterjale, muudatusi tuleohutuseeskirjades ja analüüsiti aasta jooksul olnud põlengute põhjusi ja nende tagajärgi. Õpetati õiget tegutsemist tulekahjul.

Spordikohtunik Aksel Tooma

Siis aga anti Aia tee 33 ruum Mererajooni TÜ-le ja meie olime jäetud kogu oma entusiasmiga tänavale. Koosolekuid hakati pidama salga liikmete kodus. Peeti ka tähtpäevi. Valdeko Trump valiti esimeheks 1965.a., tema kodu sai ka salga koduks. Salga sissetulekuks oli loteriide sissetulek propagandaõhtutel. Salga liikmemaks 10 kop. ja aastamaks 30 kop. kuulus Mererajooni TÜ-le.
1965.a. valiti salga sekretäriks Lea Kivissaar, kes

täitis neid kohustusi 1980.aastani.
1969.a. 4.juunil olid Eesti Üldlaulupeo valves ja tegutsesid piletikontrollidena Merivälja salgast 10 inimest. Aktiivselt tegutsesid Vilma Salong, Leida Vain ja Robert Vain.
1969.a. otsustati Benno Salongi ettepanekul paluda maad, kuhu saaks rajada treeninguteks spordiraja ja väikese depoo – maja "Tarekese". Asukoht anti Tallinna Tuletõrje Ühingu poolt Lodjapuu tee lõppu, Mähele viiva tee ja raudtee vahele. See oli reservmaa. Dokumendid pidi vormistama Mererajooni TÜ esimees.

Robert Vain

Salga esimeheks valiti 17.oktoobril 1970.a. Robert Vain. Salga juhtimine läks üle suurte organisaatorivõimetega ja tugeva tahtega inimese kätte. Ta alustas sportlaste ettevalmistamist kindla eesmärgi ja õppeplaaniga. Algul viis ta salga sportlased Hiiu staadionile rajooni võistlustele ise õppima ja sportlasi vaatama, hindama. Kui oli omal ka juba rada, andis see võimaluse igal sobival ajal trenni teha. Tekkis huvi tuletõrje spordi vastu. Seda kujutati seni ikka ette "kutseliste" spordina ja äkki oldigi ise keset võistlusmöllu teiste vabatahtlike hulgas. Ega Merivälja omad ei ole nännipunnid, me veel näitame! Võit ei tule ilma treeninguta. Leiti aeg ja tuldi kokku harjutama. Tulid ka diplomid. Nii rajooni kui ka Tallinna linnavõistlustelt npoiti häid kohti. Merivälja salka teati ning isegi kardeti. Üldse saadi võistlustelt 52 diplomit.

1973.a. saavutati Tallinna Linna võistlustel "Vahtkustuti rakendamine" naistele I koht, 1974.a. võistluses "Voolikuliinide moodustamine" naistele I koht.
1974.a. hakati treeninguteks rajama spordirada. Samal ajal esitati Merivälja elanikele ja eriti salga liikmetele üleskutse ehitada oma "Tare". Materjalid toodi ehituste jääkidest, aga oli ka uut vineeri ja kive, klaasi. Ise tehti aknaraamid, uksed, katus. Laoti ahi ja saadi ka plekk-kest. Tehti plaadiga pliit ja valati põrand. Keegi ei nõudnud tööraha ega tasu ka materjali eest. Toodi, tehti – kõik ühiskondlikus korras. Rajal toimusid esimesed treeningud juba samal aastal.

Tares peeti esimene koosolek 1976.a. See oli ahjuküttega väikese köögiruumi ja suurema toaga – depooga Tare. Seinale kinnitati sportlaste toodud diplomid. Merivälja sportlaste tulemuste üle tunti uhkust – nad olid Merivälja

Lea Kivissaar, Illi Malsroos, Ülle Villo, Elle Vahtras ja Robert Vain

salga liikmed, kes olid pannud i –le punkti. Tare oli salga liikmetele oma maja. Siin võeti vastu uusi liikmeid, korraldati regulaarselt õppusi tuleohutuse nõuetest, räägiti tehtud vigadest ja spordivõistluste reeglite muudatustest. Katsetati ka isetegevust - väiksed skitsid naljakatest olukordadest ja juhtumitest kontrollreididel elamutes.

Tarekese laval esines ka Roland Kriidi poolt juhendatud näitering Mererajooni TÜ-st.

Akordioniga lõbustas jaanipäeval Lembit Anton. Varem oli kindel akordionist Harri Tooma. Nad ei olnud rivaalid, vaid oma ala meistrid. Kunagi pidi jalad

Aastapäeva pidulik tähistamine.
Mererajooni TÜ esimees Roland Kriit annab üle Merivälja Salga vimpli Robert Vainile

alla saama ka laulukoor – kuid see ei õnnestunud.

1976.a. saavutati Mererajooni võistlustel "Hüdropuldi rakendamine" naistele

kohustused. Ta proovis seda tööd teha, kuid elutempo ei andnud selleks aega. U.Aasjärve ettepanekul korraldati uued valimised ja sooviga, et noored oleksid salga töö edasiviijad, valiti salga esimeheks Aivar Aronija. Salga esimeheks paluti Aleksei Úalamov. Ta püüdis jälgida Robert Vaini tööstiili, aga elukorraldus muutus. Loodi aktsiaseltsid ja inimesed ei olnud enam huvitatud ühiskondlikust tööst ajanappuse tõttu. Depoo üüriti veoauto hoidmiseks. Salgale oli see väike rahaline süst, et ära maksta elektrikulu.
Peale A.Úalamovi lahkumist manala teele ei tulnud salga liikmed enam kokku. Viimane teade – kutse saadeti 9.maiks 1991.aastal, et sel päeval veel viimast korda kokku tulla. Asjatu oli ootus ja lootus.
Hakati nõudma maad ja Tare likvideerimist. Dokumendid ei olnud jõudnud Tallinna TÜ-sse ning vaidlustada polnud midagi. Oli lõppenud Merivälja Vabatahtliku Tuletõrjesalga tegevus, mis kestis kokku 42 aastat.
Selles kokkuvõtvas tekstis on mainitud minimaalselt surmakuupäevi. Salga liikmete mälestustes püsivad need inimesed elavatena ja las ollagi nii.
Igaüks andis oma panuse vastavalt oskustele, võimetele ja tahtele. Keegi ei olnud salga tegevuses kõrvaltvaataja.
Aktiivsemad salga liikmed olid: Siret Vaalmäe, Illi Malsroos, Ülle Villo, Sirje Kommusaar, Ella Vahtras, Leida Vain, Rita Friedrichs, Toivo Friedrichs, Eve Pranno, Eha Pranno, Urmas Pranno, David Ponetajev, Marek Bogoslovski, Kaido Kull, Kaido Kivi, Laine Kivi, Urno Aasjärv, Maido Harakka, Virve Vaalmäe, Lembit Vaalmäe, Carmen Kull, Peep Metsma, Hilda Tooma, Harri Tooma, Arvi Jürjer, Ene Jürjer, Peeter Villo, Aksel Toom, Karl Oja, Benjamin Salong, Vilma Salong, Kaarel Kindsiko, Olev Vahtras, Endel Salu, Arvo Treier, Martti Sulengo, Siim Sillavee, Priit Lillemäe, Hugo Väinsalu, Vaike Vaalmäe, Lea Kivissaar, Margit Kivissaar, Väino Põder, Helga Parik, Helju Renter, Olga Metsar, Anna Strus, Eduard Tirusk, Armin Kivissaar, Valdeko Trump jt.

Lugupidamine kõigile, kes valutasid südant meie kodude allesjäämise eest ja aitasid nõu ja jõuga salga ettevõtmistele kaasa. Teinekord abistasid ka rahaliselt või loteriiesemete muretsemisel. Jälgisid tuleohutuse nõuete täitmist ja ei möödunud ükskõikselt tikkudega mängivatest lastest ning järelevalveta jäetud põlevast kulust.
Merivälja tuletõrje salga tegevus ei olnud mäng – see oli sihikindel tegevus, sest levitatud põhitõed on Merivälja inimeste kodudes. See oligi salga töö eesmärk – põlenguteta Merivälja!

Eevi Harakka

MERIVÄLJA KOOL

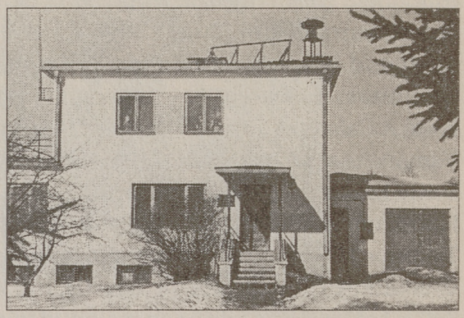

Asumi ajaloo uurimise käigus on selgunud, et kool on Meriväljal eksisteerinud juba 1943.aastast, kuid selle kohta puuduvad faktilised andmed. Ka õpilasi oli tookord kümne ringis ja organiseerinud oli selle meie kandi ajaloost juba tuntud hr.Elman.

Esimesed ametlikud dokumendid Merivälja koolist pärinevad 1948.aastast, kui tema nimetus oli Tallinna 35. Algkool. Asus see Aia tee 196 (hiljem Aiatee 15). Kool asus eramajas, mis kuulus laevakapten Teodor Vompale, kes oli oma perega välismaale rännanud. Maja kasutamise eest maksti esialgu üüri, hiljem kuulus see juba Tallinna linnale.

Kooli oli kahekeelne: eesti osas õppis algul 37 ja vene osas 27 õpilast. Direktoriks oli Engel Grigorjev.

1953.a. leiti, et elamu ei ole siiski sobilik koolimajaks. Kuna garaaê asus majast eraldi, taheti juurdeehitusega seda koolimajaga ühendada ja ümber ehitada võimlaks. Ühiselt rajati talvel liuvälja ja ühiskondlikus korras korrastati piirdeaed ja tehti muud vajalikku.

27.oktoobril 1955.a. laste-vanemate koosoleku tähtsamaks küsimuseks oli uue koolimaja saamine Meriväljale, kuna olemasolev ei suutnud mahutada kõiki kooli soovijaid ja hoopis igand olevat liitklassid. Vastavasisuline kiri saadeti Mererajooni Haridusosakonnale.

1957/58.õppeaastal oli koolis juba 102 õpilast, neist eesti osas 91. Vene osa likvideeriti 1958.a.

1.sept. 1960.a. kehtestati uus vormiriietus. Poistele voodrita jakk ja lühikesed püksid. Mujal võis kanda ka pikki pükse, kuid meie koolis võisid olla ainult lühikesed. Tüdrukutele villane pluus ja kellukeseline seelik pehmete voltidega. Valge krae villase krae peale traageldatud. Soojemal aastaajal sinise valgetriibuline satäänpluus. Ees must põll.

Uus koolimaja Heki teel sai valmis 1960.a. oktoobris. Direktoriks sai Evi Varm. Maja oli küll valmis, kuid siin puudus ruum, kus saaks ülekoolilisi

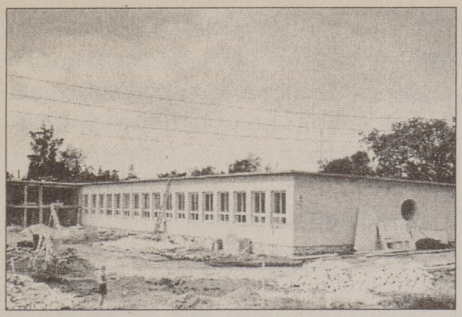

üritusi läbi viia. Olemasolevad ahjud ei suutnud suurte avarate akendega klassiruume ning koridor-sööklat talvel soojaks kütta. Tehti ettepanek olemasolev lahtine terrass ümber ehitada saaliks. Nii tehtigi ja kooli pandi keskküte. Eestvedajaks oli lapsevanem E.Tõnurist.

Liuvälja ja kelgumäe entusiast oli kooli kütja Aadu Mardi, kes hommikul vara ja õhtul hilja oli veevoolikuga ametis. A.Mardi ei olnud mitte ainult kütja, vaid kollektiivi ainsa mehena kasutas kruvikeerajat, haamrit ja kangi, kus vaja. Tema abi oli koolitädi Rita Mardi.

1966.a. esitas lapsevanem O.Kuusik juurdeehituse projekti, mille järgi pidi ehitatama spordisaal, kus saaks anda ka kino- ja teatrietendusi. Koolist pidi saama kohalik keskus. Koguti lastevanemate allkirju, käidi haridusministri juures ja saadi lubadus, et tööd algavad 1970.aastal.

1977.a. jäi pensionile õpetaja H.Pärn ja lahkus kooli juhataja Evi Varm. Tema kohale asus Pille Sild. 1979.aastast on kooli juhatajaks olnud loo kirjutaja, kes on ka ise Merivälja koolis õppinud 1964-68.a.

1983/84.õ.-a. oli koolis 3 klassikomplekti ja 72 õpilast.

5.juunil 1990.a. kinnitati Tallinna Linnavalitsuse poolt meie kooli uueks nimeks Merivälja Algkool.

1990/91.õ.-a. valmis arhitekt T.Kaljundil uus eskiislahendus meie kooli juurdeehituse jaoks ja jälle takerdus kõik. Põhjuseks olevat rahapuudus.

1993.a. oli koolis ka 5.klass ja 1994.a. alates olime 6-klassiline algkool. 1993.a. novembris katlamajast kõik, mis meenutas keskkütet ja omal initsiatiivil rekonstrueeritud ruumist sai uus klassiruum, mis avati 23.veebruaril 1994.a. Järgmine avamine toimus 10.mail 1996.a., kui sai valmis ujula. Küll väike, 3 x 7,5m, aga oma!

1998/99. Kooliaasta algus – segane ja närviline. 2 päeva enne kooli selgus, et me ei saa oma majas õppida esimesel veerandil, kuna 17.augustil algas 34 aastat oodatud juurdeehitus. Olukord lahenes siiski ja teisest veerandist olime oma majas tagasi. 1.novembril 1999.a. sai ehitus lõplikult valmis ja toredast väiksest valgest majast oli saanud kahekordne heleroheline uus koolihoone. Kusjuures ikkagi ilma spordisaalita!

2000.a. muudeti Merivälja Algkool Tallinna Linnavolikogu otsusega

põhikooliks. 2000/2001.õ.-a. oli koolis 9 klassikomplekti ja 220 õpilast. 2001.a. 1.septembrist õpivad siin ka 7.klassi lapsed.

Kaja Laanmäe

MERIVÄLJA RAAMATUKOGU

1948.a. tegi tolleaegne Tallinna Keskraamatukogu direktor A.Sibul Reinhold Niidule ülesandeks leida ruumid Meriväljal Keskraamatukogu 10.filiaali jaoks. Ruum (24 m2 suurune tuba) leitigi eramajas Tuule tee 18. Selle 1937.aastal baltisakslaste poolt ehitatud maja omanikuks oli proua Mälk,kes ise elas kõrvaltoas. Hiljem läks maja Elamutevalitsuse käsutusse. 1948.a. lõpul ja 1949.a. algul ruum korrastati ja varustati hädavajaliku mööbliga.
Raamatukogu avati lugejatele 14.veebruaril 1949.a. Esimeseks juhatajaks sai Lidia Rumberg, kes oli varem töötanud maal rahvamaja juhatajana. Raamatufondi suurus oli 707 raamatut. 1949.a. lõpuks tõusis see arv 1952-ni. Lugejaid oli 1949.a. lõpuks 312 ja laenutusi 13 004. Raamatukogu kandis Tallinna X Haruraamatukogu nime. See nimetus oli tal kuni 1952.a. aprillini, mil läks otseselt Tallinna Mererajooni TSN Täitevkomitee alluvusse nimetusega Tallinna Mererajooni III Raamatukogu. Seoses tsentraliseerimisega 1974.a. 1.jaanuarist muutus jällegi nimi: M.Gorki nim. Tallinna Keskraamatukogu Merivälja Haruraamatukogu. Praegu-Tallinna Keskraamatukogu Merivälja raamatukogu.
1962.a. lõpul sai raamatukogu juurde veel ühe toa ja veranda, üldpind eelmisega kokku 52 m2.
Esimene juhataja Lidia Rumberg lahkus juba 1949.a. sügisel ja juhatajaks sai Reinhold Niidu, kes töötas sellel ametikohal peaaegu 25 aastat, kuni 1.jaanuarini 1974. Ta lahkus seoses raamatukogu tsentraliseerimise ja pensionile minekuga.
Raamatukoguhoidjatena töötasid alates 1949.a. Edith Kukk (Altpere) ja 1953.a. Marta Krums. Alates 1959.a. 11.aprillist tuli tööle Helju Elstrok, kes töötas kuni 1.jaanuarini 1968.a.Tagasi Merivälja raamatukokku tuli Helju Elstrok 1.jaanuaril 1974.aastal ja töötas siin 1985.aastani,millal jäi pensionile.Tema asemele tuli juhatajaks Kai Oidermaa, kes töötas sellel ametikohal kuni 1990.aastani.Tema ajal käis Merivälja raamatukogus vilgas

kultuurielu, tegutses Merivälja Raamatuklubi,mis tekkis raaamatukogu lugejaskonna koostöös vabatahtliku tuletõrjesalga ja Viimsis asuva Pirita lillekasvatus-sohvoosi rahvaga.Raamatuklubi esimeheks valiti Tõnu Talve,kes töötas ka raamatukogus abilisena.Sel ajal väljastas raamatukogu Merivälja inimestele ka Kodanike Komitee isikutõendeid.1991.-1993. aastani oli juhatajaks Maria Oja.

1993.aastal tuli juhatajaks Pille Talioja. Teise töötajana oli tal 1993.aasta septembrist (lapsepuhkuselt naastes) kuni 1995.aastani, abiks Kai Oidermaa.Kuni 1998.aasta maini töötasid siin poole kohaga Eve Vahtra ja Marge Toom.1999.aasta veebruarist on Pirita Merivälja ja Torupilli raamatukogul ühine juhataja-Larissa Taks.

1999.aasta aprillist kuni augusti lõpuni tegi Pirita Linnosa Merivälja raamatukogus kapitaalremondi. Kolmest ruumist sai pärast seinte mahalõhkumist üks suur teenindussaal.Vahetati välja elektrisüsteem,valgustid,aknad,WC sisustus,põranda, lae ja seinaplaadid. Raamatukogu sai üle 50 aasta uue välisilme(maja värviti roheliseks) tehti uus aed ja laoti kõnnitee. Raamatukogu oli kolm suvekuud suletud, raamatud olid remondi ajal hoiul Merivälja Lasteaias (kolida aitasid lugejad Milvi Koidu, Helle Palusalu ja Kaia-Leena Lass).

1/3 meie lugejaskonnast moodustavad lapsed. Nüüd on neil olemas eraldi lastenurk,kuhu keskraamatukogu muretses uue värvilise lastemööbli.

1.septembril 1999.a. toimus remondijärgne raamatukogu taasavamine,mille korraldas Tallinna Keskraamatukogu.Kohal viibisid Tallinna Kultuuriameti juhataja Ene Vohu, Pirita linnaosa vanema asetäitjad Soosalu ja Enno Tamm,kes remonti organiseeris,samuti Pirita halduskogu esimees Toivo Tootsen ja Ülo Mäe, ehitusfirmast "Ökogrupp" Mati Simson, Tallinna Keskraamatukogust direktor Kaie Holm ja asedirektor Arda Mäepere.

1999.aasta 17.detsembril tähistasime tagantjärele raamatukogu 50.aasta-päeva. P.Talioja koos Kai Oidermaaga tegid ettekande raamatukogu ajaloost, näidati 50.aasta lugejate laenutuste ja külastuste võrdlustabeleid.Kohal olid endised juhatajad, kesk raamatukogu ja Pirita halduskogu esindus.Merivälja kooli esindas Kersti Vana, lugejaid Linda Kallikorm.

Täna on raamatukogus 8 lugemiskohta, paljundusmasin. 2001.aastast on raamatukogus arvutid (interneti püsiühendus),mida lugejatel alates 12.eluaastast on võimalik infootsinguks kasutada.

Teeninduspiirkonda kuuluvate Merivälja elanike arv oli 1951.a. umbes 1500 (560 perekonda). Lisaks sellele Ministrite Nõukogu abimajand (hiljem Pirita Lillekasvatuse Näidissohvoos) ja Miiduranna küla . Need kuulusid küll Harju

rajooni alla ,kuid praegugi on meil lugejaid kogu Viimsi poolsaarelt.Teeninduspiirkond on jäänud samaks,elanike arv aga mitmekordistunud, tänu sellele on ka lugejate arv kasvanud, eriti viimastel aastatel.

Raamatukogu on Merivälja ainuke kooskäimise ja vaba aja veetmise koht. Meriväljal külastatakse raamatukogu tihti kogu perega.,eriti laupäeviti,mil käib 70 inimest päevas. Lugejad soovitavad ükksteisele kirjandust, arutletakse Merivälja probleeme. .Meie raamatukogu pluss on see,et ka 6-8.aastased lapsed saavad siin üksi käia, sest nad võivad julgelt liikuda kartmata tihedat liiklust. Käiakse koos koertega, suvel jalgrataste- ja rulluiskudega,talvel suuskade- ja kelkudega. Koolivaheaegadel suureneb külastuste ja laenutuste arv.Enamus lugejaid ongi meile 52.aasta jooksul kasvatanud Merivälja Algkool,mis asutati paar kuud enne Merivälja raamatukogu. Juba mitmendat aastat järjest on raamatukogu kutsunud külla kooliekskursioone ja see on olnud raamatukogule parim reklaam,sest lugejateks on peale laste ka tulnud nende vanemad, vanavanemad ja naabrid ning enamus Merivälja kooli õpetajatest.

Lastel on võimalus raamatukogus ka joonistada,parimad pildid kaunistavad lastenurka.

2000.aastal toimusid raamatukogus kaks põnevat üritust: "Nukitsa" konkurss, kus Merivälja lapsed valisid viimase kahe aasta eesti lastekirjandusest lemmikraamatuks Ilmar Trulli "Lõbusad luuletused"ja konkurss "Kirjutan ja kujundan ise omale raamatu",mille võitis Riin Kersalu . Tema "Päpi jutud"võitis oma vanuseklassis ka keskraamatukogu ülelinnalise võistlusel.Tublid võistlejad olid ka Tairi Tuulik ja Evelin Neemre.

Ürituste organiseerimisel ja olmemurede lahendamisel on kaasa aidanud Pirita halduskogu kultuurikomisjoni liikmed Toivo Paavle ja Ants Sild (kohtumine autoaja-kirjaniku Margus-Hans Kuusega).Tulemas on joonistusvõistlus "Merivälja aedlinn-minu kodu".Raamatukogu kogub materjali ka Merivälja ajaloo kohta. Merivälja päe-vade ajal on väljas näitus Merivälja aedlinnast.

2001.a on raamatukogus lugejaid 928, neist lapsi 318.

Raamatukogufondi suurus on 21 140 raamatut ja ajakirja. 2000.aastal sai raamatukogu juurde 1205 uut raamatut.

Arda Mäepere

MERIVÄLJA:
STIILSED, TAVALISED JA KUMMALISED MAJAD

Meriväljale jõudes ei saa tükk aega lahti tundest, et oled tulnud justkui võõrasse aeda jalutama. Tundmatu nägu äratab tähelepanu ja koerad ei jäta haukumisvõimalust kasutamata. Pikapeale läheb see tunne siiski üle: ala on ikkagi väga suur ja ei saa ju kõik prominendid, näitlejad, sportlased, arhitektid, kunstnikud, kirjanikud ja kalamehed üksteist tunda.

Meriväljal ei ole ühtegi tänavat. Viimsi tee, Kesktee, Aiatee, Salu tee, Ida ja Lääne tee, Hiiela tee – ongi peaaegu kõik nimed, mis on säilinud 1924.aastast. Mõnda neist on koguni korduvalt ümber nimetatud: algsest Iru teest sai Põhja tee ja siis Hõbekuuse tee. Väina tee oli kõigepealt Allika tee, siis Mere puiestee ja seejärel Hõbepapli puiestee.

Uhkeid puiesteid on Meriväljal tõesti. Hiiela tee on kuuseallee, Väina tee on kaseallee, Viimsi tee kohati kastani, kohati teiste puude allee.

Meriväljal on stiilsed, tavalised ja kummalised majad. Stiilisõber leiab siit eest terve eesti eramu arenguloo rahvusromantismist postmodernismini, neofunktsionalismi ja rahvabarokini. Ida tee 3, Salu 6 ja Lääne tee 30 oleksid kui Karl Burman seeniori enda tehtud.

Algusaegade suvilapugerikku-nädalalõpumaja esindab Väina tee 29 (arvatavasti E.Kühnert, hiljem on lisandunud juurdeehitus).

1920.-1930.aastate traditsionalismi võib rohkelt leida: Ida tee 18 ja 36, Väina tee 19 ja 21, Hõbekuuse tee 2 (1939, arh. E.J.Kuusik), Kesk tee 32/Ida 13 (1939, arh.E.Sacharias), Lääne tee 25 (1938, arh. E.Velbri) jt.

Funktsionalismi näited on Aiatee 20 (1930, arh. A.Kotli), Aiatee 8, Aiatee 15 (1936, arh. A.Kotli), Ida tee 20 jt.

1945.a. liideti Merivälja Tallinnaga ja suvilate asemel hakati ehitama kapitaalseid maju.

1940.-1950.aastate kõrge viilkatusega elamuid on Meriväljal rohkesti.

60.aastate uusi tuuli peegeldab arh. V.Herkeli 1968.a. projekteeritud ridamaja Aiatee 22, 22a ja 22b.

70.aastate iseloomulik näide on horisontaalse puitkarniisiga ridamaja Ranniku tee 29 (1971 – 74, arh. P.Jänes).

Kui Meriväljal satub ette mõni suurem ja erilisem maja, siis võib kahtlustada Raine Karpi.

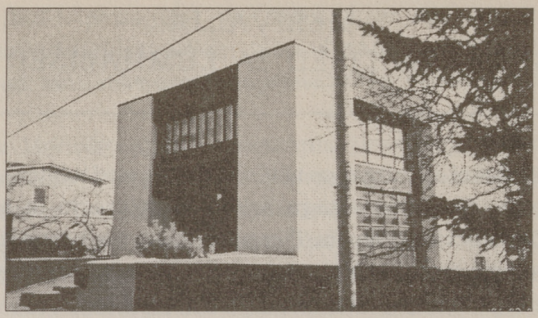

Lodjapuu tee 20 (arh.R.Karp)

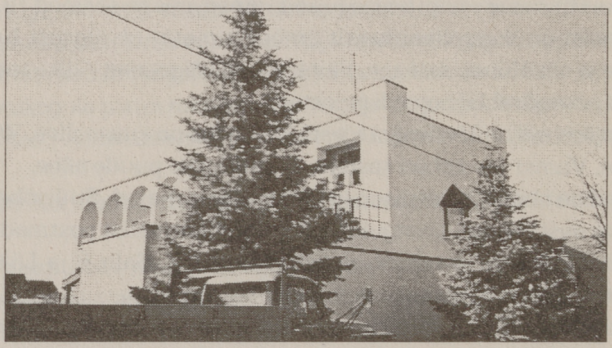

Mõõna tee 7A (arh.R.Karp)

80.aastate erilisi eramuid on teisteltki: Ida teel asub juba klassikaks saanud postmodernismi pärl – arh. V.Kaasiku venna maja (1975-85), Võra tee ja Viimsi tee nurgal kerkib arh. V.Künnapu projekteeritud klaastorni ja –ekraaniga maja.

Allusionistlik maja Tõusu tee 3 on arh. T.Kaljundi projekteeritud, Ranna teele paistab bussiaknast T.Joandi tehtud villa.

Tõeliselt kummalist arhitektuuri näeme Hõbekuuse tee 55: arh. M.Penjami kargele neofunktsionalismile on ehitaja omalt poolt peale pannud uusbarokse rustika ja aknaraamistused.

Suuremahuliste majade naaberkruntidele pööratud tummad akendeta seinad on iseloomilik nähtus 1980-ndate lõpu ja 1990-ndate alguse arhitektuuris. Nad jäävad järelpõlvedele jutustama meie aja eraldatusest ja hirmudest.

1981.a. hakkas sotsialistliku Eesti valitsus muretsema individuaalehitajate pärast. Võeti vastu otsus "Individuaalehitajate elamuehituskollektiivide kohta".

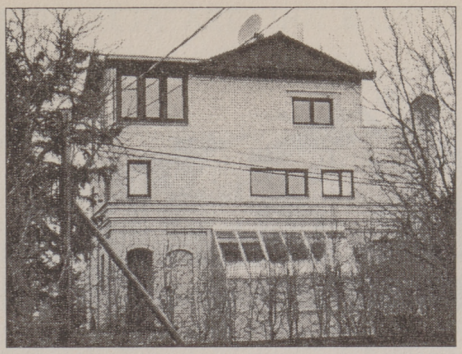

Võra tee 15 (arh.V.Künnapu)

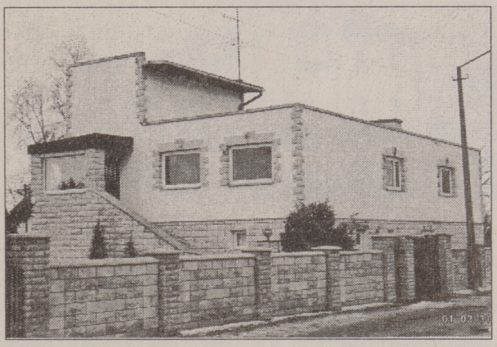

Hõbekuuse tee 55 (arh.M.Penjam)

ELKNÜ Keskkomitee juurde loodi elamuehituskooperatiiv, mis sai väikekodanlikkusest või ehk naiivromantismist nõretava nime "Kristall". Kollektiivi kuulusid ja kuuluvad veel praegugi mitmed tuntud kunstnikud, estraadilauljad, arhitektid, asjamehed. Esimeheks oli I.Samussenko, "Vestmani äri" ja teab mille kõige omanik.

Idee ühendada ühiseks ridamajaks (Kõivu tee 17-19) erinevate arhitektide (A.Alver, I.Samussenko, T.Kivi, J.Sotter) projektid oli uudne, ilus ja optimistlik, kuid et kõiki oli tollal vallanud arhitektuurne lobisemine postmodernistlikus keeles, siis on tulemuseks kakofooniline kontsert umbses ruumis. Ehk muutub asi paremaks, kui maja kõik osad lõplikult valmis saavad,

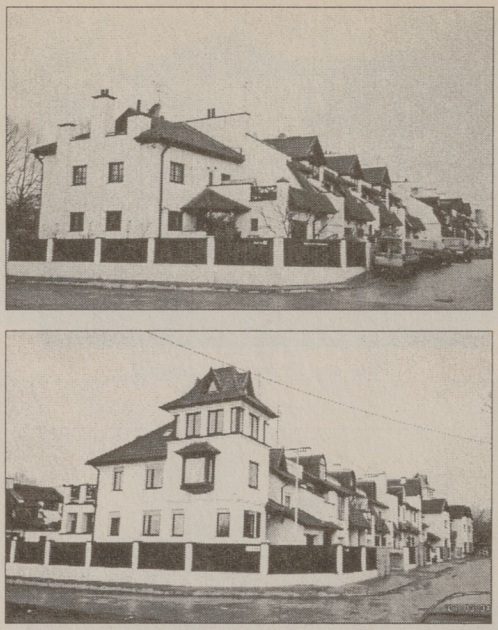

Kõivu tee 17-19 (arh.A.Alver, I.Samussenko, T.Kivi, J.Sotter)

seniks jääb see maja paraku Merivälja kummaliste majade ritta, sildiga "eriskummaline". Kui näide sotsialismi viimasest katsest tulla individuaalrajoonis massiga lööma, ühendada ühiskondlikku ja isiklikku, üldist ja erilist.

Karin Hallas, 1993.a. "Hommikuleht"

MERIVÄLJA AEDLINN KASVAB

Merivälja ja Mähe vahelist ala kavandati elurajooniks juba mõnda aega. 1990.aastal koostas hoonestuse skeemi RPI "Eesti Projektis" arhitekt Tiina Nigul. Põhiline, intensiivsem hoonestus jäi sel korral merivälja pansionaadist ida poole, kuid osaliselt jõudis ka Merivälja tee äärsesse praegu planeeritavasse kvartalisse. Kava jäi vahepeal unarusse omandisuhete muutumise tõttu. Tänast planeerimist mõjutab suuresti majaomanike tahe ja kinnistute piirid. Planeerimisele tuleb Merivälja tee ääres olev ja Mähe tee, Mähe põiktee ning Ranniku teega piiratud ala. Kunagi olid siin talude heinamaad. Vahepealsel ajal on maa-ala osaliselt, eriti teeäärseid piirkondi kujundatud parkmetsana, istutatud mitut liiki puid – jalakaid, lehiseid, kastaneid, mände, kuuski, kaski. Siinse piirkonna kujundamisega tegeles erilise hoolega tänaseks juba manalateed läinud metsamees Johannes Song.

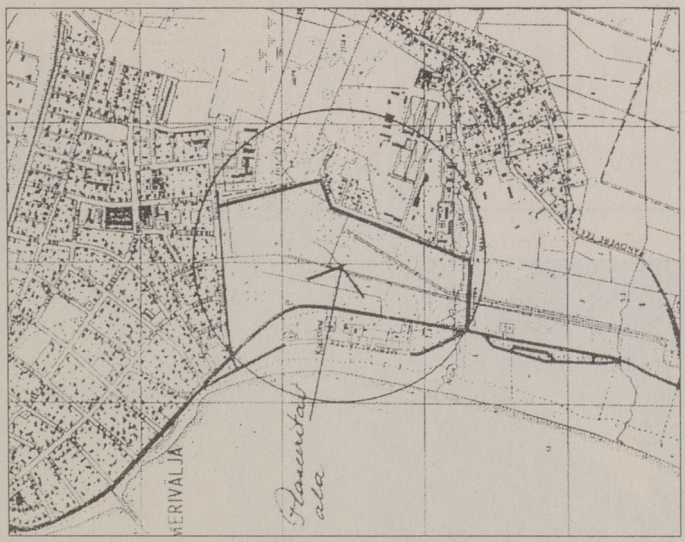

Käsoleval ajal on AS "Aale" projekteerimisbüroos planeerimisel ca 32 ha suurune ala. Kuhu kavandatakse ligi 130 elamukrunti ja lisaks veel madaltiheda hoonestuse põhimõttel plokeeritavaid elamuid. Arvestades olemasoleva haljastuse säilitamise vajadust, tulevad ehituskrundid suhteliselt

suured - 1400-1600m2. Ka plokeeritud elamud planeeritakse just haljastuse säilitamise eesmärgil ja selliselt, et elamugruppide vahele oleks võimalik jätta suuremaid haljasalasid. Keskmine ehitustihedus jääks seejuures madalaks. Oma uue kodu võivad tulevikus siit leida esialgsete arvestuste kohaselt umbes 800 – 1000 tallinlast. Kruntide eraldamist on ümbruskonnas veelgi loota.

Tallinna Keskkonnaameti ja spetsialist Veljo Ranniku poolt on soovitatud kõige väärtuslikuma haljastusega alad hoida linnaelanikele ligipääsetavatena, seega hoonestusest vabadena. Nendeks on tihe, istutatud männik Merivälja tee ääres, jalakate salu Merivälja tee ja Ranniku tee nurgal ja kaasik Merivälja pansionaadi läheduses. Kõigile kättesaadavaid haljasalasid jääb veel mujalegi. Uue asumi tegelik hea käekäik sõltub tulevikus kõige rohkem uutest elanikest endist ja nende ühistegevusest. Seda eriti kõige raskematel ehituse algaastatel, kus kujuneb tulevane traditsioon ja austus oma uue kodukoha ning naabrite vastu.

"Pirita leht" 1995.a.

VÄLJAVÕTE "MERIVÄLJA OBJEKTI" TOIMIKUST

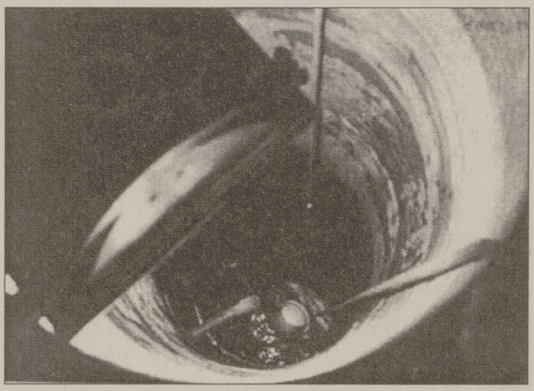

Kaev: Suvi 1985, Merivälja - otsingud.

Tallinnas, Meriväljal, Hõbekuuse 34 eramaja maavaldusel 1960-te aastate lõpul sooritatud kaevetööde käigus tuli maapinnast, 6,5 meetri sügavuselt esile 3-4 cm paksused metallitükid, mis juba manalasse vajunud peremehe, Virgo M-i sõnade järgi moodustasid kaevu põhjas ühtse, kompaktse kihi.

Kaevu kaevates 6,5 meetri sügavusele jõudnud Virgo M. tundis, et edasi enam ei saa: ei võta kang ega labidas. Abi ei olnud ka suruõhuhaamrist. Siiski õnnestus tal kätte saada suurem tükk metallist ollust, mis koosnes nagu erinevatest jagunevatest ollustest.

1968. aastal sattus üks metallitükkidest Eesti TA Geoloogia Instituudi tolleaegse teadusdirektori Herbert Viidingu kätte. Kui lugeda juba manalasse läinud mehe lühiülevaadet Merivälja kaevust leitud metallitükikese esimeste uurimistulemuste kohta, võib öelda järgmist. 2,5 cm paksuse killu üks külg oli sile ja läikis, teised ebatasased ja tumedad nagu meteoriiditükil.

Esimesed keemilised analüüsid näitasid tema suurt rauasisaldust. Spektraalanalüüs aga täpsustas tulemust, viidates titaani, kroomi, vanaadiumi, nikli, vase ja veel teistegi elementide olemasolule selles.

Herbert Viidingu lauasahtlis lamas metallikogum pikemat aega tähelepanuta. Juhus tahtis, et üks instituudi inseneridest võttis tüki pihku, sai sellest justkui tugeva elektrilöögi ja vajus kokku. Shokk oli tugev, sest toibumiseks kulus 45 minutit. Huvitav oli see, et peremehe käes tükk ei reageerinud.

Hõbekuuse 34 hoov: Siin toimusid kaeve tööd

Pärast seda algasid mõningad katsetused inimestega, kellede kohta seati sisse ankeedid. Tulemused olid rabavad. Kellel tükki kätte võttes tungis kuumus, kellel külm läbi keha, 12 inimesel tekkisid peopessa haavandid, osadel märgid. Mõnel olid sõrmeotsad nagu nõelu täis, teistel tundus nagu kiir läbi peopesa tungivat. Südamehaiged said kergendust, nii et tekkis mõte metalli raviomadustest. Ankeete tehti üle 300, osa on tänaseni säilinud.

1969. aastal korraldati leiukohas magnettormilisi mõõtmisi. 1970 puuriti neli puurauku, ent metallikihti ei avastatud. Aastail 1970-1973 jagas Herbert Viiding tema kätte sattunud palast killukese mitmetele Moskva, Kiievi ja Leningradi teadusasutustele. Kiievist NSVL TA Meteoriitikakomisjoni esimehelt prof. J. Šukoljukovilt tuli vastus, et tegemist on mitte meteoriidi, vaid tehismineraaliga.

1980-ks aastaiks oli säilinud väga väike kogus metalli tükke, milliste analüüs sooritati Kiievis Lennundusmaterjalide Instituudis, Vernadski nim. Geoloogia Instituudis Moskvas ja Kaitseministeeriumi ühes laboratooriumis.

Kuni asi oli läinud põnevamaks, saabus Moskvast kohale endise NSVL Kaitseministeeriumi esindajad, eesotsas ekstrasensoorseid võimeid omav erumajor Aleksandr D. Major sai tegutsemiseks vabad käed.

Juba enne seda toimetati Eestisse koostöösoovi avaldanud isiku kätte 70 tuhat rubla eestöödeks. Paraku jäid ettevalmistused tegemata ja ka raha oli raisatud või kadunud. Aleksandr D pahandas kõvasti ja kõrvaldas tööde organisaatori.

Olles muretsenud töömehed ja tehnika, algasid major Aleksandr D juhtimisel tööd 1987. aasta kevadel. Suurem auk tehti 12 meetri sügavuseks. Väljaloobitud muld ulatus telefonitraatideni. Kuna asjata kulutatud raha tõttu oli riid majas, jäi Geoloogia Instituudil saamata ka pinnasekihtide kaart. Oludega käis tutvumas ka endise NSVL Kaitseministeeriumi kindral-leitnant Varganov, jagades tunnustust ja õpetussõnu.

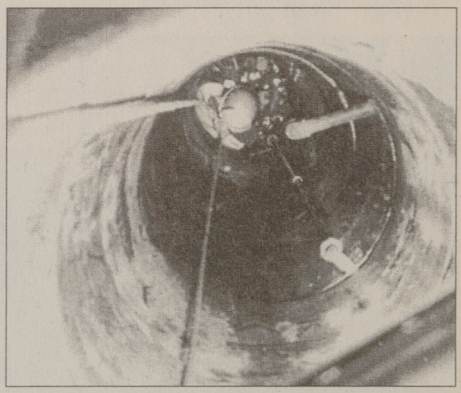

Kaev: Suvi 1984, Merivälja - otsingud.

Töö tulemuseks jõuti arvamusele, et objekt asub hoopis garaazhi all. Sinna rajati 7-7,5 meetri sügavune shaht. Paraku algasid pärast selle augu kaevamist "kodukäijate" tembutamised. Elamus paigutas keegi ümber esemeid, keldris isegi väga raskeid. Tubades tõsteti raamatuid ja pilluti need riiulilt välja. Teisel korrusel purustati viiel korral patju, puistates toas laiali udusulgi. Sellised tööd toimusid seni, kuni käisid tööd shahtis, ja kestsid, kuni kaevend oli kinni ajamata.

Samal ajal tekkis järjekordne riid, sedapuhku kindrali ja majori vahel. Lisaks keeldus edaspidisest abist senine toetaja tehas "RET". Selle asemel loodi kooperatiiv "Ruslan", kes hakkas müüma imerohtusid ja ravitoimega esemeid, millise toimejõud tulevat objektilt. Selle kooperatiivi tegevus lõppes küllaltki skandaalselt, nagu ka majoril, kelle Kirovi-nimeline kalurikolhoos kaebas kohtusse selle eest, et ta olevat neile riknenud sordiseemnevilja müünud. Kohus leidis, et see mees vilja solkinud ei olnud ja kolhoosnike viljasaagi tuksikeeramises süüdi pole.
Viimase mehena oli shahtis Aleksandr D palgatud tööline Nikolai, kes millegipärast all augus korraga karjatas ja jäi liikumatult lamama. Meelemärkuseta mees tõsteti üles ja suurte pingutustega üritati teda turgutada.
Nagu Nikolai ise seletas, olevat all shahti seinast tulnud välja roheline kolmnurk ja löönud teda väga tugevalt rindkere piirkonda. Täiesti mõistetamatuks jäi asjaolu, et Nikolai nahale tekkis löögi tulemusena neli seitsme sentimeetri pikkust risti, mis püsisid ta kehal ligi kuu aega. Pärast seda intsidenti lõpetati tööd, aeti auk kinni ja meeskond lahkus Eestist.

Pisut hiljem saadi teada ka Kaitseministeeriumi plaanist, mis õnneks jäi teostamata. See oli järgmine:
1. Teha Merivälja objektile maaeraldus ja sanitaartsooni loomiseks ümbruskonnast osa elanikke välja viia.
2. Püstitada objektile 4 korruseline maa-alune laboratoorium ja krundile helikopterite maandumisplats.
3. Tuua Koola poolsaarelt siia arvatav samasüsteemne väikeobjekt ja paigutada kõrvuti Merivälja omaga.

1988. aasta suvel sõlmisid Eesti geoloogid ühe Leningradi (praegune Sankt-Peterburg - toim.) numbritehasega järgmise lepingu: Geoloogia Instituut teeb Kaitseministeeriumi huve esindava tehase soovil Merivälja objekti ümber kolm kahekümne meetri sügavust puurauku. Aukudesse paigutatakse mõõteaparatuur, millega asutakse objekti uurima.
Eestipoolene tööde teostaja Herbert Viiding sai mitme ekstrasensi käest hoiatusi, et puurauke ei tohi teha. Herbert Viiding vastas, et leping on sõlmitud ja puurauke hakatakse rajama 1988. aasta oktoobri algul.
Paar kuud hiljem, 25.septembril suri Herbert Viiding südamerabandusse.
Kuna šaht Hõbekuuse tänaval asuva ermaja hoovis oli ikka veel lahti, asjaosalised, kes surnud, kes laiali jooksnud, hakkas vaimseks juhiks endise

Nõukogude Liidu riigimaag Vormsi nõid Enn M. Ta soovitas augu kinni ajada kindlal kuupäeval ja kindlal kellajal. Kohale toodi koorem valget liiva ja puistamistööd alustati vastavalt soovitustele 6.novembril 1988. aastal. Auku asetati lepitusanniks punasest puidust põletatud otsaga nõid Ennu poolt loitsitud puutükk. Kui pandi paika esimene ämbritäis liiva, käis Viimsi pool kärgatus. Paraku sellest liivast kogu auku täis ei saanud. Teine määratud päev oli 15.november. Sel päeval täideti auk ääreni. Miks määrati just need päevad, on väga raske öelda.

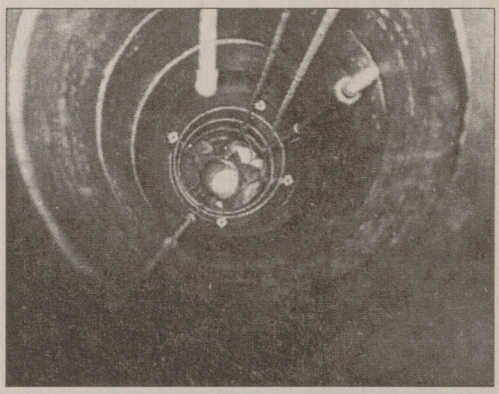

Kaev: Suvi 1985, Merivälja - otsingud.

Praeguste andmete järgi on objekti suuruseks 12 korda 22 meetrit, kaal ligemale 300 tonni ja see asub 6-7 meetri sügavusel (paljude arvates asub objekt siiski tunduvalt sügavamal, 20-60 meetri sügavusel - toim.), kusjuures mainitakse mõningast üles-alla-kõrvale paiknemist pinnases, ka lahkumist ja tagasitulekut. Kümmekond meetrit kõrval üsna maapinna lähedal on väiksem kuni 6 meetrine tükk. Keegi ei oska öelda, kas tegu on ühe süsteemi kahe osaga või suurema küljest pudenenud väiketükiga, mida kaevajad üritasidki kätte saada. Objekti Meriväljale sattumisest liigub erinevaid versioone. Ehk on tegu jääajal liustiku poolt siia toodud või avarii teinud kosmosesõidukiga? Igatahes sensoloogid kinnitavad, et tegu on humanoidide kosmosemajakaga. On hoiatatud isegi selle objekti häirimise eest. Objekt sisaldavat endas kolossaalset kosmoseenergiat ja selle vallanduses pühitakse maakera päikesesüsteemist. Siiski kaitsevat objekt end ise "kallaletungijate" eest.
Kõik mõõtmised, puurimised ja kaevamised aga petsid lootusi. Siis tulid geoloogid välja oletusega, et ametkondadesse ringlema pääsenud "kivi" polnudki see, mis kaevukaevamisel päevavalgele oli tulnud. Ühiselt otsustati esitada töö lõpparuanne ja arvata töö negatiivse tulemusega lõppenuks. Lõpptulemusena said oma tahtmise nii Geoloogia Instituut kui ka rahvus-müstikud.
Akadeemik Anto Raukase versioon selle "kivi" kohta on järgmine:

Põhja-Eestile iseloomulik ja kaevu kaevamisel leitud püriit sattus vahetusse tehissulamitükiga. Virgo M armastas kive ja neid oli tal garaazhis rohkesti. Ühe neist, mis sattus rändama endise Nõukogude Liidu juhtinstituutide laboritesse, leidis ta samuti Meriväljalt, paigast, kuhu vedas oma jäätmeid Tallinna Bekkeri tehas. Tehas ehitas I maailmasõja ajal hävitaja tüüpi sõjalaevu, mille teras oli tõepoolest esmaklassiline. Isegi praegu ei osata veel korralikult valmistada damaskuse terast. Tsaari-Venemaa rauasulatajate meisterlikkus oli nii kõrge, et äratas isegi kosmoselaevade ehitajates imetlust veel selle sajandi lõpukümnendeil.

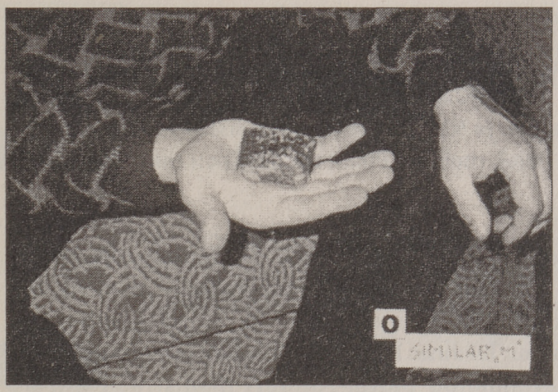

Kivi: Leituga analoogne kivim (väliselt sarnane).

Kaevatud auk aeti küll kinni, kuid sellest hoolimata anomaalsed nähtused majas jätkusid. Üks märkimisväärseim juhtum leidis aset 1994.aastal, mil maja neljale uksele ilmusid ristikujulised märgid.
Meie poolt koostatud toimik jääb alatiseks lõpetamata, sest aeg-ajalt tuleb välja sellist infot, mis avalikkuse ette kunagisel stagnaajal ei jõudnudki.
Aeg on edasi läinud, ühiskond areneb, teave ufosündmustest laieneb ja eks näis, kas selle toimiku lõppu pandud punkt muutub uuesti üheks suureks küsimärgiks, nagu ta oli ligi kolmkümmend aastat tagasi.

---

koostas: Erkki A. Kirde

MERIVÄLJAL ELANUD JA ELAVAD TUNTUD INIMESED

Adamson,Enn (13.II 1969 Tallinn), motosportlane. Ringrajasõidus 125 cm³ klassis 1986 NL-i noortemeister, 1989 Eesti ja 1988 Läti meister. 1994 "Kalevi" suursõidu võitja 350 cm³ F-klassis ja 1996 *Superbike*` ide klassis.

Adamson, a-ni 1964 Vatku, Tiia (16.V 1936 Tallinn), jalgrattur. 1957-60 8 korda Eesti meister, 1963 NL-i rahvaste spartakiaadi 4. ja NL-i mv-te 6.koht naiskonnasõidus, 1959 "Dünamo" ülel. meister. Püstitanud 5 Eesti rekordit. Msp.

Annus (a-st 1971-63 Vaino, 1963-65 Toomingas), Maire (26. IV 1941 Tallinn), arhitekt. Postmodernismist on mõjutatud suurekatuselised Viimsi rida- ja vaipelamud ning sektsioonelamu, Tallinnas Pirital asuv E.Salumäe eramu ja eramu Pargi t. Kavandanud Baikal-Amuuri magistraali Kitšera jaamahoone. Osalenud paljudel arhitektuurivõistlustel, hulk tema auhinnatud eramuprojekte on teostatud.

Arro, Edgar (24.III 1911 Tallinn – 24.XII 1978 Tallinn), helilooja. Tuntud eelkõige väikevormide loojana, kelle levilaulud on olnud omal ajal Eestis ülipopulaarsed. Nagu ka Leo Normetiga kahasse kirjutatud operetid "Rummu Jüri (1954) ja "Tuled kodusadamas" (1958). Rahvusvahelise tunnustuse on saavutanud tema rahvusliku helikeelega (ja enamasti rahvaviisidel baseeruvad) oreliteosed. Ta on kirjutanud ka vaimulikku muusikat.

Asmer, Toivo (8.I 1947 Oisu v.,Järvamaa), mootorratta- ja autosportlane. 1965-71 võitis eesti mv-tel medaleid mitmes mootorrattaklassis nii krossis kui ka ringrajal. NL-i mv-tel tuli 1970 350 cm³ A-ja B-klassis 4.kohale. Msp. Võistles vormel 4,hiljem vormel 3 ja "Easterni" klassis. Võitis sotsialismimaade

mv-tel 2 hõbedat, NL-i mv-tel 6 kulda, 5 hõbedat ja 4 pronksi. 10-kordne eesti meister. Suurmeister autospordis. A-st 1999 EV regionaalminister.

Asmer, Marko (30.VII 1984 Tallinn), autosportlane, tuli 2000 MM-il kardisõidus 8. kohale.

Hansum, Eduard Tema viis 1933.a. lõpule Pirita elektrifitseerimise tööd. Selle järel ta alustas Merivälja elektrifitseerimist, mille lõpetas 1938.a. E.Hansum oli nii Pirita kui Merivälja elektrivõrkude omanik.

Bachmann, Tõnu (28. VI 1942 Tallinn), laulja (bass). Oli 1974-83 "Vanemuise" ooperi- ja operetisolist, a-st 1983 on Tallinna muusikakooli lauluõpetaja. Saanud üleriigilisael lauljate konkursil 1972 III preemia.

Eller, Are (23. XI 1947 Rakke), aerutaja ja spordiajakirjanik. Oli aerutamises 36-kordne Eesti meister. NL-i mv-tel 1971 võitis kahesüstal koos Heino Kurvetiga pronksi. Msp. 1979-92 Eesti Televisiooni reporter. A-st 1992 vabakutseline spordiajakirjanik.

Heinlaid, Aarne (10.III 1941 Tallinn), tõstja, kulturist ja treener. Tuli 1965 – 70 kesk- ja poolraskekaalus 3 korda Eesti meistriks ning võitis NL-i maaspordiühingute mv-tel 2 korda hõbeda. Püstitas 1962-69 kergekesk-, kesk- ja poolraskekaalus 18 Eesti rekordit. Tuli atleetvõimlemises 1966 eesti absoluutseks meistriks.

Hendrikson, Aleksander Tallinna Linna TSN esimees 18.09.1945 – 01.04.1961

Hint, Johannes (20.XII 1914 Saaremaal – 1985 vanglas, hiljem rehabiliteeriti), ehitusinsener. Tehnikateaduste doktor. Ta leiutas ehitusmaterjali, mida saadakse, kui aluselised ja happelised ained ning vesi aktiveeritakse desintegraatoris ja seejärel kivistatakse hüdrotermiliselt. Silikatsiidist valmistatakse ehitusplokke, paneele jms. Eestis hakati neid Hindi algatusel

tootma juba 1950. 70.-aastate lõpul lõi firma SKTB Desintegraator ja Austria-Eesti ühisfirma Dessim. Arreteeriti 1981.a. süüdistatuna paljudes majanduskuritegudes. Hindi süü seisnes selles, et ta püüdis nõukogude plaanimajanduses majandada tervest mõistusest lähtuvalt, mis loetigi riisumiseks. Ehkki ükski uurija ei suutnud tõestada, et ta oleks saanud mingit omakasu.

Jänes, Peep (26.XII 1936 Rakvere), arhitekt. 1963 lõpetas arhitektuuri alal ERK-i. Töötanud 1963 – 75 "Eesti Maaehitusprojektis". Töid: Otepää suusabaas (1977), Tamsalu Kultuurimaja (1980, mõlemad koos T.Mellikuga), Pirita purjespordikeskus (1980, koos H.Sepmanniga jt.), Tallinna kauplus "Turist" (1980 koos H.Sepmanniga), (käesoleval ajal kasutatav pangahoonena). Padise keskasula planeerimine ja sektsioonelamud (1970, koos T.Mellikuga jt.). Ridaelamu Meriväljal Ranniku teel. Aastast 1979 ENSV tnl. arhitekt.

Järvet,Jüri (18.VI 1919 Tallinn – 5.VII 1995 Tallinn), näitleja. Kutselist teatritööd alustas 1940 Tallinna Töölisteatri tantsurühmas. Töötas 1952-65 ja 1968-92 Draamateatris ning 1965-67 Noorsooteatris. Esinenud estraadil, mänginud telelavastustes ja rohkem kui 30 filmis ("Mäeküla piimamees",1965, "Metskapten",1971, "Kuningas Lear",1970). ENSV tnl.kunstnik (1964), ENSV rahvakunstnik (1969), NSVL-i rahvakunstnik (1975).- Olnud abielus I.Taarnaga ja Astrid Järvetiga.

Jürilo, Valdo (1936.a-ni Voldemar Jürisson) (17.V 1889 – 10.XII 1950=, viiuldaja. Õppis Peterburi Konservatooriumis, samal ajal mängis tsaari sümfooniaorkestris. Tuli 1921.a. tagasi Eestisse. 1936.a. Eesti esimene teeneline kunstnik. Algul mängis Vanemuises, seejärel alates 1923.a. oli Estonias I viiul.

Jürilo, Ulrike, Amanda (11.VIII 1989 – 21. 1973), laulja, mezzo sopran. Tegutses põhiliselt vabakutselise solistina, laulis ooperiaariaid, oratooriume, andis vaimuliku sisuga kontserte. Oli "Meestelaulu seltsi" nüüd RAM-i esimene hääleseadja, samuti "Ilo" kooril. Esines ka Töölisteatris.

Jürima, August (kuni 1937.a. Jürmann) (10.VIII 1887 – 15.VIII 1942), I – V Riigikogu liige, 1937 Rahvuskogu I koja liige, 1938 Riigivolikogu liige, 1929 – 1933 teedeminister, põllutööminister ja majandusminister, 1939 siseminister, 1935 – 1940 Rotary klubi president. Arreteeriti 05.10.1940, 15.02.41 ettepanek erinõupidamisele: surma. Otsust ei tulnud, sest A.Jürima suri Kirovi oblasti vanglas nr.1 15.augustil 1942.a. (Toimik 1308, fond nr.130 ERAF

Kaasik (a-ni 1965 Van Jung), Kristiina (26. I 1943 Tallinn), maalikunstnik. 1970.a-ist kujutanud loodusmotiive, ent msg.nüüdiskunstisuundumuste mõjul on maasti saanud tema käsitluses metafoorse ja nägemusliku tõlgenduse, milles väline rahulikkus sisaldab ka ekspressiivset väljenduslikkust ja psühholoogilist pingestatust.. Hilisemas loomingus on maalimislaad spontaansem ja värvid intensiivsemad.

Kaasik, Veljo (17. VII 1938 Tallinn), arhitekt. 1960.a-il projekteeritust väärivad tähelepanu "Eesti Maaehitusprojekti" hoone juurdeehitus Tallinnas Harju t. (1967, koos T.Reunuga) ja "EKE Projekti" Pärnu osak.maja (1969). 1970.a-il ja 1980.a-te alguses said omaseks julged mahukontrastid (Pärnu raj.kolhoosi "Täht" keskusehoone I järk, 1972; eramu Tallinnas Meriväljal Ida tee 50, 1975-85).

Kaljola,Johannes (12.10.1900 – 31.05. 1954) näitleja ja lavastaja

Kallikorm, Arno (8. XII 1915 Voorepere k., Püssi v.), koorijuht. Osales 1945 TPI meeskoori asutamises ja oli 1963.a-ni selle dirigent. Asutas 1949 meeskoori "Runo" ja 1948 naiskoori "Heli" (a-st 1960 segakoor "Laulik"), oli 1985.a-ni viimase dirigent, ühtlasi 1964-68 K.Türnpu nim. Meeskoori ja 1965-85 segakoori "Raudam" dirigent.

Kallikorm, Linda , koorijuht. Juhatas 1950 – 60.a. Merivälja laulukoori, millest kasvas välja segakoor "Sõprus". 1957.a. juhatas Randvere rahvamaja segakoori. Hiljem töötas Kirovi kolhoosis muusikajuhina.

Kark,Tõnu (4.XII 1947 Tallinn), näitleja. Töötanud 1971-80 Rakvere Teatris, 1981 – 96 Noorsooteatris ja a-st 1996 Draamateatris. Mänginud palju filmis ("Metskannikesed" 1979, "Nipernaadi",1983, "Keskea rõõmud", 1986) ja telelavastustes (seriaal "M Klubi", a-st 1996). ENSV tnl. Kunstnik (1988). Parim meesnäitleja 1985.

Karp, Raine (23.VII 1939 Tallinn), arhitekt. Kavandanud eelkõige suurejoonelisi ühiskondlikke hooneid, kuid ka elamuid, eramuid, suvilaid ja puhkekodusid: 9-korruselised elamud Vilde teel, TTÜ spordihoone, peapostkontor (koos M.Raignaga), linnahall (koos R.Altmäega), Sakala keskuse saalihoone, Eesti Rahvusraamatukogu. NSVL rkl.preemia 1984, ENSV tnl.arhitekt (1978).

Kerdi,Juhan (26.VI 1913 – 21.VII 1985), aiandusteadlane. Oli Oru Lossi aedade ja parkide rajaja, K.Pätsi aia-Botaanikaaia rajaja, Eesti kolhooside juhtiva kaadri ettevalmistamise riikliku kooli direktor, Aianduse Mesinduse Val.juhataja, Eesti Aianduse ja Mesinduse Seltsi asutajaliige, Türi Lillelaatade mõtte algataja ja organiseerija. Kohvuku "Tuljak" rajamise idee Tall.Lauluväljakule (idee sai teoks tänu E.Tõnuristi toetusele). Esines Raadio ja ETV nõuandesaadetes.

Kesker, Villem (30.IX 1872 Läänemaa – 7.mai 1949), sepp.1924 – 39 Saku Suvituskoha Heakorra seltsi ja 1932 – 33 Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatuse liige. 1907 – 35 kuulus Tallinna linnavolikogusse. Oli Tallinna Majaomanikkude Seltsi liige (alates 1907). Tema algatusel asutati Tallinna Tööstusühistu ja Eesti Tööstusühistuste Liit. 1919 – 40 oli ta osaühisus "Estonia" (asutati 1909.a. algul Tallinna Eesti Seltsile "Estonia" uue teatrihoone ehituse korraldamiseks ja hoone valdamiseks) nõukogu liige.

Kesksaar Stepan Mererajooni Täitevkomitee aseesimees 70-ndate aastate alguses

Kirk, Peeter (5.IV 1886 Palupera v. – 7.XII 1963 Tallinn), kohtunik. Oli 1924 – 31 Saku Seltsi juhatuse esimees ja Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatuse esimees 1932 – 1944 (välja arvatud 1935 – 1940). 1944 P.Kirk arreteeriti ja talle esitati süüdistus nõukogude kodanikele kohtuotsuste langetamise pärast Saksa seaduste alusel Saksa okupatsiooni ajal ning saadeti sunnitööle Venemaa vangilaagrisse. Eestisse pääses tagasi üldise amnestia alusel 1956.a.Kesker, Villem

Koidu,Milvi (30.I 1930 Tallinn), näitleja. Töötanud 1958 – 61 "Endlas" ja 1961 – 85 "Vanemuises. Esinenud kirjandus- ja luuleõhtutega, mänginud telelavastustes ja kuuldemängudes ("Mary Poppins",1968). ENSV tnl.kunstnik (1970).

Kompus, Hanno (Johannes) (4.III 1890 Rannu v. – 25.X 1974 Montreal), lavastaja, kunstikriitik ja arhitekt. Osales Vabadussõjas, oli 1919 – 20 Haridusministeeriumi kunstiosakonna juhataja ning 1920 – 22 "Estonia" dramaturg ja lavastaja, täiendas end 1922 – 23 Dresdeni Riigiooperis, töötas 1923 – 36 ja 1940 – 44 "Estonia" ooperilavastajana (1925 – 29 ka direktorina) ning 1936 – 40 Riigi Ringhäälingu saatekava juhatajana. Põgenes 1944 Rootsi, projekteeris Stockholmi ümbrusesse väikeelamuid, illustreeris eestikeekseid raamatuid, tegutses eesti teatrites. Oli a-st 1922 abielus Rahel Olbreiga.

Kormashov, Andrei (3. II 1957 Tallinn), plakatikunstnik ja graafik. Nii plakateile kui kui ka graafilisele disainile (logod) ja raamatukujundustele on iseloomulikud ilmekad kujundid, peen värvilahendus ja selge šrift. Sai 1991 trükigraafikapreemia.

Kormashov, Nikolai (28.VIII 1929 Vladimiri obl.), maalikunstnik. Loomingu algusaastail olid olulisel kohal tööstusmotiivid, linnavaated, eriti vana arhitektuur. 1970-ndail aastail sai tähtsaks inimese koht mineviku ja nüüdisaja suhetes. Töid: "Kalurid" (1963),, "Maa sool" (1965), "Söömaaeg" (1968), "Noored ehitajad" (1967), "Minu Eestimaa" (1973), "Punase tooliga interjöör" (1979). ENSV rahvakunstnik 1981.

Kormashova, Luule (20.I 1935 Tallinn), keraamik. Loonud keraamilisi pannoosid ja seinaplaate, dekoratiiv- ja tarbevorme. Töid: pannoo "Rahu" (1961), seinaplaadid "Maa" (1968), "Linnud" (1970) ja "Hommik" (1985), õõnesvormid "Vaas" (1963) ja (1978), ehisvormid "Viljavihk" (1975). Aastast 1979 Eesti NSV teeneline kunstnik.
Nikolai Kormashovi abikaasa.

Kormashov, Orest (30. III 1964 Tallinn), maalikunstnik. Töötanud TPÜ õppejõuna. A-st 1996 KL-I liige. Viljelenud õli-tempera- ja akvarellimaali. Loonud Tallinna restorani "Kuller" seinamaalid (Lossi plats 5; 1989).

Kull, Raimund (3.X 1882 Narva – 10.X 1942 Tallinn), dirigent ja helilooja. Oli 1912 – 20 ja 1921 – 42 "Estonia" muusikajuht ja dirigent. TK tromboonioppejõud 1929 – 41 (a-st 1937 prof.). 1928.,1933. ja 1938.a. üldlaulupeo üldjuhte. Kirjutanud peamiselt orkestrimuusikat. Teeneline dirigent (1932), EV Kotkaristi III järk (1932), Eesti Näitlejate Liidu teenete kuldrinnamärk 1937. – Elukaaslane Liina Reiman.

Kuusik, Tiit (õieti Dietrich) (11.IX 1911 Pärnu – 15.VIII 1990 Tallinn), laulja (bariton). Oli 1938 – 39 Viini Volksoper'I, 1942 – 43 Kasseli Riigiooperi ning 1940 – 41 ja 1944 – 88 "Estonia" solist. Töötas a-st 1940 (vaheajaga) ühtlasi TRK õppejõuna (a-st 1947 prof.). Tuntud ka kammer- ja oratooriumilauljana, esines ka lavadel vaöjaspool Eestit. Esikoht Viinis rahvusvahelisel lauljate võistlusel 1938. ENSV

tnl. kunstnik (1945), ENSV rahvakunstnik (1952), NSVL-i rahvakunstnik (1954). Stalini preemia 1950 ja 1952, Nõuk.Eesti preemia 1949, 1959 ja 1967.

Lass, Jüri (31. XII 1945 Pärnumaa), arhitekt. Osalenud ehitusalases seadusloomes, on planeerimis- ja ehitusseaduse (1995) põhiautor. Tema projekti järgi on restaureeritud Palmse mõisa kõrvalhooned (1977-79). Proj. eramuid ja aiamaju. Korraldanud arh-de täienduskoolitust, seminare ja võistlusi. Koost.ja kujundanud arhitektuurinäitusi. Avaldanud linnaehitus- ja arhitektuurialaseid kirjutisi.

Lattik, Jaan (3.XI 1878 Karula v. – 27.VI 1967 Stockholm), kirjanik ning usu- ja poliitikategelane. Jaan Lattik om võrokiilse proosakirändüse klassik. Haridusministre oll tä 1926 – 1927 ja välisministre 1928 – 31. Lattiku üts tütär Helga läts mehele Pätsi pojalõ ja saadõti timäga üten Siberihe. J.Lattik pagõsi 1944 Ruutsi.

Lavitski, Aleksander Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi üks asutajaid. Tsaari õukonna kingsepp. Tallinnas parimate ja peenemate kingade valmistaja.

Lepikson, Robert (14.VI 1952 Tallinn), autosportlane ja sporditegelane. Tulnud 3 korral Eesti meistriks. 1996-97 Tallinna linnapea, 1997-98 siseminister ja 1998 –2000 Võru maavanem.

Ligema, Johannes (9. XII 1976 Hiiumaa – 1944 Tallinn). Oli Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi sekretär 1932 – 1943. 1940.a. J.Ligema vallandati riigiteenistusest nõukogude võimu poolt ja ta pühendas end täielikult Merivälja Seltsi tegevusse. Eriti palju oli tööd Saksa okupatsiooni ajal. Siis tuli Merivälja elanikele hankida toidukaarte, mitmesuguseid lubasid, lahendada nende avaldusi. Sellest ta pälviski nime "Merivälja vallavanem"

Linna, Ivo (12.VI 1949 Kuressaare), eesti estraadilaulja, Eesti NSV tnl.kunstnik (1987). Olnud Eesti Televisiooni ja Raadio estraadiorkestri solist; esinenud ansamblitega "Apelsin" ja "Rock-Hotel". Oli nn.laulva revolutsiooni ajal A.Mattiiseni 5 isamaalaulu esmaesitaja. Esines 1996 Eurovisiooni lauluvõistlusel Oslos (5.koht).

Linna Reet (1944), laulja. Laulnud ansamblis "Merl" ja "Mir". ETV muusikasaadete toimetaja. Tuntumad saated: "Kuulus ja kummaline", "Laulge kaasa", "Obladii, obladaa". Kirjutanud laulutekste.

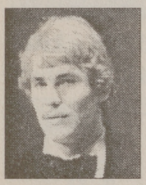

Ljadov, Oleg (29.I 1955 Tallinn), jalgrattur, triatleet ja sporditegelane. Võitnud 1977-83 NL-i mv-tel treki- ja maanteesõidus 18 medalit: 6 kulda, 6 hõbedat ja 6 pronksi. 1976-87 14-kordne Eesti meister treki- ja maanteesõidus. Msp. ja suurmeister nii treki- kui ka maanteesõidus. Kahel korral võistelnud Hawaii *Ironman*-triatlonil.

Lukin, Olav (18.II 1944 Võru), ujuja ja veepallur. Tulnus 3 korda Eesti meistriks liblik- ja teateujumises (1962-63, 1967), 3 korda veepallis (1970. 1973-74) ja 5 korda vetelpääste mitmevõistluses (1973, 1976-77, 1979-80). Ületanud 12 korral, sh. Teateujumises 2 korral Eesti rekordeid. Msp.

Lüüdik,(a-ni 1937 Lüdig), Agu (Agathon) (30.III 1897 Pärnu – 28.III 1949 Tallinn), näitleja ja lavastaja. Oli 1919 – 27 ja 1946 – 49 "Estonias" näitleja ning 1927 – 46 operetilavastaja ja näitleja. Tõlkinud libretosid, esinenud estraadil. ENSV tnl.kunstnik (1945). – Oli a-st 1932 abielus Grete Sällikuga.

Madalvee, Tiit (28.VI 1937 Tallinn), maadleja. Võitis vabamaadluses 1962 NL-i mv-tel poolraskekaalus kulla ja 1963 pronksi. 12-kordne Eesti meister: 9 korral vabamaadluses ning 3 korral kreeka-rooma maadluses. Msp. vabamaadluses ja kreeka-rooma maadluses.

Maran, Iko (11.III 1915 Pihkva – 12.XI 1999), lastekirjanik. Lõpetas Tartu Ülikooli õigusteaduskonna. 1953 – 59 töötas Tallinna Draamateatri ja 1965 – 71 eesti Riikliku Noorsooteatri kirjandusala juhatajana. Kirjutanud koos B.Lüllega (s.1921) Lall Kahase pseudonüümi all neidendeid ja noorsoojutustused "Sõbrad" 1949, "Vabaduskiri" 1961 ning jutukogud "Pisilugusid Jalukselt" 1956 ja "Tere jälle" 1958. On loonud lasteproosat ("Londiste, õige nimega Vant" 1972, "Jass" 1975, "Piki ja Tohotiise" 1986, lastenäidendi "Tuline jäätis" 1968.

Mardi, Aadu (a-ni 1938 Ado Martin), (6 VI 1916 Pärnu – 27.II 1993 Tallinn), klaasikunstnik ja –meister. Töötas Tallinnas 1935-36 A.Grünbergi kristallitöökojas, 1936-39 kristallitöökojas "Aare", 1939-40 J.Lorupi klaasivabrikus, 1942-44 oma töökojas, 1944-46 artellis "Kristall", 1947-49 peeglitöökojas "Frankonia" ja 1951-58 Tallinna Peeglivabrikus lihvija ja dekoorikujundajana, oli 1945-50 ERKI klaasehistöökat.vanemlaborant ja 1977-93 TKÜ meister. 1964.a-st töötas Merivälja Algkoolis, olles kooli ainukene meeshing, kelle hooldada oli kogu kooli majanduspool. Igal talvel valmistas ta lastele kelgumäe ja liuvälja.

Matvei, Jutta (25. IV 1925 Harjumaa), keraamik. Teinud pms. kõrgkuumustehnikas dekoratiiv- ja tarbeesemeid, millele on iseloomulikud lakooniline monumentaalne vorm ja valdavalt saviglasuuridega maalitud dekoor (oli esimesi viljelejaid pärast II maailmasõda). Rakendanud eesti keraamikuist ühena esimestest koobaltilahusega koloreerimist. A-st 1964 olnud tegev kunstielu ja näituste korraldamisel ning avaldanud artikleid, sh.monumentaalkunstist.

Mereste,Uno (27.V 1928 Tallinn), majandusanalüüsi, statistika, panganduse, demograafia, geograafia ja eesti keele eriteadlane, professor (1974). Oli Eesti Panga nõukogu esimees. Riigikogu liige.

Meriväli, Enn (3. IX 1916 – 29. VI 1994 Tallinn), laskur ja treener. 1946 oli Eesti absoluutne meister. Parandas 1946 – 49 klassikalistel aladel NL-i rekordeid ind. 6 ja meeskonnas 27 ning 1947 – 67 Eesti rekordeid ind. 29 ja meeskonnas 38 korral. Suurmeister väikepüssist laskmises (1938); msp. 1946. Osales OM-il 4 korda.

Meriväli, Peeter (13.X 1950 Tallinn), laskur. Võitis 1969-78 eesti mv-tel ind. 1 kulla, 6 hõbedat ja 4 pronksi ning võistkonnas 2 kulda. Oli 1969-77 12 eesti meesk. rekordi püstitajaid. Msp.

Naan, Gustav (17.V 1919 Vladivostoki läh.- 12.I 1994 Tallinn), eesti kosmoloog ja filosoof, filosoofiakandidaat (1950), Eesti TA akad. (1951) Eesti NSV tnl.teadlane (1984).1966 – 89 "Eesti nõukogude entsüklopeedia" peatoim. Uurimusi pms. aegruumi topoloogia, lõpmatuse ja sümmeetria kohta. ENSV riiklik preemia 1977. Oktoobrirevolutsiooni orden 1979.

Nuude, Mati (18.II 1941 Tallinn – 10.III 2001 Tallinn), tõstja. Oli 1971 üliraskekaalus (üle 110 kg) Nõukogude armee meister. 1960 – 70 võitis Eesti mv-tel raske- ja üliraskekaalus 5 kulda, 4 hõbedat ja 1 pronksi. 1969 – 70 püstitas üliraskekaalus 12 Eesti rekordit: 5 surumises, 1 tõukamises ja 6 kolmevõistluses. Parim tulemus kolmevõistluses 537,5 (192,5 + 145 + 200). Msp. Töötas tuletõrjes ja laulusolistina, pikemat aega ansamblis "Apelsin".

Ohakas, Valdur (26. XII 1925 Tallinn -), maalikunstnik. 1950. a-te lõpus sai temast nn.karmi stiili viljelejana eesti kunsti uuendajaid. 1960.a-te lõpus muutus ta lakooniline välenduslaad romantilisemaks, 1970.a-il rahulikumaks ja eepilisemaks. Maastikumaalide (eriti Kütioru piltide) lahendus on tonaalne, valdab pruunikas koloriit.

Olak, Paul (2.VIII 1880 – 31.X 1949 Stocholm), dramaturg, ajakirjanik. "Estonia" teatri direktor 1933-44 (vaheaegadega), ajakirja "Teater" peatoimetaja. Ajakirjanike Liidu asutajaid ja 1924-26 selle esimees. Põgenes Rootsi 1944.

Olbrei, Rahel (Rahel Amanda Aurelie) (1.VIII 1898 Tallinn – 12.XII 1984 Toronto), ballettmeister, balletibedagoog ja tantsija. Oli a-st 1918 "Estonia" tantsija ja 1925 – 44 ballettmeister. Pani aluse teatri alalisele tantsurühmale, loonid palju tantse, sh. ooperi- ja operetilavastustele. Põgenes 1944 Rootsi. – Oli abielus Hanno Kompusega.

Paemurru, Peeter (27.VI 1948 Tallinn), tshellist ja pedagoog. Olnud 1973 – 79 "Estonia" orkestri tshellorühma kontsertmeister ja a-st 1985 (vaheaegadega) samas orkestrant, a-st 1977 ühtlasi EMA õppejõud (a-st 1996 prof.). Juhatanud eesti noorte muusikute kammerorkestreid. Esinenud solistina, pidanud loenguid, osalenud rahvusvaheliste interpreetide võistluste zhüriides. I koht Eesti tshellistide võistlustel 1975.

Palusalu, Kristjan (10.III 1908 Saulepi v. – 17.VII 1987 Tallinn), sportlane. Tema kõige suuemaks võiduks olid 2 kuldmedalit 1936 Berliini olümpiamängudel klassikalises ja vabamaadluses. Klassikalises maadluses oli Palusalu olnud eesti meister aastatel 1930 – 37, vabamaadluses 1930 – 37 võisteldes Tallinna Võimlemisseltsi "Sport" koosseisus. 1937.a. Pariisis tuli K.Palusalu Euroopa meistriks.

Penjam, (a-ni 1965 Everest), Maie (2. VII 1937 Tartu), arhitekt. Kavandanud lasteasutusi (sh. koolimaju), kultuuri- ja haldushooneid, kaubanduskeskusi, eramuid jmt.ehitisi.

Preobraženski, Jüri (3. I 1952 Tallinn), motosportlane.Võitis 1983 ja 1984 sotsialismimaade karikavõistlustel ringrajasõidus 250 cm^3 A-klassi mootorrattal 2 hõbedat, 1974 –80 Balti mv-tel 3 kulda, 1 hõbeda ja 1 pronksi, 1970-90 NL-I mv-tel 1 kulla, 5 hõbedat ja 7 pronksi, 1974-82 Nõukogude armee mv-tel 5 kulda, 1 hõbeda ja 1 pronksi, 1979-88 Eesti mv-tel ringrajal 6 kulda ja 2 hõbedat, krossis 2 hõbedat ja 1 pronksi ning hipodroomil hõbeda ja pronksi. 1988-90 võistles vormelautol ("Vostok-1300"). Suurmeister.

Puhkan, Urmas (20. II 1967 Rapla), keraamik. Loonud ruumilisi objekte ja suuremõõtmelisi õõnesvorme. Viljelenud ka maali ja kollaaži. Abikaasa Tiina Puhkan on tekstiilikunstnik.

Pulst, August (14. I 1889 Pärnumaa -), maalikunstnik ja muuseumitöötaja. Eesti NSV tnl.kultuuritegelane. Alustas 1911 ainelise vanavara kogumist ja eksponeeris (a-st 1915) kogutud esemeid Toris ja Tallinnas näitustel. Juhtis ulatuslikku kogumistööd Põhja-Eestis ning korraldas rahvamuusikat ja –kombeid tutvustavaid muusikapidusid. Tema maalidele on iseloomulik impressionalistlik käsitluslaad. 1920.a-ist viljeles akvarelli, lõi selles tehnikas palju meeleolukaid maastiku- ja linnavaateid: Varakevad Meriväljal (1951). A.Pulst on uurinud ka Meriväljа ajalugu.

Puur, (a-st 1968 Kiik) Helmi (20.XII 1933 Tallinn) baleriin ja ballettmeister-repetiitor. Olnud 1953 – 66 (vaheaegadega 1955-58 ja 1960-64) "Estonia" solist ja a-st 1966 ballettmeister-repetiitor. Temast on film "Tagasitulek" (1965) ja ETV videosalvestused. ENSV tnl. kunstnik (19579, ENSV rahvakunstnik (1976). –Abielus kirjanik Heino Kiigega.

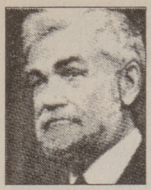

Põldroos, Enn (21.VI 1933 Tallinn), maalikunstnik. Töötas ERKI-s 1973 – 85 maalikateedri õppejõuna, oli 1967 – 71 ENSV Kunstnike Liidu vastutav sekretär, 1985 – 90 esimees ja 1995 – 98 president. Osalenud aktiivselt poliitikas: oli ENSV Ülemnõukogu, Eesti Ülemnõukogu liige ja kuulus Rahvarinde volikokku ja eestseisusesse. Viljelenud monimentaalkunsti: Tallinna Raadiomaja uue hoone mosaiikpannoo, maal Universitas Tartuensis TÜ peahoones, Tallinna Linnahalli gobelään, Rahvusraamatukogu seinamaal. K.Raua nim.preemia (1973 ja 1983). ENSV rahvakunstnik (1979).

Raba, Rabba, Nora (10. I 1938), metallikunstnik. Loonud seinaplaate, -taldrikuid, küünlajalgu ja ehisplastikat. Teoseile on omane jõuline dekoratiivsus (Tallinna Raadiomaja fuajee).

Randviir (a-st 1971 Tölp), Tiiu (10.III 1938 Tartu), baleriin, balletipedagoog ja ballettmeister-repetiitor. Olnud 1955 – 81 "Estonia" solist, 1981 – 82, 1988 – 90 ja a-st 1998 repetiitor ning 1987 direktori asetäitja balleti alal, 1970 – 90 (vaheaegadega) ja a-st 1998 ühtlasi õpetanud TBK-s. Moskva rahvusvahelise balletivõistluse hõbemedal 1957. ENSV tnl.kunstnik (1960), ENSV rahvakunstnik (1967), NSVL-i rahvakunstnik (1977). – Abielus kergejõustiklase ka sporditegelase Rein Tölbiga.

Rebast, Arnold Saku Seltsi Merivälja korralduskomisjoni liige, 1939 – 40.a. Merivälja Aedlinna Seltsi juhatuse esimees.

Reek (s.Bazõkov), Nikolai (1.II 1890 Tallinn – 8.V 1942 Permi obl.), auleegionär ja kahekordne Karutapja, Eesti Vabariigi esimese iseseisvusaja viimane sõjaminister. 28.II 1918 tuli Reek üle Eesti sõjaväkke ja määrati Sõjavägede Staabi ülemaks. Sama aasta kevadel organiseeris ta Virumaak põrandaalust

Kaitseliitu. Kindralmajor Ernst Põdderi juhitud 3.diviisi staabiülemana tegi ta läbi Landeswehri sõja. Vabadusristid I/2, II/2 ja II/3. Lätlased annetasid Reegile kaks oma kõrgeimat sõjalist teenetemärki Karutapja, III ja II järgu, poolakad Sõjaristi ja prantslased Auleegioni ordeni. Nikolai ree arreteriti 12.märtsil 1941 ning lasti maha 8.mail 1942 Molotovi (Permi) oblastis Kaama jõe äärses Ussolje laagris.

Reiman, Arnold lastearst, tervisekäsiraamatu "Ema ja laps" autor

Reiman (a-ni 1913 Põlde), Liina (14.XI 1091 Valga – 11.IX 1961 Helsingi), näitleja ja teatripedagoog. Mängis 1910–12 "Vanemuises", 1912 – 15 "Endlas", 1915 – 17 ja 1939 – 43 "Estonias", 1918 – 24 Draamateatris, 1925 – 33 "Vanemuises" ning 1933 – 38 "Estonias", Draamateatris ja Soome teatrites. Tema mälestussõrmust kannavad pärandatavana eesti naisnäitlejad A.Talvi ja I.Ever. – Oli 1913 – 16 abielus August Reimaniga, hiljem elukaaslane Raimund Kull.

Reining, Eduard (13.IV 1899 Tallinn – 14.IX 1987 Stockholm), teatriloolane ja –kriitik. Oli 1930 – 40 Tallinna Töölisteatri tegevjuht ja 1942 lavastaja. Asutas 1934 ajakirja "Teater", oli 1934 – 40 selle tegevtoimetaja ning 1940 – 41 "Estonia" kunstinõunik ja direktor. 1941 arreteeris Saksa julgeolekupolitsei ta ja saatis 4 kuuks koonduslaagrisse. Põgenes 1944 Rootsi.

Reiman, Arnold

Runge, Elmar (29. IV 1922 Saku v., Harjumaa), maadleja. Võitis NL-I mv-tel vabamaadluse kergekaalus 1953 kulla, 1947 ja 1950 hõbeda, 1956 pronksi ning kreeka-rooma maadluses 1947 pronksi. 1954 alistas Rootsi ja NL-I maavõistlustel olümpiavõitja ja maailmameistri Olle Anderbergi. Vabamaadluses 10-kordne ja kreeka-rooma maadluses 5-kordne Eesti meister. Msp.

Runge (1969-82 Lapin), Sirje (19. VIII 1950), maalikunstnik. 1970-a-te alguse teosed on käsitluslaadilt erinevad, omane on romantiline alatoon, ms.saanud mõjutusi arhitektuurist. Kümnende keskpaigast viljeles geomeetrilist abstraktsionismi, meeliskujundid olid kolmnurk, nelinurk ja ring.; keskseks said valguse ja ruumi probleemid. 1980.a-il asendus geomeetriline vormimäng meisterlikult varjundatud värvi ja valguse visioonidega.

Rünne, Eha (25. V 1963 Viljandi), kergejõustiklane. Olnud kettaheites Atlanta OM-il (1996) 25., EM-il 1994 14. Tulnud a-st 1983 kuulitõukes 33 korda ja kettaheites 11 korda Eesti meistriks

Rüütel, Hans (7. VI 1925 Kernu v., Harjumaa), autosportlane. Võitnud 1959-69 NL-i autorallimv-tel "Volga" klassis 4 medalit: 1 kulla, 2 hõbedat ja 1 pronksi. Oli 1958-69 8 korral Eesti meister.

Rüütel, Raido (19.IX 1951 Tallinn), autosportlane ja sporditegelane. Oli 1981 NL-i autorallimv-tel 1600 cm^3 klassis hõbeda võitjaid. Eesti mv-tel võitnud 1972-92 19 medalit, sh. 13 kulda. Msp.

Salong, Bernhard (28. IX 1914 Tallinn – 18.IV 1986 Tallinn), poksija. Võitis 1944 NL-i mv-tel poolraskekaalus (81 kg) pronksi, oli 1935 ja 1936 Baltimaade meister, 1945 ja 1946 "Spartaki" ülel.meister. 3-kordne Eesti meister: 1937 ja 1945 poolraskekaalus, 1941 keskkaalus (73 kg).

Smuul, Juhan (18. II 1992 – 13.IV 1971), luuletaja, prosaist, näitekirjanik ja publitsist. ENSV rahvakirjanik 1965. Tuntumad tööd: "Järvesuu poiste brigaad (1948), Tormi poeg (1947), Kirjad sõgedate külast (1955), Muhulaste imelikud juhtumised Tallinna juubelilaulupeol (1955), Muhu monoloogid. Polkovniku lesk (1968), Jäine raamat, Draama "Lea" (1959), Kihnu Jõnn ehk Metskapten (1964). Libreto G.Ernesaksa ooperile "Tormide rand". Meremees Murka.

Sprenk, Rein (30. VII 1938 Tallinn), kergejõustiklane. Oli 1958-61 kuulitõukes 4-kordne Eesti meister, kettaheites võitis 1961 mv-te hõbeda ja 1958 pronksi. Püstitas kuulitõukes 3 Eesti rekordit: 17.22 (1959), 17.25 ja 17.90 (1960, Euroopa edetabeli 10.tulemus). Töötas 1960-75 TpedI KKT-s ja 1975-95 eesti Muusikaakadeemias õppejõuna.

Summatavet, Mait (5. VI 1938 Tallinn), sisearhitekt ja disainer. Tallinna hotelli "Viru" numbritoad ja viimase korruse restoran, 1972, koos T.Gansiga, ning Magdaleena polikliinik, 1982, Viljandi teater "Ugala", 1972-81, E.Vilde nim. Ühismajandi haldushoone Pajustis,1990. Eesti Vabariigi presidendi residents (1993) ja Eesti Panga hooned (1991-96).

Sunne, August (4.VII 1891 Rakvere – 7.I 1941 Tallinn),näitleja ja lavastaja. Töötas 1912 – 16, 1925 – 26 ja 1930 – 34 "Vanemuises", 1916 – 24 ja 1935 – 41 Draamateatris ning 1928 – 30 "Estonias". Oli oma lavastustega eesti lasteteatri rajajaid, kuulus 1926 Rändteatri idee algatajate hulka.

Sõerde, Mait Johannes Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi üks asutajatest

Sällik, Alfred (Alfred Johannes) (24.VI 1890 Rätela mõis, Jamburgi mk. – 6.IX 1943 Tallinn), laulja (tenor), näitleja ja lavastaja. Alustas lavategevust 1904 Narva Eesti Seltsis ja "Võitleja" seltsis. Oli 1910 – 18 "Estonia" näitleja ja laulja, 1918 – 28 ühtlasi lavastaja ning 1935 – 40 operetisolist. Eesti Näitlejate Liidu teenete kuldrinnamärk 1940. – Oli 1913 – 32 abielus Grete Sällikuga.

Talts, Jaan (19.V 1944 Laiksaare v.), tõstja. Võitis Mexico OM-il (1968) poolraskekaalus hõbemedali ja Müncheni OM-del (1972) raskekaalus kuldmedali, MM-il sai 1969, 1970 ja 1972 kuldmedali ja 1968 hõbemedali ning EM-il 1968, 1969, 1970 ja 1972 kuldmedali. Püstitas 1967 – 72 41 maailmarekordit, on esimene poolraskekaallane (kuni 90,0 kg), kes tõstis kolmevõistluses üle 500 kg (1967). Parimad tulemused: surumine

211 kg, rebimine 170,0 kg, tõukamine 222,5 kg, kolmevõistlus 587,5 kg ja kahevõistlus 380,0 kg. NSVL-i tnl. meistersportlane (1969). Eesti parim 1967 – 70 ja 1972 ja NSVL parim sportlane 1967.

Tamm (a-ni 1902 Viira, 1902-13 Karzeva), Anna (Anna-Maria) (20.IV 1880 Viljandi – 4.IV 1964 Tallinn), näitleja. Alustas lavategevust 1989 Viljandis, mängis Moskva eesti Seltsis, Jekaterinodari ja Harbiini (Hiina) linnateatris, "Endlas", "Vanemuises", "Estonias", Narva Teatris, "Ugalas", Tallinna Töölisteatris, Noorsooteatris ja Draamateatris. Mänginud filmis ja kuuldemängudes. Tnl.näitleja (1937), ENSV tnl.kunstitegelane (1945). Eesti Näitlejate Liidu teenete kuldrinnamärk 1936, Eesti Näitlejate Liidu auliige (1938). Tema mälestuskõrvarõngad muutis L.Lindau rändtalismaniks.- Oli a-st 1913 abielus Herbert Tammega.

Tamm, Herbert (3.IV 1891 Tartu – jäi sept. 1944 Tallinnas teadamata kadunuks), teatrikunstnik ja näitleja. Oli 1914 – 15 "Endla" näitleja ja dekoraator, "Dvigateli" vagunitehase konstruktor-joonestaja, "Vanemuise" kooriliige ja dekoraator, Narva teatri, Rändteatri, "Ugala" ja Tallinna Töölisteatri kunstnik. Eesti Näitlejate Liidu teenete kuldrinnamärk 1939. – Oli a-st 1913 abielus Anna Tammega.

Tarm Toomas (31.XII 1968 Tallinn), kergejõustiklane. Võistelnud Eesti mv-tel pikamaajooksjana 1994-2000 ind. 5 kulda, 5 hõbedat ja 6 pronksi. Msp.

Tensing, Leopold arhitekt

Tikerpäe (a-ni 1955 Pauls), Elle (30. XI 1935 Tallinn), graafik ja karikaturist. Loonud õrnajoonelisi lüürilis-humoristlikus laadis ill-e ajakirjadele ("Nõukogude Naine", "Täheke" ja "Pioneer") ning raamatuile (Ü.Tedre "Vanadest eesti rahvakommetest"; S.Masso "Laste kokaraamat"; H.Jänese "Poiss ja tüdruk"; H.Puki "Kuidas toimid sina?")

Toom, Kaarel (5.IX 1920 Tallinn – 5.VIII 1994 Tallinn), näitleja ja raadiorezhissöör. Oli Draamateatri noorsooteatri, Draamateatri ja Noorsooteatri näitleja, ühtlasi Eesti Raadio kuuldemängude lavastaja. Mobiliseeriti 1941 Punaarmeesse. Esinenud palju Eesti Raadio lugemistundides, kirjutanud raadiuoetarist ja sõnakunstist, avaldanud raamatu "Kunstiansamblite päevilt". ENVL tnl. kunstitegelane (1956). – Olnud abielus Tiiu Viiresega.

Torn, Ilmar (1.I 1921 Kuressaare), graafik. Lõpetas 1955 ERK-i. Viljelenud vabagraafikat ja raamatuillustratsiooni, kujundanud inimese ja põhjamaa looduse seost. Töid: "Kaluri käed" (1958), sarjad "Saaremaa" (1963), "Aegade kivid" (1967), "Inimene ja loodus" (1970-73). ENSV tnl. kunstnik 1969.

Torokoff-Tiedeberg (ka Tiideberg), Olga (23.III 1902 Valga – 11.III 1964 Stockholm), laulja (sopran). Debüteeris 1924 "Estonias", seejärel laulis "Vanemuises" ja "Estonias", 1927 – 44 oli "Estonia" solist. Esines kontserdilauljana, ka välismaal. Põgenes 1944 Rootsi.

Trakman, Konstantin Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi esimees aastatel 1935 – 39.

Tuuldre Felix majandusteadlane

Tõnurist, Edgar (12.I 1920 – 16.VIII 1992), põllumajandus- ja riigitegelane.

Tölp, Rein (11.X 1941Tallinn), kergejõustiklane ja sporditegelane. Sai 1964 Tokyo OM-il ja 1966 EM-il poolfinaalis 5. koha. NL-i mv-tel võitis 1968 kulla, 1963 hõbeda ning 1962 ja 1965 pronksi. 1961 – 71 oli distantsidel 400-1500 m ja 400 m tõkkejooksus 15-kordne Eesti meister ning 7 korral Eesti meistreid ka teatejooksudes. Parandas 1963-68 3 korda Eesti rekordit 800 m, 4 korda 1000 m ja 2 korda 2000 m jooksus. Oli 12 korral Eesti rekordi püstitajaid teatejooksudes, 1963 ka NL-i rekordi püstitajaid 4 x 800 m teatejooksus. Osalenud ka autosportlasena NL-i mv-tel.

Tölp, Urmas (25. I 1972 Tallinn), jalgrattur. 1989 – 91 3-kordne Eesti meister trekisõidus. Olnud ka Eesti rekordi püstitajaid meesk. jälitussõidus.

Türk, Eduard (11.IV 1888 Rõngu v. – 14.III 1966 Tallinn), näitleja ja lavastaja. Alustas lavategevust 1905 Tartus "Ugaunia" seltsis, töötas "Vanemuises", "Endlas", "Draamateatris" ja "Estonias". Käis riigivanema stipendiaadina Berliinis õppereisil, oli Saksa okupatsiooni ajal 1941 – 43 vangis. Mänginud esimeses täispikas eesti filmis "Mineviku varjud" (1924). Kirjutanud mälestusteraamatu "Sinilindu püüdmas" (1964). – Oli a-st 1913 abielus Maria Türgiga.

Türk,(a-ni 1913 Treublut), Maria (19.VI 1892 Tammiste v. – 23.XI 1968 Tallinn), näitleja. Töötas 1913 – 16 ja 1925 – 35 "Vanemuises" ning 1916 – 24 ja 1935 – 41 Draamateatris. – Oli abielus Eduard Türgiga.

Uukkivi,Ivo (11.X 1965 Tallinn), näitleja. Töötanud a-st 1992 Draamateatris. Esinenud punkansambli "Velikije Luki" solistina, mänginud filmis ja telelavastustes (seriaal "V.E.R.I.") – Elukaaslane Kristel Leesmend.

Valk (a-ni 1981 Runge), Marika (3. VIII 1954 Tallinn), kunstiajaloolane. Töötab a-st 1991 EKM-i direktorina. Avaldanud a-st 1985 Eesti ajakirjanduses artikleid eesti, Baltimaade ja Skandinaavia nüüdisaegsest ning eesti vanemast tarbekunstist.

Vares, Jaan (27.VIII 1927 Valga), skulptor, EKL-i liige, professor (1968). Lõpetas 1952 ERK-I, alates 1956 samas õppejõud ja rektor aastast 1959. Loonud peamiselt skulptuurportreid. Teosed: "Vana meister" (1958), "Abikaasa portree" (1965), "Maria" (1974). Kunstiteaduste kandidaat 1956 ja ENSV tnl. kunstnik 1963.

Veigemast, Boris (20. VII 1919 Tallinn- 8.I 1998 Tallinn), jalgpallur. Oli 1943 "Estonia" ja 5 korral – 1945, 1947, 1949, 1950 ja 1953 – Tallinna "Dünamo" meeskonnas Eesti meistreid, 1946, 1947, 1949 ja 1953 karikavõitjaid.

Valter, Urmo (5. IX 1970 Tallinn), jalgrattur. Püstitanud Eesti rekordeid: 200 m lendstardist 10,868 – 10,211 (1987-90), 500 m lendstardist 28,333 (1987) ja 500 m paigaltstardist 34,40 (1986). Msp. (1987), suurmeister (1988).

Voites (a-ni Lombak), Margarita (30.X 1936 Moskva), laulja (sopran). Olnud "Vanemuise" ja 1969 – 90 "Estonia" solist. Esinenud kammer- ja oratooriumilauljana, ka välisriikides. Osalenud filmis. ENSV tnl.kunstnik (1969), ENSV rahvakunstnik (1974), NSVL-i rahvakunstnik (1979). G.Otsa preemia 1986.

Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafiline leksikon, 1996
Eesti muusika biograafiline leksikon, 1990
Eesti spordi biograafiline leksikon, 2001
Eesti teatri biograafiline leksikon, 2000

TÄHTSAMAD AADRESSID

Aiatee 1 - Esimese maja ehitamist Meriväljale alustas Aleksander Dreverk 1925.a., kuid tema maja valmis teisena.

Aiatee 4 - Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatuse sekretäri Johannes Ligema maja

Aiatee 15 - selles majas asus aastatel 1948 – 60 Tallinna 35.Algkool. Enne sõda kuulus maja kaugesõidukapten Teodor Vompale, kes sõitis perega Rootsi 1944.a. Siin on asunud ka Merivälja Lasteaed.

Aiatee 16 - 1040-ndatel aastetel kuulus see maja laevaomanik Jüri Silberbergile. Maja alumisel korrusel elas aastetel 1940 – 41 kindral Nikolai Reek oma perega, kuni ta 1941.a. arreteeriti. Abikaasa ja tütar küüditati 14.juunil 1941.a.

Aiatee 30 - Kaksikmaja, mille ehitasid Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi esimees Peeter Kirk ja Aleksander Braun 1926.a.

Aiatee 33 - Jaan Riisi maja. Ehitatud 30-ndate aastate lõpul. Seal peeti uusaastaballe, tegutses näitering, laulukoor, tuletõrjeselts.

Haaviku tee 10 - Merivälja Lasteaed alates 1967.aastast

Haaviku tee 13 - lastekirjanik Iko Marani ehitatud maja.

Haaviku tee 16 - kauplus "Merivälja", ehitatud 1960.a.

Heki tee 3 - selle maja asemel asus sõjaväelendur kolonelleitnant Voldemar Posti suvila. Tema oli esimese Eesti Sõjaväe Lennukooli ülem. Erialase hariduse oli ta saanud Inglismaal. Enne sõda konstrueeris Voldemar Post koos inseneride Otto Orgi ja Roman Toomaga ligi 20 eralennukit, mis olid hinnatud ka välismaal.

Heki tee 16 - Tallinna 35.Algkool aastast 1960. Praegu Merivälja Põhikool.

Hõbekuuse tee 2 - Paul Olaki maja. Ehitatud 1939.a. 1940.a. ostis selle kohtu-uurija Valter Luik

Hõbekuuse tee 20 - Siin asus lavastaja Hanno Kompuse suvemaja.

Hõbekuuse (end.Põhja) tee 35 - kapten Felix Saarnaki suvemaja.

Ida tee 8 - Merivälja postkontor alates 1966.a.

Ida tee 14 - Karl Mikita maja, mis müüdi 30-ndate aastate lõpul

minister August Jürimale

Ida tee 20 - Selle maja ehitas Arnold Rebast, kes oli Saku Seltsi Merivälja korralduskomisjoni liige, 1939 – 40.a. Merivälja Aedlinna Seltsi juhatuse esimees. 1941.a. küüditati kogu nende pere Venemaale. Põhjuseks oli, et Arnold Rebast oli Vabadusristi kavaler, võttis vabatahtlikult osa Vabadussõjast Kalevlaste Maleva rühmavanemana. Teda autasustati isikliku vapruse eest lahingus Vabadusristi teise liigi kolmanda järguga ja ülendati veltveebliks. Peale vabadussõda oli Arnold Rebast Kaitseliidu Kalevi Malevkonna II kompanii pealik. Eraelus töötas ta Eesti Pangas.

Ida tee 31a - siin asus omaaegse populaarse Estonia teatri näitleja Alfred Sälliku suvemaja, mis valmis 1937.a. Mõned aastad hiljem alustas ta ka elumaja vundamendi ehitamist, aga see jäi pooleli. Alfred Sällik suri 1943.aastal.

Ida tee 36 - arhitekt Leopold Tensingu maja, ehitatud 20-ndate aastate lõpul tema enda projekti järgi. Kokku oli Leopold Tensing projekteerinud Meriväljale üle paarikümne maja.

Kesktee 11 - 1938.a. Voldemar Lauba poolt ehitatud maja. Teisele korrusele seadis sisse suvekohviku ja esimesele korrusele kaupluse, mis tegutses 1979.aastani. Aastatel 1943 – 1977 elas selles majas muuseumitegelane ja kunstnik August Pulst.

Kesktee 13 - siin asunud viilkatusega maja ostis 1930.aastate keskel teatritegelane ja ajakirja "Teater" toimetaja Eduard Reining. Ta lasi hoone ümber ehitada ning anda sellele moodsama välimuse. Pärast sõda on majas elanud mitmeid tollal tuntud tegelasi: Olga Lauristin ja Hendrik Allik oma lastega – Marju Lauristini ja Jaak Allikuga. 1957 – 68 elas siin põllumajandusminister Edgar Tõnurist oma perega. Nende järel kirjanik Juhan Smuul ja Ellen Noot.

Kesk tee 22 - See maja kuulus Villem Keskerile

Kesktee 32 - üks viimaseid enne sõda ehitatud maju Meriväljal. Ehitati see Jaan Lattiku rahadega Estonia teatri primadonnale Olga Torokoff-Tiedebergile.

Lodjapuu tee 3 - selle maja ehitas 1958.a. omaaegne olümpiavõitja Kristjan Palusalu.

Lääne tee 20 - 1938.a. Hanno Kompuse projekti järgi ehitatud maja, mis kuulus operetinäitleja Agu Lüüdigule. 1948.a. see maja hävis tulekahjus. Praegune on ehitatud hilisematel aastatel.

Lääne tee 25 - Arhitekt Edgar Velbri poolt projekteeritud maja. Siin elasid alates 1938.a. kuni oma surmani näitlejad Maria ja Eduard Türk.

Lääne tee 30 - Arhitekt Karl Burmani poolt projekteeritud maja, mille 1928-29.aastal ehitas Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi juhatuse liige AleksanderLavitski.

Lääne tee 35 - Rahel Olbrei suvila

Ranniku tee 23 - Selle maja on ehitanud olümpiavõitja, tõstja Jaan Talts. Uueks omanikuks sai ühiskonnategelane Robert Lepikson.

Ranniku tee 29 - Selle maja projekteeris arhitekt Peep Jänes. Siin elab praeguseni palju loome- ja kunstiinimesi. Tantsupedagoog Tiiu Randviir koos abikaasa Rein Tölbiga, kes on keskmaajooksjana osa võtnud Tokio olümpiamängudest, arhitekt Peep Jänes, kunstnikud Enn Põldroos, Nikolai Kormašov ja Mait Summatavet. Näitleja Jüri Järvet. Kunstiinstituudi omaaegne rektor, skulptor Jaan Vares jt.

Salu tee 3 - Merivälja kohta küllaltki kõrge maja, mis kuulus Julie Sillale.

Tuule tee 8 - See on üks omapärase arhitektuuriga maja. Ehitas selle 20-ndate lõpul ettevõtja ja väiketööstur Konstantin Mühlverk. Oma ettevõttes valmistas ta kuivelemente, taskulambipatareisid ja akumulaatoreid. 1939.a. asus Konstantin Mühlverk ümber Saksamaale ja müüs oma maja muusikariistade äri omanikule Johann Mitile. Pr.Mitil oli Kaarli pst. ja Roosikrantsi tn nurgal pesupood.

Tuule tee 9 - Kindral Tõnis Rotbergi maja aastatel 1937-40. Siis ta müüs maja Eduard Hansumile, kes viis 1933.a. lõpule Pirita elektrifitseerimise tööd. Selle järel alustas ta Merivälja elektrifitseerimisega, mille lõpetas 1938.a. Eduard Hansum oli nii Pirita kui Merivälja elektrivõrkude omanik.

Tuule tee 10 - Selle maja ehitas hr.Renter, kellel oli kesklinnas Kaarmanni kaupluse juures röntgenikabinet. 50.ndate lõpul asus siin Merivälja tervishoiupunkt ja majavalitsus. Hiljem asus siin Ajakirjanike Liidu puhkekodu. 1968-69.a. elasid seal baleriin Helmi Puur ja kirjanik Heino Kiik.

Tuule tee 18 - Metsakaupmees Karl telschow poolt ehitatud maja. 1939.a. müüs ta selle edasi Juhan Mälgule. 1949.aastast asub siin Meriväljа Raamatukogu.

Vaate tee 15 - Siin asus kunagi abielupaari draamanäitleja Liina Reimani ja dirigent Raimond Kulli suvilakrunt.

Vaate tee 19 - Draamateatri näitleja Johannes Kaljola krunt.

Viimsi tee 7 - Selles majas elas 50-ndate aastate lõpul tehnikadoktor Johannes Hint.

Viimsi tee 11 - Enne sõda Richard Jahni poolt ehitatud maja. Hiljem elas siin lastearst doktor Arnold Reiman, kes on tervisekäsiraamatu "Ema ja laps" autor.

Viimsi tee 16 - See maja ehitati Meriväljа rahvale teenindustöökodadeks. Siin töötasid kingsepp ja juuksur. Hiljem asus siin metallitöökoda.

Viimsi tee 32 - See maja valmis väidetavalt Meriväljal kolmandana ja kuulus mudelsepp-meister Martin Oravasele. Arhitektuuriliselt huvitav maja, mis on nüüd kahjuks ümberehitustega muudetud.

Viimsi tee 38 - Töölisteatri dekoraatori Herbert Tamme ja abikaasa, näitleja Anna Tamme maja.

Viimsi tee 40 - Viiulikunstnik Valdo Jürilo ja tema abikaasa, laulja Ulrike Jürilo maja.

Viimsi tee 45 - Arhitekt Raine Karbi enda projekteeritud maja. Tema kuulsamateks töödeks on Tallinna Linnahall, Sakala Keskus ja Rahvusraamatukogu. R.Karp on ka Meriväljale projekteerinud mitmeid elumaju.

Viimsi põik - Siin elas maalikunstnik Valdur Ohakas koos abikaasa Eetlaga. Hiljem müüdi maja jalgrattakuulsus Oleg Ljadovile.

Viirpuu tee 4 - Draamateatri näitleja August Sunne krunt.

Võra tee 4 - Meriväljal esimesena valminud maja, mille ehitas Meriväljа Aedlinna Heakorra Seltsi liige Mait Johannes Sõerde.

Võra tee 28 - Arhitekt Kaarel Pedaku poolt projekteeritud maja. Selle ehitasid 1951.aastal koorijuhid Linda ja Arnold Kallikorm.

Võra tee 29 - 50-ndate algul ehitatud ooperilaulja Tiit Kuusiku maja.

Võra tee 31 - aastatel 1935-39 Meriväljа Heakorra Seltsi esimees olnud Konstantin Trakmani maja. Ta oli elukutselt jurist ja sõjaväeprokurör.

Väina tee 17 - Arhitekt Leopold Tensingu poolt 20-ndate aastate lõpul

projekteeritud aedniku maja. Praegune maja on ehitatud selle vundamendile.

Väina tee 20 - 30-ndate aastate alguses shitas ärimees Hugo Lohmann arhitekt Karl Burmani projekti järgi endale maja. 1939.a. ostis selle tolleaegne Sõjavägede Staabi ülem kindralmajor Nikolai Reek, kuid müüs selle 1940.a. edasi Friedrich Engelile. Nõukogude ajal elas selles majas akadeemik Gustav Naan.

Väina tee 21 - Omapärase arhitektuuriga maja, mille enne sõda ehitas optika ja peenmehhaanika meiste August Amos. Temal oli ka Tallinnas 3 prilliäri. Hiljem elas siin ooperilauljanna Margarita Voites.

Väina tee 29 - Ernst Kühnerti suvila. Praegune maja on ehitatud selle asemele. Siin elas kauaaegne Merivälja pargivaht.

Materjali kogus Henno Ustav

MÄLESTUSED

Väino Johannes Sõerde

Need ajad ammused...

Lehitsen vanu fotosid ja püüan taastada hetki minevikust. Meenutan Meriväljaga sõlmitsetud mälestuskilde. Vanim foto kannab dateeringut "Merivälja 5.aprill 1925.a.". Seal on kujutatud Sadama (nüüd Võra 4) maja vundamendiaugu juures minu ema, isa ja mina kuueaastase poisikesena. Minu mälestused hõlmavad ajalõiku kuni 1936.aastani. Tollal Tondi Sõjakool, ülikool Tartus, venemaa vanglad-sunnitöölaagrid. Taas elan Meriväljal oma isa majas 1997.aastast.

Saanisõit üle mere

Isal oli hobune ja talvel sõitsime saaniga üle jäätunud lahe. Enne Russalka mälestussammast keeras talitee alla merele. Sealtpeale võtsime otsejoones suuna oma kaugelt näha olevale üksikule majale Merivälja rannal. Juku laskis kerget sörki ja kuljuste kõlinal jõudsimegi peatselt pärale.
Säärane sõit jääb tänapäeval vaid soovunelmaks. Hobuste asemel on autod, lundki on napilt, rääkimata pakasest, mis kaanetaks mere.

Sõit omnibussiga

Nüüd pruugitakse küll enamikus "autobuss", kuid siin kasutan tolleaegset nimetust. Algusaastail pidas ühendust Tallinnaga osaühisus Mootor väikese omnibussiga. Teekonnal tuli ületada Maarjamäe järsk tõus. Mäe all oli peatus selleks, et sõitjad lahkuksid bussist. Siis vapralt urisedes, kogu jõudu punnitades õnnestus sõidukil Maarjamäe vallutamine. Üleval tehti puhkehetk ja jäädi ootama jalgsi tagantjärele saabuvaid reisijaid.

Jaaniöö

Merivälja oli hõredalt asustatud. Lääne tee alguses elava noorpõlvesõbra Eviga (Seppel) kasutasime sidepidamiseks supellinu. Kui tema teise korruse verandal ripnes supellina, siis tähendas see – tule siia. Kui meie verandal, Võra tee alguses, oli supellina – ootasime teda.

Asustamata oli ka Piritapoolne osa, kus leidsid aset jaaniöö üritused. Sinna kogunesid peaaegu kõik. Ega meid polnudki kuigi palju, hädavaevu sadakond.. Isal, aedlinna juhatuse liikmel, oli kohustus kohale tuua raketid. Neid oli igasuguseid. Küll maas hüppavaid "konni", kepi küljes vurrkannina tulesädemeid loopivaid, taevelaotuses lõhkevaid. Pika posti otsa oli püstitatud tõrvatünn, kus tuli leegitses koidikuni.
Kõik see ja võimalus üleval olla päikesetõusuni, mõjutas algkooliealist mehehakatist nii,et sepitsesin värsi. Mäletan selle algusridu:

Kõik on koos suvisel jaaniööl,
ka need, kes päeval olid tööl.
Seal on nii suur kui väike
ja nii soe kui paistaks päike.

Mälestuskild. Põleva tõrvatünni lähedal tuntud operetinäitlejad Paul Pinna, Alfred Sällik, Agu Lüüdik esitavad katkeid operettidest.

Näitleja Paul Pinna

Tuulevaikne, lämmatav suvepäev. Seisan Meriväljа muulil. Taamal, üle lahe, paistavad Tallinna tornid. Paarikümne meetri kaugusel päikesepaistelisel sillerdaval merel lesib liikumatult selili paraja kõhukesega Paul Pinna ja tema kõhul väike koerake.
Lennutan kaasatoodud supitaldriku merele ja hüppan sellele järele, sukeldun põhja. Alt üles vaadates märkan, kuis taldrik üha suurenevaid spiraale tehes liugleb allapoole. Haaran taldriku, tõusen pinnale ja näen, kuis koerake mind eemalt jälgib.

Näitleja Agu Lüüdik

Enne sõda oli Meriväljal isegi tenniseväljak, kus peeti iga-aastaseid meistrivõistlusi. Kohtunikeks olid järjekorras mängijad. Kohtunik istus väljakut piirava võrkaia ääres kõrge puki otsas. Sedapuhku oli auväärse kohtuhärra ametpostil Agu Lüüdik, kes üliagaralt êestikuleerides ohjas võistlust. Siis aga lepavõsa ragin – kohtunik maandus pehmelt väljakut ümbritsevasse kõrgesse võssa. Mängijatele pakutud puhkehetke lõppedes võistlus jätkus.

Kirjanik Jakob Mändmets

Jakob Mändmetsa abikaasa oli minu ema õde. Onu Jakobil oli Meriväljal krunt. Maja tal ei olnud, kuid aiatööd käis ta seal tegemas. Sügisel tassis ta

seljas suure kotiga oma aed- ja juurvilju. Ise ütles, et ta kannab hüppavaid vitamiine. Onu oli pärit Saaremaalt ja eks seetõttu peitus temas kalamehepisik. Tavaliselt oli see suvisel laupäevaõhtul, kui ta tuli meile Meriväljale ja küsis, kas ma tahan kalale minna. Loomulikult olin nõus. Minul ema-isa luba käes, läksime paati tooma. Viimsi vallamaja taga mere ääres oli Suure Tõllu kaluritalu, kus elasid meie kaugelt sugulased. Talu merepoolset külge piirasid meretuulte eest kõrged sirelipõõsad. Sealt saime raske, tõrvatud kaluripaadi. Aerutasime Meriväljа silla juurde, sealt sajakonna meetri kaugusele ja lasime põhjaõnged merre. Mina olin aerude peal, onu tegeles põhjaõngede merre laskmisega ja andis mulle korraldusi, kas paat peatada või veidi edasi tõmmata. Pühapäeva hommikul läksime taas merele õngi katsuma. Saime lestakalu, harva ka mõne angerja. Nüüd läks lahti peamine talitus, kalade suitsetamine. Õues oli tulekolde peal püsti kaane ja põhjata heeringatünn. Tünni ülaotsa, sirgete lepaokste külge, riputasime kalad. Tünni katsime pealt märgade kottidega, alla tegime lepaokstest lõkke. Minu ülesandeks oli eelneval päeval lepaokste varumine. Tol ajal Meriväljal lepaokstest puudus ei olnud. Olid vaid üksikud majad ja palju kive ja palju lepavõsa. Lepaoksad susisesid ja tossutasid suitsu. Istusime tünni ääres. Onu keris jutulõnga ja maitsesime värsket suitsukala. Mis sest, et sõrmed ja nägu liimendasid kalarasvast! Möödusid aastad. Onu oli ammuilma surnud, kunagisi kalasuitsetamisi meenutasid vaid lõkkekivid. Olin sirgunud meheks. Ühel 1940.a.suvepäeval tuli Meriväljale onu Jakobi poeg Hugo ja soovis minna minuga kalale. Kummaline see tundus, sest põhjaõngi enam meie maja pööningul ei olnud. Hugol oli see-eest aga kaenlas pikk pakk. Suur Tõllu talust saadud paadiga aerutasime merele. Meri lõõskas tuult ja laineharjad kippusid paati nilpsama. Hugo võttis paadi põhjas oleva kompsu ja viskas selle lainetesse. Merre vajusid relvad...

Advokaat Allik

Noorukina olin teda Meriväljal näinud. Tundma õppisin Vjatka sunnitöölaagris. Seik temaga. Laagrisse saabusid 1941.aasta suvel kontrollima kõrged NKVD ametnikud. Meid, nälginud ja räbaldunud rõivais riigivaenlasi aeti selleks puhuks laagriväljakule. Kõrge ülemus lubas esitada kaebusi ja küsimusi. Advokaat kasutas "õnne" ja astus rivist välja. Ta võttis taskust kodumaalt kaasa võetud albakalusika (kroonu oli meid varustanud savikausi ja puulusikaga), näitas seda ja ütles, et see on Saksa kaup ja teie, venelased, ei ole midagi taolist suutelised tegema. Samapikkune oligi "vestlus", see kuulati

vaikides ära. Järgneval päeval kadus laagrist advokaat koos oma albakalusikaga...

Gunnar Nüütre /Nüchtern/

Enne sõda lahkusid Meriväljalt Saksamaale baltisakslastest noorpõlve kaaslased. Mitte kedagi nendest ma hiljem kohanud ei ole. Olen aga teadlik paljukordse Merivälja tennisemeistri Gunnari saatusest, kes võidukate Saksa vägedega saabus tagasi kodumaale 1941.aastal.
Edasi avaldan seda, mida Evi Seppel pajatas 1947.aastal. Gunnar oli Saksa armee ohvitser-tankist ja abiellus sõja ajal Meriväljal Eviga ning läks kohe rindele. Kui sakslaste vastupanu oli lõppemas ja idast tulnud punaarmee jõudis Narva alla, oli Gunnar selles rindelõigus. Taganeda ei olnud enam kuhugi. Ta kaevus oma tankiga maa sisse ning võitles kuni vaenuväed temast üle rullusid. Rinne jäi ajutiselt pidama, venelased suruti tagasi ja sakslased matsid oma langenud sõdalased. Evi käis Narva all hiiglasuurel kalmistul ja leidis paljude hauaküngaste hulgast ka oma mehe ristiga tähistatud kalme. Võidukas punaarmee vallutas täies ulatuses Eestimaa ja mõne aja pärast lõpetas maailmasõja võitjate poolel.
Kui avanes võimalus, läks Evi taas Narva oma mehe hauale, kuid leidis eest ristide asemel buldooseriga tasandatud väljaku...

Laine (Leznevsky) Sõerde

Kõik minu lapsepõlve ja noorusaja ilusamad aastad on seotud Meriväljaga. Sellest on möödunud mitmeid aastakümneid, aga sageli mõtlen tagasi sealveedetud toredatele suvedele, kaunile loodusele ja paljudele tolleaegsetele noortele, kellest praegu on elus veel vähesed.
Isa, Mait Sõerde alustas Meriväljal maja ehitamist 1925.aastal, umbes samal ajal tegi seda ka Dreverk. Need olid kaks esimest maja Meriväljal. Alates 1926.a. veetsime vennaga alati kõik suved Meriväljal. Algusaastail teisi maju ei olnud, ranniku ääres laius avar heinamaa, kus käisime jaanililli ja nurmenukke korjamas.
Mõne aasta jooksul sai valmis Merivälja sadamakai. Ootasime suure põnevusega esimese laeva saabumist Tallinnast. Paaril korral sõitsime vanematega linnast Meriväljale. Ehkki lained ei olnud kuigi kõrged, kõikus laev kaunis tugevasti. Kahjuks mõne aasta pärast laevaliiklus väheste sõitjate

tõttu lõpetati.
Sel ajal Maarjamäe juures rannaäärset sõiduteed ei olnud, linnast minnes tuli sõita Maarjamäest üles ja Kose teelt alla. Autobussid käisid harva, sisenemine ja väljumine toimus bussi tagant, küljel ust ei olnud. Bussi keskel oli kitsas käik, millest mõlemal pool asusid istmed. Nii mõnigi kord tuli mäest üles sõites sõitjatel autobussist väljuda, lapsed võisid sisse jääda, ning aidata tagant lükates bussi mäest üles. Talvel sõitsime Meriväljale hobuse ja reega. Kord kui sõitsime Kose teelt alla, oli üks auto (neid oli sel ajal vaid üksikuid) lumes kinni. Pastor Hans Kubu (ka H.Kubu Eragümnaasiumi direktor) pidi minema Pirita last ristima, jäi aga autoga lumme ja tuli siis koos meiega Piritale, et jõuda õigeks ajaks kohale. Külmadel talvedel sõitsime sageli hobusega otse üle jäätunud Tallinna lahe Meriväljale ja tagasi, maale tulime harilikult Kadrioru juures. Mõne aastaga autobussiliiklus linnaga tihenes, uued bussid olid juba kaasaegsema ehitusega – uks asus autobussi küljel. Veidi hiljem pikendati bussiliini raudteeni.
Viimsi vallamaja asus Ranna teel, sadamakaist lääne pool. See oli madal, valgekskrohvitud hoone, kus oli ka väike raamatukogu. Käisime sealt sageli lugemiseks raamatuid toomas. Vallamaja ruumid olid madalad, väikeste akendega ja kaunis pimedad. See hoone seisab veel praegugi.
Kuna Meriväljа rand ja merepõhi olid kivised, puhastati Piritapoolne sillaäärne osa kividest ja nii saadi tore supluskoht. Lapsena veetsime suurema osa päevadest rannas või sillal (nii nimetasime meie sadamakaid) ja õppisime varakult ujuma. Sillalt viisid kaks treppi merre, silla otsas oli meri juba nii sügav, et sealt võis pea ees vette hüpata.
Meenub, kuidas Jakob Mändmets käis sageli varahommikuti rannas adru korjamas. Kas ta neid adrukuhje oma Ida teel asuva krundi väetmiseks ära viis – ei mäleta. Tema pojal Hugo Mändmetsal oli samuti krunt Meriväljal, mille ta hiljem ära müüs.
Juba esimestel aastatel avas isa meie majas toidu- ja segakaupluse. Müüjad elasid seal ka talvel. Kaupluses oli Merivälja esimene telefon – üks telefonihelin tähendas kõnet Piritale, kaks – Meriväljale. Hiljem osutati kaupluses ka postiteenuseid, võeti vastu ja väljastati kirju. Iga päev toodi linnast liinibussiga pakk värskete ajalehtedega, millele autobussipeatusesse järele mindi.
Kord nädalas tuli juurviljamüüja, kes Viimsi ja Merepuiestee lähedal hobusevankrilt oma aiasaadusi müüs, ostajaid leidus alati.
Aastate jooksul said oma majad valmis: Kirk, Braun, Ligema, Kesker, Jakobson, Mühlverk, Luberg, Veelmann, Linke, Konts, Krabi, Rebas, Mikita, Wildt, Nüchtern, Amos, Johanson, Stamberg, Kreekmann, Neumann, Lüüdik, Post, Lauba, Seppel jpt.

Fernande Voog (sünd.1918.a.)
Martin Oravase tütar

Meie maja Viimsi tee 32 valmis Meriväljal kolmandana. Hakkasime Meriväljal käima 1928.a. Maja valmis 1929.a. Ehitamise ajal ööbisime kalurite juures küünis (vallamaja kõrval). Buss käis harva – kaks korda päevas – hommikul ja lõunal. Tavaliselt sõitsime Kalamaja sadamast "Estonia" või "Kaleviga" Piritale ja sealt tulime jala Meriväljale. Meriválja ja Tallinna vahet käis suurem mootorlaev "Polaaris", aga mitte iga päev. Vahel üürisime ise paadi ja sõitsime linnast Meriväljale. Muuli ääres kaare sees olid kinnituspostid jahtidele ja jahte käis siin palju. Muulil asus ka riietuskabiin, kus üks pool oli naistele ja teine meestele. Muuli kõrval Võra tee pool asetsesid "sakste" riietuskabiinid. Meie majast (Lääne teest) Viimsi poole oli Viimsi karjamaa. Krundid olid planeeritud teisele poole. Kõikjal oli rohumaa ja lepavõsa. Algul käisime vett toomas allikal, mis asus pargis. Hiljem tegi Meriválja Selts puurkaevud. Siis sai vett toodud Tuule ja Kesk tee nurgalt. Peale seda tegi Papa st. Martin Oravas kaevu maja kõrvale. Ta oli poisikesena karjapoiss olnud ning tundis ühte taime, mis veesoonel kasvas. Selle järgi leidsime õige koha hästi üles. Papa pani algul meie jaoks püsti kaks posti ja nööri, et saaksime võrku mängida. See oli risti üle rohumaa Pirita poole. Siis tehti ka parki võrkpalliplats ja kõrvale tenniseplats. Tenniseplatsi kõrval oli väike kiosk, kust ostsime kommi ja sihvkasid. Putka kuulus Ellmanile, kes tenniseplatsigi hooldas. Võrkpalliplatsi kõrval
oli post ja selle küljes nöör. Nööri otsas oli aas, kus istuti. Ümber posti joostes anti hoogu ja nii sai seal kiikuda.
Piima käisime toomas Künnapuu juures (üle praeguse raudtee, mida siis polnud) Viimsi mõisa pool. Künnapuu oli reservohvitser, kes oli Vabadussõjas krundi saanud. Sakslaste ajal käisime tema suures suviti heina tegemas, siis saime talv otsa
piima tasuta. Kui olin 16, 17.a., käisime ühel aastal piima toomas Laidoneri mõisa juurestja ka Lehtmetsa talust (Miiduranna poe ja mõisa maja vahel). Meie maja vastas (veidi linnapoole) oli viljapõld, seal jooksis palju jäneseid. Kalurite käest ostsime lesta. Üks vana mees käis suitsuangerjat müümas. See oli kolmekümnendate aastate lõpul.
Meie maja ees oli aed. Seal kasvasid herned, porgandid, maasikad. Kevadeti käis Vesman aias hobusega kündmas.
1930-33.a. üürisime maja alumise korruse Philipsi direktorile Kapsile. Temal oli kaasas kokk ja tütardel oli lapsehoidja, kes rääkis nendega saksa keeles.

Ülakorruse üürisime perekond Wunderile. Martini naisel Olgal oli 5 õde, kes käisid oma puhkuse ajal samuti Meriväljal. Kui majas oli rahvast palju, siis magati pööningul heintes.

Katrin Karp

Olen Peeter Kirk´i tütretütar. Olles eelnevalt lugenud mõningaid tagasivaateid Merivälja kohta, pean tõdema, et Peeter Kirgi kohta ei mäletata või ei teata kuigi palju. Meie pere noo vanemad kui ka nooremad liikmed ja tuttavad teavad vanaisa kui ühte Merivälja Aedlinna Seltsi asutajat.

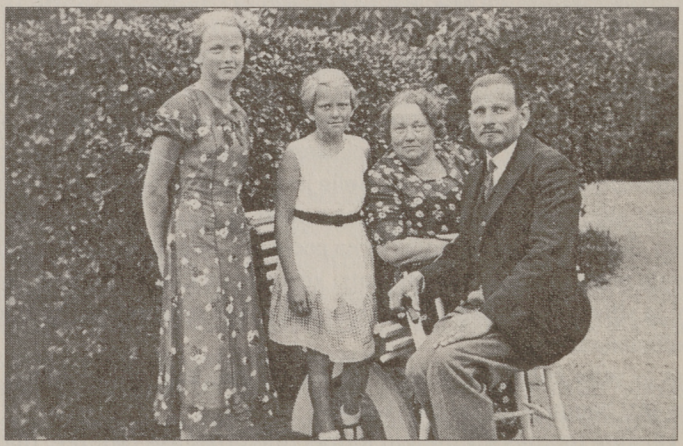

Püüan paberile panna mõningaid märkmeid, mis põhinevad minu ema Larissa Meriväli meenutustel.

Koos Dreverki, Brauni, Keskeri, Tensingu, Linkega jne. (kahjuks ei mäleta ma paljusid tähtsaid nimesid) alustas ka Peeter Kirk ehitustöid 1925.a. Nagu fotodelt näha, oli Merivälja algselt tiheda võsa ja miljonite kivirahnude mülgas. Paljude majade vundamendid ongi ehitatud nendest samadest maakividest. Oleme aeg-ajalt imestanud, kust võtsid tolle aja inimesed niisuguse optimismi ja hasardi, millega nad oma tulevasi kodusid hakkasid ehitama. Üks põhjus oli kindlasti see, et väga palju tehti ära koos ja üksteist abistades.

Ma ei tea teiste alustajate majanduslikku seisu, aga Peeter Kirk pole kunagi kuulunud jõukate hulka. Pere ainsa toitjana teenis ta aastaid elatist rahukohtunikuna. Ka ei juhtinud ta kuulsaid ja komulisi protsesse, vaid tegeles põhiliselt vaesemate inimeste kohtuasjadega. Peale Lenderi kooli lõpetamist töötas ka minu ema Larissa kohtus sekretärina.

Meie maja Aiatee 30 ehitatigi kaksikmajana koos Aiatee 32-ga, mille peremees oli härra Braun. Küllap leiti, et nii tuleb rahaliselt soodsam, kuigi minu teada ei olnud need kaks peremeest mingid südamesõbrad.

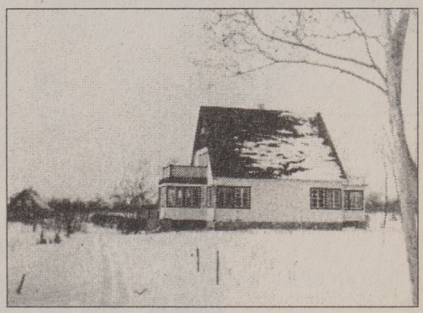

Tean veel seda, et algselt oli Merivälja planeeritud aedlinnaks, kus polnud ette nähtud mingeid tarasid ega planke, rääkimata praegu üha rohkem kerkivatest kõrgetest ja vahel ka väga inetutest kivimüüridest. Esialgu istutatigi ainult hekiks kasvavaid taimi ja ka puud olid algul väga kenad, kuid paljud neist on säilinud tänaseni ja kasvanud hiiglasuureks, mille tõttu on mõningad krundid jäänud väga pimedaks ja süngeks.

Kuigi minu vanaema Linda Kirk oli kodune, ei oska ma ette kujutada, kuidas oli võimalik korras hoida 4,2 suurust maa-ala. Ja korras see krunt oli.

Linnainimesed, keda käis nädalavahetustel tohutult (perekonnal oli väga palju sõpru ja tuttavaid) ütlesid ikka, et Peeter Kirgi aed on nagu kaunis park.Hiljem peeti ka kanu ja on üles

kasvatatud ka üks siga, keda vanaema kuidagi jõuludeks ära tappa ei raatsinud. Vanaema oli imetlusväärne perenaine ja eriti hea kokk. (Noorena teenis ta mõnda aega tsaariperekonnas kokana). Ka mõlemad tütred Larissa ja Maria olid kodustesse majapidamistöödesse kaasa haaratud. Ei tulnud kõne allagi, et tol ajal nii põnevad kohad nagu praeguses pargis olnud tenniseväljakule (rajati Merivälja elanike oma käte ja jõududega ühiskondlikus korras) või praeguse muulina tuntud suplus- ja puhkekohta võis minna enne, kui vanemate poolt antud aiatööd valmis olid. Vähem rangetest peredest käidi

Töökaaslaste poolt kingitud kuju Peeter Kirgile. On ka täna olemas.

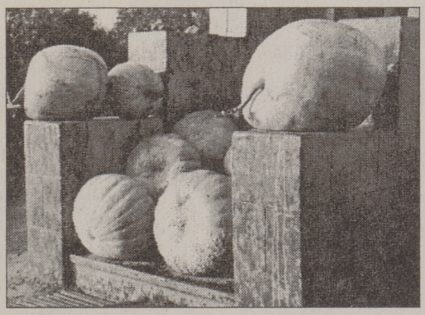

Peale iluaia kasvas seal ka kõik toiduks vajalik. L.Kirgi kasvatatud kõrvitsad.

siis meie aias abiks, kuna Larissa oli hinnatud tennisepartner ja Maria tuntud hea ujujana.

Kuigi tuntud range vanemana, oli Linda Kirk võrratu võõrustaja ja üllatustetegija. Näiteks ilmus ta alatasa parki ja teatas, et kõik, kes momendil pargis olid (ja neid oli reeglina alati palju), tuleksid kümne minuti pärast Aiateele, kus pakuti kõigile kas maasikaid vahukoorega, jäätist, mida ta ise valmistas, või oli tal tehtud suur potitäis mannavahtu jne.

Kõik vanemad elanikud mäletavad ka tenniseplatsi lähedal väikest kioskit, kus müüs "putkapapa Põmm". Kahjuks ei mäleta ma selle hüüdnime saamislugu.

Peeter Kirk sai nautida elu Meriväljal 1944.aastani, kuna siis ta arreteeriti, sest oli okupatsiooni ajal töötanud kohtunikuna! Ta vabanes 1954.a., sest siis leiti, et tema karistus oli ekslik. Kodus oli selle ajaga kõik tundmatuseni muutunud. Kuigi ta teadis olukorrast kirjade kaudu, ei suutnud ta uskuda, et tema suurest aiast oli järel ainult kolmandik. Ülejäänud maale oli ehitatud

kaks uut maja ja seal tegutsesid juba uued peremehed.
Merivälja seltsielust, mis oli vahepeal kõvasti tuult tiibadesse saanud, ta enam osa võtta ei tahtnud. Varsti selgus, et ta oli ka väga haige. Oma koduaias nokitses ta aga pidevalt edasi.
Vanaisa suri 1959.a. tema mõtteid, millest ei tulnud puudust surmatunnini, püüdis ellu viia minu ema Larissa, kes oli oma loomult väga aktiivne. Tema kuulus ka Tuletõrje Seltsi. Kui keegi tahtis midagi teada Merivälja kohta, tema vastust võlgu ei jäänud. Äkiline surm viis ta meie hulgast 1988.a. koos väga paljude teadmiste ja mälestustega Merivälja ajaloost, mida minu põlvkond omal ajal eriti meelde ei jätnud, sest oli tema, kes alati teadis.

Vaade P. Kirgi maja rõdult

Juta Halling

Voldemar Lauba, kellel oli Meriväljal suviti toiduainete kauplus Kesk tee 9 verandal, ostis 1938.a. oksjonil endale ühekorruselise maja asukohaga Kesktee 11. Kohe asus ta seda ümber ehitama. Tema enda talu asus Pirita jõe kaldal. Samal ajal lammutati Pirita jõe vana silda. Silla palgid taheti nii maha saagida, nii et alumised osad jääksid jõkke alles. V.Lauba sai loa, kangutas need palgid tungrauaga veest välja ja kasutas neid Merivälja majale teise korruse ehitamisel. Palkide kangutamisega oli kiire, sest jää hakkas jõel sulama.

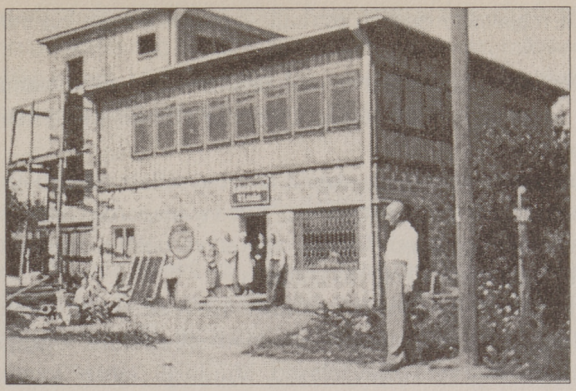

Esimesele korrusele seadis V.Lauba sisse kaupluse ja teisele korrusele, kus peaaegu terve sein oli täis aknaid, suvekohviku. 1940.a. oli selle maja õnnistamine, aga 41.aastal võeti ta juba omanike käest ära. Sakslaste ajal anti tagasi ja hiljem maja jällegi natsionaliseeriti. Vahepeal on siin elanud isegi nõukogude madrused, kes hiljem Laidoneri mõisasse kolisid. Kui meil algas omanikele varade tagastamine, said V.Lauba tütred selle tagasi. Proua Lauba oli minu tädi. Tuntud muuseumitegelane ja kunstnik August Pulst oli minu isa.

Meie kolisime oma perega Kesktee maja ülemisele korrusele 1943.aasta kevadel. Maja ümber oli paju- ja lepavõsa. Oli ka peenikesi kaski, mida ei tohtinud maha raiuda.

Suvekohvikut majas enam ei olnud, aga alles oli jäänud suur 3 rõngaga pliit ja kahhelkividest kapp,kus toitusid soojas hoiti. Kohviku ruumidest ehitasime

meie 1950.a. majavalitsuse loal oma kulul 2-toalise korteri, kus mina praegugi elan.

1943.a. toimunud pommitamise tagajärjel hävines minu teada Meriväljal ainult üks maja ja see oli Rahel Olbrei ja Hanno Kompuse suvemaja Hõbekuuse teel.

Kuna vanasti puudusid külmutuskapid, kasutati selleks otstarbeks jääd. Pirita jõe jääst saeti välja suured risttahukad. Need transporditi restoranidele, kus nad hoidlas saepuruga kaeti. Jää abil säilitati kergesti riknevaid toiduaineid (nt liha). Nii oli ka meie all olevas kaupluses.

Peale maja teistkordset natsionaliseerimist ava ti kaupluse ruumides sõjaväe kauplus. Müüjaks oli tõmmuvereline vanem siberlanna. Kaupluses müüdi ka alkoholi. Osta said vaid sõjaväelased. Müüja oli "lahke" loomuga, kutsus teed jooma ja tuli vahetevahel küllagi. Paari aasta pärast tuli poodi revisjon sisse ja avastati suur puudujääk. Poel oli neli sissepääsu, välisustel olid ka signaalid. Müüja vihjas küljesissepääsule, mis suubus maja trepikotta. Seda võtit temal ei olevat. Komisjon tuli siis kontrollima. Selgus aga, et trepikojast tulev uks oli väljapoolt meie poolt ammu kinni kleebitud – paberiribad olid luitunud ja tolmunud ning ukse praod ümberringi ämblikuvõrke täis. Nii tuli siis "lahkel" müüjal 3-ks aastaks vangi minna. Pood lõpetas varsti tegevuse ja kauplus läks Toidukaubastu kätte... ja uks trepikotta müüriti kinni.

Merejää oli meie uisutamise koht. Mäletan, et paaril aastal tekkis lahele nii peegelsile jää, et seda mööda sai uisutada kuni Piritani. Siis oli kogu laht ka uisutavaid Merivälja inimesi täis.

Kuna Merivälja maa-ala on teatavasti väga allikaterohke, siis oli ka kaupluse põranda all kogu aeg vesi. See kahjustas kogu ehitust ja 1979.a. otsustati, et kauplus suletakse, kuna remont oleks väga kulukaks läinud. Ruumid anti üle Remondi ja Ehitusvalitsusele nr.3. REV-i tingimiseks oli, et peale remonti saab siit korteri nende töötaja. Nii see ka toimus. Elanikud vahetusid alles peale maja omanikule tagastamist.

Allikate rohkuse tõttu oli meie kaev alati ääreni vett täis. Tuule tee alguses, pr.Mitil oli aga kaev suveti peaaegu tühi.

Väina teel oli Merivälja Seltsi maja. Seal asus alates 1939.aastast Viimsi postiagentuur. Majas olid kirjakastid krundinumbritega. Inimesed pidid oma posti järel ise käima. Mäletan sealt kojutulekut. Kased lõhnasid ümberringi ja kõik kirjad said enne kohalejõudmist läbi loetud.

Ene Jürilo

Minu vanemad ostsid Meriväljale krundi Viimsi tee 40 1938.aastal. See maksis 1500 eesti krooni. Kohe alustati maja ehitamist arh. Linnamägi projekti järgi ja see valmis 1939.aasta märtsis.

1939.a.

Meie ümbrusesse ehitasid veel teisedki kultuuri- ja kunstiinimesed – August Sunne, Raimund Kull, Anna ja Herbert Tamm. Lääne teel olid Agu Lüüdig, Maria ja Eduard Türk ja väike roheline suvila, mis kuulus Rahel Olbreile. Meie lähedal olid ka kõrgemad postkontori ametnikud Uustalu, Keppo, Kroon, pangaametnik Visnapuu.

Tuule tee 20 oli Krimmi sõjast osavõtu eest Georgi risti saanud veovoorimees Hermann, Võra teel elas plekksepp Pääbo ja Lääne teel potisepp Nuum.

Meie maja vastas oli lage väli, seal oli heinamaa, kuhu pidi tulema laste park. Viimsi ja Lääne tee nurgal oli meremärk ja selle vastas oli samuti tühi plats, kuhu oli planeeritud Viimsi Nehatu kogudusele kiriku ehitamine, mis jäi aga tegemata.

Minu isa, Valdo Jürilo, läks õppima Peterburi Konservatooriumi. Tema teooria õpetajaks 1903.aastal oli Rimski-Korsakov. Ta lõpetas Peterburi Konservatooriumi kuldmedaliga. Samal ajal mängis ta tsaari sümfooniaorkestris. Tsaar kinkis talle aadli tiitli ja sellega kaasnes mõis Kaasanis. Minu isast sai Kaasani Ooperi- ja Balletiteatri dirigent ja I viiul. 1921.aastal tuli ta tagasi Eestisse ja temast sai 1936.a. Eesti esimene teeneline muusik. Algul mängis ta Vanemuises ja seejärel 1923.a. tuli ta koos dirigent Raimund Kulliga Estoniasse, kus mängis kuni surmani.

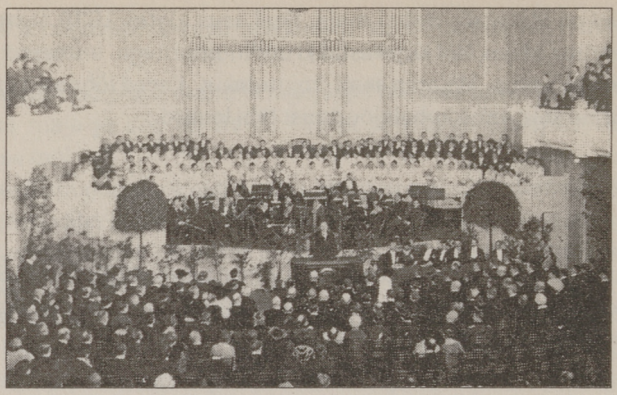

Aktus Estonia kontserdisaalis Eesti Vabariigi de jure tunnistamise puhul veebruaris 1921.a. Kõnetoolis riigivanem K.Päts. Näitelaval Estonia sümfooniaorkester ja laulukoor

8.märtsi pleenumil, kus tehti maatasa kogu eesti vaimne intelligents, hävitati ka minu isa. Nädal hiljem "löödi" eluaegne I viiul viimasesse pulti mängima, vaatamata sellele, et veidi varem oli talle ka Nõukogude võimu poolt antud teenelise kunstniku nimetus. See oli talle liiga raske hoop ja paari kuu pärast suri minu isa infarkti. See oli 10.detsembril 1950.aastal.

Minu ema, Ulrike Evrest, lõpetas Tallinnas erakooli, kus õppisid saksa mõisnike tütred ja ainult kolm eestlast. Õppetöö toimus ühel nädalal prantsuse, teisel vene ja kolmandal saksa keeles. Eesti keeles rääkimine oli keelatud. Klassis oli 16 õpilast, õpetaja ja klassidaam. Viimane mängis vahetundidel tütarlastega ja tunni ajal istus klassis ja jälgis istumist jmt. Tänu õppimisele selles koolis oskas minu ema palju keeli ja peale kooli lõpetamist võeti ta tööle Eesti Panka.

Kui mõisad 1921.a. likvideeriti, tulid vanaema ja vanaisa samuti linna elama. Vanaisa läks tööle Kuulmanni heeringalattu. Nad elasid Merepuiesteel viinavabriku majas kümnetoalises korteris, kus neil oli kaks tuba. Samas elas ka paruness E.Rosen, kes andis laulutunde ja avastas ema hääle. Esinedes sai ema tuttavaks Karl Otsaga (Georg Otsa isa), kes oli Itaaliast kaasa toonud oma õpetaja Armanda degli Abbati. K.Ots viis ka minu ema tema juurde ja ema jäigi D.Abbati õpilaseks. Hiljem astus ema konservatooriumisse, kus tema õpetajaks oli Aino Tamm. 1937.a. eraldas vabariik talle stipendiumi ja saatis õppima La Scalasse, kuid kui 1938.a. sealne poliitiline olukord ohtlikuks muutus, tuli ta tagasi Tallinna. Ulrike Evrest oli mezzo sopran, kes tegutses

põhiliselt vabakutselise solistina, laulis oratooriume ja andis vaimuliku sisuga kontserte. Ta laulis ka vene romansse ja klassikat, mida õpetas talle hr.Mamontov. Esines ka Töölisteatris.
1944.a. tulid Venemaalt tagasi meie kunstiansamblid. Nendest moodustati komisjon, kes hakkas kohalikke soliste atesteerima. Minu ema oli liialt uhke, et minna oma lauluannet tõestama nendele, kellest paljud ei olnud isegi konservatooriumi lõpetanud ja lõpetas oma lauljakärjääri. Ta jäi esialgu koduseks, kuid hiljem läks tööle Peapostkontori rahandusosakonda.
1945.a. mais toimus meie peres pidulik sündmus. Minu isa ristiti õigeusust Lutheri usku, leeritati, minu vanemad laulatati ja ristiti ka mind. Teenistuse viis läbi Meriväljal Tuule teel elav pastor Koppel. Kui suured inimesed olid teise tuppa läinud ja lauale oli jäänud suur kristallkauss ristimisveega, korraldasime meie, lapsed, oma ristimistalituse. Mitmed inimesed, kes meie pere sündmusest olid osa võtnud, hakkasid hiljem Siberisse kaduma...
Kõikidele tolleaegsetele inimestele oli tuttav Ehasoo Jussi koloniaalkauplus. Tema juurest sai osta kõike vajalikku ja sinna viisid ka Miiduranna kalurid oma kalasaagi. Ettetellimisega sai siis temalt salaja osta ka angerjaid. Esmaspäeviti oli tavaliselt kunstiinimestel vaba päev ja siis suitsetas minu isa neid oma sõprade seltsis.
Kui algas 1944.a. 9.märtsi Tallinna pommitamine, läksime meie maja all olevasse keldrisse varjule. Isa oli Estonias, sest seal oli etendus. Ta pääses siiski joostes õnnelikult koju. Siis hakkasid linna poolt tulema inimeste hulgad, kelle kodud olid hävinud. Meie toad olid kõik inimesi täis. Järgmisel päeval põles veel kogu linn. Merel põlesid kaks laeva ja ka vesi põles.
Meie majal oli pilpakatus ja pommitamistega sai see pidevalt kannatada. Meil oli kogu aeg hunnik pilpaid varuks ja kui väljas jälle natuke vaiksemaks jäi, läks isa katust lappima. Kannatada said ka maja ees olevad postid. Pommikild viis ära korstna otsa.
Sõja viimase päeva hommikul, kui sõime oma perega hommikueinet, käis akna all plahvatus. Lillepeenrasse oli langenud saksa uitmürsk. Aknad olid meil kaetud plankudega ja õnneks keegi kannatada ei saanud. Mürsu kest on mul tänaseni alles.
1944.a. augustis oli Tallinna sadamas valmis laev, mis pidi kunstirahva Rootsi viima. Seal olid paljudele eraldatud nimelised kajutid. Ka meie pere pidi ära sõitma, kuid ema tahtis oodata oma venda, kes pidi Tartust postihobustega tulema. See reis jäi meil ära, sest hommikul tulid venelased, onu jõudis kohale alles õhtuks. Paar päeva enne laeva lahkumist oli Olga Torokoff-Tiidebergi juures lahkumisõhtu. Kuna Torokoff oli kaupmees, siis

1944.a.suvi

oli pidulaud äärmiselt rikkalikult kaetud. Kuigi naljatleti, oli tunda rusutust ja kurba meeleolu. Mina olin siis 3,5 aastane, aga ma tundsin seda.

1945.a. tulid Meriväljale elama vene veltveeblite naised. Nad elasid Keskteel Reiningu kõrval majas. Meelde on nad jäänud sellepoolest, et jalas olid neid lubjavildid ja seljas sitsiseelikud. Esimeseks tööks lõid nad kinni rõduaknad ja nende kemps asus aias puu all. Poodi suhkrusappa minnes olid neil tellised kotis, sest nad olid harjunud sellega, et sellises kohas võib kakluseks minna. Meil aga hoidsid kõik nendest eemale, olgugi et neid oli ainult 2-3. Vene naistel ei olnudki kellegagi kakelda. Laidoneri mõisa valitseja Kärneri pere oli väga muusikalembene ja seetõttu meie pere tuttav. Nende kolm poissi käisid igal nädalal meil ja isa õpetas neile klaverimängu. Ema andis pr.Kärnerile laulutunde. Mäletan sõjaaegset külaskäiku mõisasse. Seal tubades oli hea joosta. Isa ja onu juttu ma ei mäleta, aga tunda oli murelikkust. 1944.a.oktoobris, kui venelased juba sees olid, läks ema ühel õhtul kaevust vett tooma. Teda hüüti tasa naaber Kulli krundi kuuseheki alt. Ema tundis Kärneri ära, ehmatas ja küsis, mida tema veel siin teeb. Ema oli ka viimane, kes teda nägi. Keegi ei tea, kuhu ta jäi. Taska tõi mõisast meie juurde hoiule Laidoneri külalisteraamatu. See oli küllalt väheste sissekirjutistega, mille lehed ema 46.a. põletas. Raamatu hoidsin alles ja kui loodi Laidoneri muuseum, andsin selle hr.Läänele muuseumisse, kus ta ka praegu laual on.

1.klassis käisin linnas 14.algkoolis. Linna viis 1 vana buss, mida köeti puuklotsidega ja mis külma ilmaga üle 10 km tunnis sõita ei suutnud. Siis tulid veoautod, algul presendiga kaetud, hiljem vineerkast peal. Hommikuti olid nad tavaliselt puupüsti täis. Mina olen lõpetanud 2.keskkooli, praeguse Reaalkooli. 1961.a. läksin õppima Moskva Strogonovi nim. Kõrgemasse Kunstitööstuskooli metalli erialale, mille lõpetasin 1967.a. Tulin Tallinna ja mind kutsuti tööle Rahvakunstimeistrite koondis "Uku"sse metallikunstnikuks. Ma tegin seal kavandeid ja juhendasin töömehi 20 aastat. Alates 1987.a. olen vabakutseline.

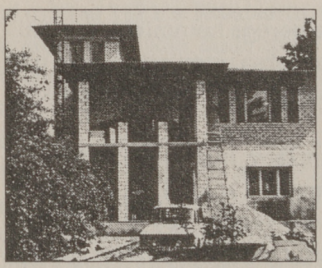

Tulekahjujärgne taastamine 1985.a. arh. R.Karbi projekti järgi

Juuniküüditamine Meriväljal
Elmar Joosep

Juuniküüditamise ajal kuulus Merivälja Iru valda. Valla piiriks vastu Tallinna linna oli Pirita jõgi. Alles teisel pool jõge algas linn. Küüditajad jagasid 1941.a-l Eesti kaheks, ida- ja läänepoolseks osaks. Osade vaheline piir algas Pirita jõest, mis jättis Iru valla idapoolsesse ossa, Tallinna linna aga läänepoolsesse. Idapoolsest osast viidi juuniööl kinnivõetud Siberisse, tollasesse Novosibirski, hilisemasse Tomski oblastisse, tsaariaegsesse karmi, kurikuulsasse väljasaatmispaika Narõmmi, läänepoolsest osast Kesk-Venemaale, Kirovi oblastisse. Tallinnast viidi küüditatud Kirovi oblastisse, Iru vallast aga Siberisse. See esialgu vähetähtis fakt sai kurvalt saatuslikuks Meriväljalt küüditatuile, nagu ka kõigile teistele Siberisse viiduile, kus kliima, töö- ja elutingimused olid oluliselt karmimad kui Venemaa Euroopa osas. Kui Kirovi oblastiski suri küüditatuid nälga, siis Tomski oblastis hukkuti massiliselt. Hävinesid sajad perekonnad; sageli jäid järgi orvud, kes paigutati lastekodudesse, kus kasvasid võõra nime all ja venestusid täielikult.
Tomski oblastisse viidud paigutati eranditult Venemaa verivaestesse kolhoosidesse või taigasse, metsatööstuskeskustesse. Kirovi oblastisse saadetuist sattus suur osa linnadesse, kus nii töö- kui toitlustustingimused olid palju inimlikumad. Viimastest saab äärmiselt tõepärase pildi siitsamast Harjumaalt Kirovi oblastisse küüditatud 10-aastase Rein Vare päevikust, mis on avaldatud Mart Laari raamatus *14.juuni 1941*. Poiss on kolme aasta jooksul päev-päeva kõrval kirja pannud selle, mida ta küüdiasulas nägi, kuulis ja tundis. Ülestähendusi sundis katkestama 1944.aastal paberipuudus. Need on ka pea ainsad Kirovi oblastisse küüditatu enda kirjalikud märkmed.Tuletame meelde, et Kirovi oblastisse küüditati kõik Tallinnast kinnivõetud inimesed. Eestist Tomski oblastisse küüditatute elust on kirjutatud 7 raamatut, sealhulgas üks inglise-, üks jaapani- ja üks venekeelne.
Ka selle küüdiküla elust, kuhu sattus Meriväljalt viidud Rebasti perekond, on kirjutanud raamatu samasse külla sattunud Pärnumaa politseikonstaabli poeg Kalju Ausmaa.

14.juuni ööl võeti Meriväljal kinni kolm perekonda: kindral Reegi naine Klaara ja tütar Tiiu, pangaametniku Arnold Rebasti pere, pereisaga koos naine Linda, tütred Astrid, Lilian ja Anne ning kaupmees Aleksei-Ivan Gorbatšev naise Ksenjaga. Kindral Reek oli vangistatud varem, toimetatud vangilaevaga

pärast sõja puhkemist Tallinnast Leningradi ja sealt Ussollagi, kus suri 8.mail 1942. Perekond viidi koos Rebastitega Raasiku jaama ja küüditati Tomski oblasti Tšainski rajooni Andrejevka külla. Arnold Rebast lasti Sverdlovski oblasti hävituslaagris 1942.a 11.mail maha. Gorbatševile mõisteti kolm aastat sunnitööd järgneva asumisele saatmisega, nagu paljudele küüdiööl kinnivõetuile, kelle ainus süü oli see, et ta varandus tundus venelastele liiga suurena. Gorbatšev elas lagriaastad üle, kuid suri väljasaadetuna Omski oblastis 1945.a 1.mail. Ta naine küüditati Tonski oblasti Tšainski rajooni Tatarintsevski külla, edasise saatuse kohta andmeid pole.

Miks arreteeriti kindral Reek? Põhjusi oli venelaste silmis nii palju, et oleks jätkunud vähemalt kuue mehe vahistamiseks. Sündinud 1.veebruaril 1890 ja saanud alghariduse Tallinnas, astus noormees seejärel sõjameheteele. Kahekümneaastase noorukina lõpetas ta Ukrainas Harkovi lähedal Tšugujjevi sõjakooli. Puhkenud Esimese Maailmasõja ajal saadeti ta Kiievisse lennuvaatlejatekooli. Seejärel õppis Peterburi Nikolai Kindralstaabi Akadeemias. Kui Eesti loodi pärast veebruarirevolutsiooni rahvuslikud väeosad tõttas Nikolai Reek neis osalema. See oli selge märk asumisest Vene impeeriumimeelsete jõudude vastaspoolele. Tema määrati rahvusväeosade staabiülemaks. Seega oli temast saanud eesti patrioot, mis andiski tõlgendada vene võimu taassaabumisel 1940 selle võimuvastase tegevusena. Pärast rahvusväeosade laialisaatmist Saksa okupatsioonivõimu poolt aprillis1918 asus Nikolai Reek moodustama virumaal illegaalselt Kaitseliitu. Kaitseliit oli kommunistliku vene võimu silmis väga paha. See oli ju sõjaväeline organisatsioon, millele sai toetuda eesti Ajutine Valitsus ja mis kujunes ka Vabadussõjas osalenud relvajõudude peamiseks osaks. Mida võis siis veel öelda sellise organisatsiooni asutaja kohta! Nikolai Reegist oli saanud kõige tulihingelisem eesti rahva vabadusvõitleja. Vabadussõjas osales ta algusest lõpuni diviisiülemana nii venelaste kui ka landesveerivastases võitluses. Ainult sellest oleks piisanud 1940.a-l reegi vahistamiseks. Ent kindral oli kahel korral, sealhulgas ka viimane Eesti Vabariigi sõjaminister (meie ministrid arreteeriti kõik), õppinud Prantsuse kõrgemas sõjakoolis, seegi piisav põhjus küüditamiseks, ja lõpuks, Nikolai Reek oli autasustatud kolme Eesti Vabadusristiga, juba ühe Vabadusristi omamine oli venelastel sageli arreteerimise ja mahalaskmise aluseks.

Miks küüditati pangaametnik Arnold Rebast? Temalgi oli väidetavaid süüdistusi rohkem kui üks. Ta oli Vabadussõjas osalenud ohvitser, autasustatud eesti Vabariigi ordenitega, meie kõrgema autasu, Vabadusristiga, Kotkaristi ja Valgeristiga, oli agar Kaitseliidu tegelane, malevkonna päälik.

Sellest piisas nii tema arreteerimiseks kui ka ta naise ja kolme tütre Siberisse saatmiseks.
Lõpetuseks lõik Kalju Ausmaa küüdiraamatust. Kalju konstaabli poeg, nagu minagi, oli küüditatud Pärnumaalt ja kirjeldab oma raamatus sinnasamasse Andrejevkasse küüditatute elu:
"Vahepeal oli külast mehi jälle sõtta võetud. Ka meie peremees oli läinud. Eestlaste seas oli olnud matuseid. Oli surnud mees, väikesi lapsi ja vanainimene. Mind saadeti haiglasse, õigemini polikliinikusse viima kindral Reegi prouat tütrega, kes oli lausa luu ja nahk, täis mingeid haavu ja paiseid. Anti mingit salvi, kuid see ei aidanud. Peagi surid mõlemad – enne tütar, siis ema."
Kindral Reegi naine ja tütar surid Andrejevkas nälga, samuti Linda Rebast ja tütar Lilian. Nii tuli kümnest Meriväljalt Venemaale viidust tagasi ainult kaks, Astrid ja Anne Rebast. Haaranuks linnapiir traagilisel päeval ka Merivälja, pole kahtlust, naasnud oleks olnud hoopis rohkem.

Astrid Puu-Rebast

Minu isa, Arnold Rebast, sai koos Vabaduse Ristiga ka tüki mõisa maad ja selle müügist saadud raha eest ostis ta Meriväljale Ida teele ehituskrundi. 20-ndate aastate teisel poolel käis juba vilgas ehitustegevus ja kerkisid esimesed suvemajad. Mäletan, et käisin isaga oma krundi peal. Ma ei osanud siis veel õieti rääkida. Krundi keskel oli suur kivi, mis jäi ehitusel maja vundamendi sisse ja mille otsa kukkumisest on mul praeguseni põlve otsas arm. Õitsesid tõrvalilled. Kõrvalkrundile ehitas isa onu Juhan Rebas oma maja. Selle palgid toodi purjelaevaga Saaremaalt. Enne kui meie maja valmis sai, suvitasime tema juures mitu aastat. Meie krundil kasvasid kaks kõrget põlistamme. Oks oli natuke kõver ja selle otsa oli hea ronida. Sealt ülevalt paistis ka Tallinna linn. Kui me juba õega koolis käisime, ei jõudnud kuidagi kevadet ära oodata, et jälle Meriväljale saaks. Ema ja isa hakkasid kohe aeda rajama. Istutati viljapuud, marjapõõsad, külvati muru ja tehti lillepeenrad.
Oli rajatud park tenniseväljakuga ja võrkpalliplatsiga. Jämeda posti otsa püstitati konksudega kuullaagritel pöörlev nelja nööriga kiik. Kui selle kasutamise selgeks sai, võis end kõrgele lepalatvadeni lennutada. Park oli küllalt metsik. Läbi lepa- ja sarapuuvõsade olid tehtud küllalt laiad liivatatud teerajad, mille korrashoiu eest hoolitses Merivälja aednik. Tenniseväljaku ümbrus oli alati korrastatud ja muru niidetud. Igal suvel toimusid

tennisevõistlused. Seal oli tohutu rahvas koos. Peamised mängijad olid näitlejad: Agu Lüüdik, Alfred Sällik, Eduard Türk ja hulk Meriväljа noorust. Meriväljal oli kiosk, kus müüdi maiustusi ja limonaadi. Seda pidas vanahärra Elman. Meie hüüdsime teda Putka-Elmaniks. Tema hoidis ka tenniseväljakut korras.

Mäenõlvale tenniseväljaku äärde oli istutatud väikesed kuused, aga nüüd on need suureks kasvanud.

Ja nüüd ma neid enam ära ei tundnud. Pargis oli kaks suurt kivi, mille otsa oli hea ronida ja suve lõpupoole sai seal pähkleid koksitud.

Meie kodu lähedal elas Rahel Olbrei Torokof Tiideberg , kelle majas elas hiljem Jaan Lattik. Kui oli lumine talv, siis hoidis tema minul käe alt kinni ja aitas läbi lume. Nii sain ma uhkelt öelda, et minu kõige vanem sümpaatia oli Jaan Lattik. Veel elasid siin Estonia teatri direktor Oolak ja tantsupedagoog Gert Nego. Ajakirjanduses nimetati Meriväljat näitlejate linnaks.

Muidugi oli meil suurepärane mererand. Silla juurde, nüüd nimetatakse seda muuliks, ehitati pikk rida supelkabiine. Nii said suvilaomanikud seal enne vetteminekut riideid vahetada. Kuna rand oli algul küllalt kivine, oli ehitatud jalgtee, mis viis kaugemale merre, kus algas liivane põhi. Suured poisid julgesid silla otsast vette hüpata. Meie tõukasime teineteist riietega sisse ja siis oli kilkamist küll.

Jaaniõhtul oli Meriväljа keskel väljakul jaanituli. Kui ilm vähegi lubas, oli seal palju rahvast koos. Mängis puhkpilliorkester, keskel tantsiti ja kõrgel posti otsas tõrvatünni sees põles jaanituli. Tavaliselt tulid meile siis linnast külalised. Koju sai mindud alles siis, kui taevaserval helendas juba uus päev. Aga rohu sees võsa serval vilkusid jaaniussid nagu rohelised kalliskivid ja ööbikud andsid kontserti. Lepikud lausa rõkkasid nende laulust. Meriväljа Aedlinna Selts võttis vastu otsuse, et aedlinnas ei tohi pidada kasse. Just sellepärast, et need võisid hävitada laululinde.

Kui suve saabudes jälle Meriväljale tulime, hakkasime emaga tube tuulutama, sest maja oli seisnud talvel tühjana. Isa tegi väljas aiatöid. Kui kõik oli korras, läksime heinamaale lilli korjama. See oli jälle suur elamus. Piritapoolne osa oli alles asustamata ja seal jalutasid Prantmanni kommivabriku lehmad, õitsesid kullekupud, nurmenukud ja pääsusilmad. Kõikides tubades olid vaasid täis lilli. Maakividest kõrge vundamendi sisse oli ehitatud maakividest kelder ja seal hoiti toiduaineid, mis ei riknenud kunagi. Piim toodi igal hommikul koju. Miiduranna külas peeti lehmi. Ema pani tühjad nõud ukse taha ja kui me hommikul ärkasime, oli piim juba kohal. Kurd nädalas toodi ka hapukoort. Kalapakkujaid oli ka tihti. Suurtes ümmargustes pajuvitstest korvides olid

kobrulehe all värsked lestad, kes lõid lipsu veel köögis kausi sees. Reedeti käisime Viimsi mõisas Sepa talus mune toomas. Kõik oli värskelt käes.
Mäletan, et oli üks kalurinaine, kes kaelkookudega kandis kaht laastukorvi. Seal sees olid värsked suitsuangerjad. Tema käis tavaliselt pühapäeviti. Mäletan, kui isa tuli toa poole, pikk angerjas sabapidi peos.
Külalisi käis meil sageli ja nendega mindi ikka Meriväljа vahele jalutama. Kui palju oli ilusaid aedu, täis lilli kevadest sügiseni! Meil oli kolmnurkne muruplats ja selle otsas lillepeenar, mille keskel tsemendist lillevaaas, kuhu ema pani suveks toapalmi, aga peenral olid begooniad, sügisepoole astrid ja peiulilled. Pidime õega ka aiatöödel abiks olema, aga tihti olid sõbrad aia taga ootamas. Park oli selline võlukoht, kuhu hirmsasti kippusime.
Isa oli Eesti Pangas tööl. Ja tema kolleeg, Ludvig Parkas, tookord oli ta välisjaoksonna juhataja, hiljem sai temast asedirektor, ehitas meist mõne krundi eemale endale ilusa väikse suvila. Nende tütrest Maiast sai meile mängukaaslane, tänapäevani.
1937.a. sügisel sündis meile väike õeke ja isa-ema tahtsid, et Meriväljale saaks meie kodu aastaringselt. Siis oli Meriväljal juba hulk maju, kus elati aastaringselt. Isa laskis maja vooderdada, laastukatus võeti maha ja teine korrus ehitati majale peale. Uus katus tehti tsinkplekist. 1938.a. kolisime sinna päriselt sisse. Meil õega oli ülemisel korrusel oma tuba. Maja ette ehitati klaasveranda. Ruumi oli piisavalt. Ehitati ka uus kuur koos pesuköögiga. Suvila kaev süvendati ja vesi toodi torudega majja. Katuse all oli väike paak ja käsitsi pumbati sinna vesi. Nii oli maja veega varustatud.
Meie kõrvale tühjale krundile ehitas omale maja Paul Sahharov, kes oli Keila villavabriku direktor. Tal oli väga ilus tenor ja ta laulis plaatidesse Paul metsa nime all. Nendel oli koer nimega Lord. Kui peresse sündis tütreke, õppis see käima, hoides kinni Lordi kaelarihmast.
Kui 1939.a. algasid ärevad ajad Euroopas ja Sahharovid sõitsid Saksamaale, siis härra Ludvig Parkas ostis ära nende maja. Meie lapsed ei osanud veel muretseda, aga vanemad vestlesid tihti murelikult. Ühel päeval lendas kägu meie tamme otsa ja hakkas seal kukkuma. Ema ütles, et ega see head küll ei tähenda.
1940.a. marssis Vene sõjavägi Eestisse ja varsti arreteeriti härra Parkas. Aegnale tehti mereväe baas ja käisid jutud, et hakatakse paigutama venelasi korteritesse. Isa otsustas, et võtab ise ühe komandöri. Nii tuligi meile üks Ivan Jakimov, komandör oma naise ja kaheaastase tütrega.

Arnold Rebast 24.02.1922.a.

Kuna isa oli kaitseliitlane, oli käsk anda ära kõik relvad, Meil oli ka läbiotsimine. Leiti, et seinal rippus suveniirmõõk, külmrelv, ja et see tuleb ka ära anda. Mõõk oli isale kingitud tema 40.sünnipäevaks. Seal olid ka tema sõprade nimed. Ema hakkas naerma, tõi köögist kaks lauanuga ja ütles, et need on suuremad tapariistad.

Aga kägu lendas jälle meie tammele õnnetust kuulutama.

14.juuni 1941.a. varahommikul olid küüditajad kohal. Äkki oli katkenud kõik, mis oli elus ilus ja hea. Meid viidi Viimsi koolimajja, kus olid ees juba kindral Reegi abikaasa oma tütrega, kindral ise oli juba varem arreteeritud. Meie küüditamist korraldas seltsimees Aliide Sommerling isiklikult. Ta oli Iru valla Täitevkomitee esimees.

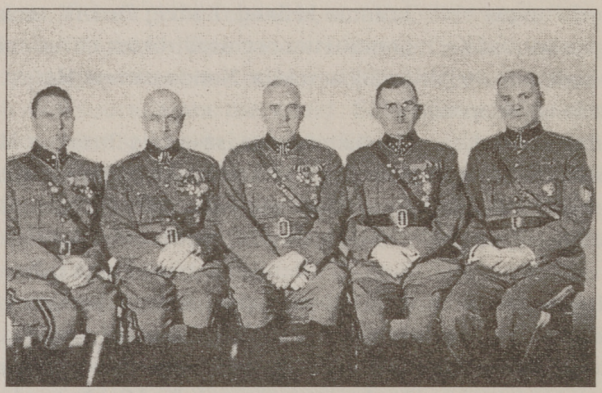

Kalevi malevkonna juhatus 1939.a. (vasakult):
A.Rebast, V.Arak, B.Abrams, E.Liivrand ja A.Bender

On möödunud palju aastaid. Meie viieliikmelisest perekonnast jäime ellu vaid meie kahekesi noorema õega. Isa lasti Sverdlovski laagris maha 1942.aastal, ema ja õde surid Siberis.

Minu elukool Siberis kestis 17 aastat. Aga ring on täis ja ma näen jälle, kuidas sama päike loojub mere taha, puud lähevad lehte, aga ööbikut ma veel kuulnud ei ole, aga ehk kuulen, kui autode mürin Merivälja teedel õhtuks vaibub.

Kalevi malevkonna pealikute kogu 1939.a.
Esimeses reas vasakult kolmas kompaniipealik A.Rebast

Eevi Harakka

Anna Maria Tammel, Eesti teenelisel kunstnikul, draamanäitlejal, oli juubel 1938.a. ja hr.Päts kinkis talle 800 krooni, mille eest osteti Iru Vallavalitsuselt Meriväljale krunt Viimsi tee 38. Mina tulin siia perekonda 5.5 aastasena. Kohe asuti maja ehitama. Kõrval oli valmis juba Oskar Airiku maja. 1938,39.a. valmis näitleja Johannes Kaljola maja ja 1944.a. arhitekt Olari maja Vaate tee 20. Tema ema elas seal ühes toas oma elu lõpuni.
Meriväljalaste varustajaks on olnud hr.Jussi koloniaalkauplus. Elanikud pidasid temast väga lugu, kuna ta aitas alati abivajajaid. Oli olemas ka võlglaste raamat, kuid kui venelased tulid 1940.a., hävitas ta selle ära ja teatas, et ühtegi võlglast siin piirkonnas ei olegi. Kui venelased teist korda tulid, andis hr.Jussi oma kaupluse riigile ja pääses nii ka seekord väljasaatmisest.
1941.a. tuli praegusest raudteest natuke tahapoole kaevata kaitsekraave. Seda tööd pidi saatma tegema igast majast ühe inimese. Kui saksa lennukid üle lendasid, oli politruk alati esimene, kes varju otsis, kuigi tema kohus oleks olnud viimasena platsilt lahkuda. Selle eest teda ka noomiti. Kui venelaste juures algas paanika, anti sõduritele käsk Laidoneri must-valged Friisi tõugu lehmad bensiiniga üle valada ning süüdata, et need ei jääks sakslastele saagiks.

Sõjasuvi 1941. aastal. Vene sõjalaevad olid reidil ja meeste laul kostis üle

lahe Meriväljale. Osa sõduritele oli antud ka linnaluba. Noored, 18.aastased poisid käisid ka meie aia taga juua küsimas. Kella 13.00 paiku oli saksa lennuk luurelennul. Ta tuli küllaltki madalal maa kohal ning sõdurpoisid viskusid aia taga olevasse kraavi. Siis algas pommitamine. Hommikul uhtusid lained vene sõdurite surnukehi randa. Rand suleti kiiresti ja hakati neid koristama.

Kui sakslased tulid, võeti neid Meriväljal lippude ja lilledega vastu. Peale sõjaväelasi tulid 5 mootorratturit ja vene sõjavangid. Osa sõduritest läks edasi Laidoneri mõisa. Vangide hulgas olid ka need kaks vene sõdurit, kes olid meie aia taga käinud juua küsimas ja üks ukraina juut, kes oli olnud Laidoneri mõisas sõjaväearstiks. (Kord, kui ma haige olin, oli minu ema käinud tema käest rohtusid küsimas ja oli need saanud tasuta!) Ema lõikas leiba ja saatis mind seda vangidele jagama. Valvurid andsidki loa, ainult sellele juudi arstile ei tohtinud ma midagi anda, kuigi just seda ma olingi väga teha tahtnud. Sellel arstil õnnestus põgeneda, aga ümbrust ja kohalikke elanikke tundmata, osutus tal võimatuks end varjata. Kolm päeva olevat ta end varjanud Merivälja pargis, aga siis temast enam ei räägitud. Siis kolis meie majja saksa staap. Peale sakslaste lahkumist jäi maja korda ja puhtaks.

Sõjaväe staap oli ka majas Merivälja tee 15. Selle ülemal oli väga ilus hundikoer. Staabi lahkudes pandi maja põlema, et dokumente hävitada ja hundikoer jäi keldrisse kinni. Tema ulgumist oli kaua kuulda ja kahjuks ta hukkus tulekahjus.
Laidoneri mõisa valitseja oli hr.Kärner, kellel oli abikaasa ja 3 poega. Mees ja naine koos poistega läks elama Võra tee 12 suvemajja. Proual oli väga ilus lauluhääl – kontraalt, aga tänu tema abikaasa "halvale" minevikule ei julgenud esineda. Kui Pirital olid valimised 1953.aastal, siis võis ta esineda ja rahvas kuulas teda suure huviga. Seal esines ka Helju Renter.
Kui toimus Jaan Lattiku maja sisseõnnistamine Ida teel, võeti ka mind sinna kaasa. Mäletan, et see oli üleni valge maja, ruumid olid valged ja toas oli suur valge tiibklaver.
Lääne tee 3 elas Pirita restorani tolleaegne omanik. Hiljem elas seal tema tütar. Lääne teel elas ka kiviraidur hr.Vaas. Temal oli savist ehitatud maja. Väljastpoolt paistis see tõelise savionnina, aga sees olid täiesti elamiskõlbulikud toad.
Lääne tee 20 elas Estonia teatri operetinäitleja Agu Lüüdig. 3.detsembril 1948.a. tema maja hävib tulekahjus ja põhjuseks on laste süüdatud lõke

teise korruse riidekapis. Maja vundament müüdi maha ja sinna ehitas maja vene diakon.

Esimene kool Meriväljal oli organiseeritud aastatel 1943,44 Aia tee 6 maja teisel korrusel. Seal oli kolm klassi. Laste õpetajaks ja kasvatajaks oli pr. Viibur. Siis kolis kool praegusesse postkontorisse Ida tee 8 ja lõpuks 1948.a. avati ametlik kool Aia tee 15 kaugesõidukapten Vompa eramus. Esimese kooli üks organisaatoritest oli Adolf Elman.

Anna ja Herbert Tamm olid soovinud Töölisteatri juurde avada ka nukuteatri. Herbert oli nukumeister ja Anna õmbles nukkudele riided selga. Töö oli pooleli ja nukud seisid kastiga trepi all. 1944.a. oli meie majas vene sõjaväe staap ja teisel korrusel vene laste kool. Lapsed leidsid need nukud ja lõhkusid ära aastatepikkuse töö. Alles jäi ainult päkapikk Toriseja, mis oli minule kingitud ja seisis meie riidekapis. 1954.aastal paluti emalt mõnda nukku Harri Vasarale näidiseks anda. Antigi siis minu Toriseja. Ei tea, kas seda ka kasutati, mina nutsin teda igatahes mitu päeva taga.

9.märts 1944.a. Õhtul kella seitsme paiku lendasid üle meie maja luurelennukid. Teine lennukite laine tuli umbes üheksa paiku. Lasti säraküünlaid, nii et kogu maa oli valge. Kuulsime sadama poolt ka esimest plahvatust. Selle järel tulid paar lennukit. Merivälja sai viis tabamust: hävis Kompuse maja,üks pomm langes Viimsi ja Lääne tee nurgale, üks Hõbekuuse ja Vaate nurgale, üks meie maja vastu heinamaale ja viies süütepomm meie ja Jürilo aia vahele. Meil purunes 32 klaasi, uksed olid hingede pealt maas ja palju oli väiksemaid purustusi. Läksime trepi alla varjule. Viimane lennuk lendas nii madalalt, et nägin lenduri prille. Teisel päeval leidsime maja katuselt pommikilde ja õuest tohutul hulgal padrunikesti. Võib olla rihtisid nad saksa staapi, mis meie majas oli olnud, kuid need olid ju detsembris juba lahkunud. Jürilo majas leidsid varjupaiga paljud näitlejad, kes olid linnast pommitamise eest põgenenud. Nende hulgas ka Tiit Kuusik.
Ühel näitlejal, kes elas Harju tänaval, oli väike koer. Kui algas pommitamine, tuli ta trepile ja nägi, kuidas majad ümberringi kokku varisesid. Väike koer juhatas ta roomates rusude vahelt välja. Hiljem välismaale minnes võttis ta koera kaasa, öeldes, et ilma temata ei lähe ta kuhugi.
Järgmisel päeval oli meie toas palju põlenud pabereid ja prahti, mille tuul oli üle lahe linnast siia kandnud.
Järgmisel päeval sadas laia lund.

Minu isa lahkus kodunt 2.septembril 1944.a. ja tagasi ei tulnudki. Tema kadumise kohta on mitmeid versioone, kuid tõde on siiani teadmata.
1944.a. septembris tulid sõjaväe järel tõmmud naised lastega ja müüsid Laidoneri mõisasse viiva tee ääres suhkrut. Raha nad ei võtnud, vaid tahtsid saada asju. Ema viis neile 2 suurt sulgpatja ja sai 15 kg suhkrut. Tol ajal oli tšekisüsteemi aeg.
1945.a. hakati Laidoneri mõisa saalis filme näitama. Kohalik elanikkond lubati kinoseanssidele. Siis oli näha, mis oli saanud Laidoneri mõisast: põrandaid pesti liivaga ja luuakontsuga, laemaaling oli määrdunud ja portaal kohati rikutud.

1945.a.läksime emaga Viimsi metsa seenele. Leidsime tohutu suure korvi, mis oli täis imelikke mune. Tõenäoliselt olid need miinid.

Ingrid Parik

Minu elu on seotud Meriväljaga alates 1938.aastast. Sellest ajast alates suvitasin ma igal aastal Lutsu majas Kesk tee 7/9. See oli minu abikaasa vanaisa maja. Tookord oli ümbruskonnas üldse väga vähe maju: Sõmer, Unt, Hansum, Mitt, Koppel, Luts, Krabi.
Abiellusin ma 17 aastaselt. 1941.a. juulis minu mees mobiliseeriti.
Mäletan, kui sakslased tulid 1941.a. augustis. Kohe heisati ka Merivälja majadele sini-must-valged lipud. Nägin Lutsu maja ülemise korruse aknast, kuidas sakslased tõid mööda Keskteed vene sõjavange. Nad jäid laagrisse Tuule ja Kesktee nurgale. Saksa ohvitserid jäid Lutsu majja korterisse. Seal anti neile kätte ka autasusid.
Peale tema naasmist asusime omale maja ehitama Viimsi teele. Maja valmis 1948.aastal Tarvas, Olbrei tüüpprojekti järgi, selline maja on Keskteel veel teinegi olemas. Tõsi, abikaasa laiendas meie maja veidi ehituse käigus.

Minu abikaasa oli Merivälja tuletõrjeülem 1956.aastast. Tema järeltulijaks 1971.aastal oli Airik. Tuletõrjejärelevalve oli tollal väga range. Kaks korda aastas käidi kodudes kontrollimas majade tuleohutusnõuetele vastamist. Praegu ei mäleta, millal viimati minu juures kontrollimas käidi.

Mäletan, et ujuma sai mindud hommikumantlites, sest inimesi oli siin nii vähe. Tammede pargis olid toredad jaaniõhtud. Tuletõrjemajas harjutas laulukoor Linda Kallikormi ja näitering Renteri juhatusel. Kõik olid sõbralikud ja kõigil oli suur huvi ühistegemiste vastu.

Toomas Strus

Merivälja krundid olid küllaltki suured. Sinna pidid ära mahtuma kõik kogumiskaevud ja kompostihunnikud. Inimesed ehitasid ka oma õue peale kaevusid. Kelle rohkem võimalusi oli, pani sinna mootori peale, nagu kapten Vompa Aia tee 15, või tuuleratta, nagu Aia ja Viimsi tee nurgal. Kui 1969.a. ehitati Merivälja veevärki, siis pandi mitme nurga peale survepumbad, kust inimesed saaksid vett käia toomas. Vett majadesse tuua tookord ei soovitatud, sest puudus kanalisatsioon ja kraavid olid mõeldud ainult vihmavee jaoks. Teed olid ühiste jõududega ehitatud. Aegajalt pidi neid jälle korrastama. Mäletan, et Aia tee oli tehtud punastest raudkividest. See oli keskelt kummis ja kahel pool äärtes oli kitsas mullariba. Nõudis suurt oskust, et jalgrattaga mööda seda riba sõita, aga hakkama saime! Vajadusel tuli Merivälja rahvas jälle kokku, et teid parandada.

Jaan Riisi majas tegutses kohalik tuletõrjesalk. Minu isa oli ka tuletõrjuja. Neil oli uhke auto – Willys. Sellel olid kitsad kummid ja puukodarad. Merivälja lähedal oli suur turbaraba. Sealt lõigati turvast, mida kasutati kütteks ja tookordses Pirita sovhoosis loomadele allapanuks. Turbapätsid pandi talveks aunadesse ja nendest tehti nagu päris suured majad. Teinekord mängisime poistega nende aunade peal, nii et ainult turba pudi jäi järele. Tuletõrjesalga põhiline tegevus igal aastal oli aga raba kustutamine.

J.Riisi majas oli ka suur kelder, kus käisime ping-pongi mängimas. 1944.a. märtsipommitamise ajal kogunesid kõik ümberkaudsed

Konstantin Strus vett toomas.

Viimsi ja Võra tee nurgal. Töid juhatab hr. Elman. 6.juuni 1948.a.

elanikud sinna varjule.

Jaan Riis oli karastatud mees. Lund juba langes, kui tema käis veel meres ujumas.

Minu isa K.Strus ja Jaan Riisi poeg Väino ehitasid veoauto, millega nad Saksa okupatsiooni ajal vedasid toiduaineid maalt linna. Sama autoga aidati paaril korral ka põgenikke ja nende vara Meriväljalt sadamatesse viia. Sealt läksid inimesed paadidele ja põgenesid Rootsi. 1946.a. võeti auto ära ja läks veel hästi, et sellest mingit suuremat pahandust ei tulnud, sest tookord oli oma veoauto ennekuulmatu asi.

Majas Heki tee 4 asus sõjaväeosa. Kuna tookord oli tihti pimendamine, siis oli sõjaväeosal oma ganeraator, mis elektrit andis. Maja katusel oli vaatlustorn, kus kogu aeg oli mees valves ja vaatas binokliga mööduvaid lennukeid. Selle möödu-des karjus ta alla lennuki numbri. Nii toimus see 1950.-ndate alguseni, kui tulid

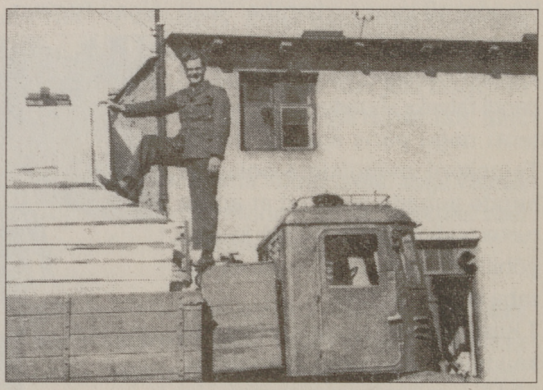

Auto ehitasid K.Strus ja Väino Riis. 1946.a. võeti see nõukogude võimu poolt ära.

reaktiivlennukid. Kui sõjavägi siit välja kolis, asus majja elama mereväekapten. Temal oli televiisor ja saime seda seal siis kõik vaatamas käia.

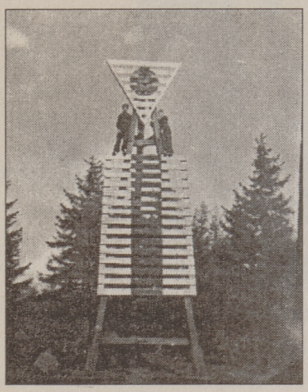

Meremärk 35.algkooli vastas Aia teel. 1950-ndad aastad.

Meriväljal oli mitu meremärki. Üks neist oli Aia ja Viimsi tee nurgal, üks all mere ääres.
Mäletan hästi Merivälja 50.-ndate aastate parki. Valitses puhtus ja kord, s.t. et hekid ja murud olid pügatud, murul käimine keelatud. Sildil seisis kiri – Trahv 25 rubla!. Samuti ei olnud pargis lubatud jalgrattaga sõita. Korra eest vastutas pargivaht. Poistel oli siin alati palju tegemist. Pargis oli tenniseväljak, mis oli rajatud enne sõda Merivälja kultuuriinimeste poolt. Hiljem mängiti seal õhtuti võrkpalli.
All Ranna tee ääres Võra ja Väina tee vahel oli pargiriba, kus käisime poistega "jänni" tegemas, s.t. panime üksteise võimed proovile. Sisuliselt oli see kergejõustik. Meiega koos oli ka Toomas Uba, kes tihti Meriväljal suvitas. Tema korraldas meile kergejõustiku võistlusi ja seadis sisse punktiarvestuse. See tegi meie jõukatsumised veelgi põnevamaks. Osa vahenditest oma treeninguteks meisterdasime ise.
Aia tee 36 Väino Vaikla garaažis tehti tõstetrenni. Sinna kogunesid kokku kõik tolleaegsed Merivälja spordipoisid.

Meriväljalt on võrsunud mitmed kuulsused:
Tiit Madalvee – N Liidu meister vabamaadluse raskekaalus 1960.a.
Rein Sprenk – kuulitõukaja, 17,91m
Henno Tarm – teivashüppaja, hariliku bambusteibaga 4,05 m
Aarne Heinlaid – tõstemeister, Eesti esimene meister kulturismis
Mati Nuude – raskekaalu tõstja, 8-kordne Eesti meister

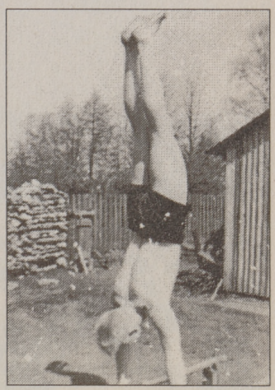

Tiit Madalvee. 1960.a.

Toomas Strus, Tiit Madalvee, Enn või Jüri Sprenk. 1957.a.

Linda Kallikorm

Minu sooviks on olnud saada muusikaõpetajaks. Õppisin Tallinna Riiklikus Konservatooriumis, kuid kahjuks jäi see lõpetamata. Kui mul olid sooritatud kõik vajalikud eksamid, teatati, et mind ei lubata riigieksamitele. Kuna minu õpetajateks olid olnud Päts ja Vettik, kes saadeti kodanlike natsionalistidena Venemaale, otsustati, et nende õpetus ei ole olnud vastav tookordsele nõukogude ideoloogiale. Minà jäi ilma õpetamise õiguseta.

Kontsert Riias Kirovi pargis 1954.a.

1950.a. sügisel tulid minu juurde Kalju Ojavee ja Väino Riis ning kutsusid mind Merivälja laulukoori juhatama. Olin kohe nõus. 1951.a. suvel läksime juba laulupeole. Kooris oli tookord 36 liiget. Aastaid esinesime Merivälja jaaniõhtutel

A. ja L.Kallikormi maja Võra tee 51 1951.a. märtsis

koos rahvatantsijate, näitlejate ja puhkpilliorkesriga. Oma proove tegime alguses J.Riisi majas Aiateel, kuid seal ei olnud kahjuks klaverit. Hiljem kolisime koolimajja Aiatee 15, kus olime 1954.aastani. Siis läks meie koor linna tuletõrje majja ja mina juhatasin seda 1960.aastani. 10.märtsil 1963.a. sai tema nimeks segakoor "Sõprus".

1957.aastast juhatasin ma Randvere rahvamaja segakoori. Hiljem töötasin Kirovi kolhoosis muusikajuhina.

Minu kodu on olnud Meriväljal aastast 1937. Siis elasime Aiatee 7. Oma maja ehitasime abikaasa Arno Kallikormiga Võra teele 1950.aastal. Arhitektiks oli Kaarel Pedak. Kõik oli oma kätega tehtud. Hommikul oli tööriistaks haamer ja labidas, õhtul klaver ja taktikepp.

Arno ja Linda Kallikorm oma koduõuel 1968.a.

Maja oli meil ette nähtud ehitada keldriga, kuid maapinna liigniiskuse tõttu oli see võimatu. Õuel olevast kaevust juhtisime vee aias olevasse tiiki ja sealt edasi kraavi. Märja pinnasega olid hädas ka teised tookordsed ehitajad. Tiit Kuusik ehitas oma maja meiega ühel ajal, tema rajas oma drenaaþ kuni Viimsi teeni, et õu kuivem oleks. Aia tee merepoolses otsas, minu lapsepõlvekodus, oli pandud 21 kaevurõngast ülestikku, et üldse veeni jõuda.

Oma maja ümber rajasime iluaia. Saime sellega nii kuulsaks, et Tallinna Aiandusselts korraldas siia ekskursioone. Meie aias on filmitud ka Erni Krusteni mängufilmi "Minu naine saab vanaemaks".
Alguses olid kõik Meriväljа teed kruusaga kaetud. Hiljem pandi majadesse veevärk ja teed kaevati üles. Peale seda pandi nendele asfalt.

Koduaed 1994.a. juunis

L.Süvang

Ostsime 1953.a. Meriväljale väikese suvila Kesk tee 8. Asusime seda kohe elumajaks ümber ehitama ja sellest ajast on meie pere elu olnud seotud selle aedlinnaga.
Kui siia kolisime, olid ümbruskonnas ainult mõned üksikud majad. Kesk tee oli väga kitsas. Kruntide piirid on jäänud samaks, aga mõlemale poole teed mahtusid kasvama veel kahelt realt kuused, mis olid nii tihedalt üksteise vastas, et mööda nende oksi said lapsed ronida kuni pargini välja. Park oligi meie laste lemmikpaigaks. Kuuskede oksad olid üksteisest läbipunutud ja nii olid ehitatud nende onnid.
Raudteed veel ei olnud. Seal kasvas tohutult palju kullerkuppe ja kuna mäe külje peal oli kevadeti väga soe, oli seal ka palju nastikuid ja rästikuid. Pidid hoolega vaatama, et kellelegi peale ei astuks.
Paljud tookordsed elanikud kasvatasid sigu ja lehmi. Varahommikul viidi lehmad karjamaale mööda mullast Kesk teed, kellad kaelas helisemas. Karjamaa algas praeguse Meriväljа kaupluse juurest. Karjavärav oli selle koha peal, kus on poeesine haljasala. Karjalapsed mängisid sama suure kivi juures vanadekodu lähedal heinamaa peal, kus on ka praeguste laste mängupaik. Praeguse Ranniku tee ääres olid ka meriväljalaste aiamaad.
Mäletan ka jaanipidusid tammede pargis Väina teel. Tee oli siis kahest otsast suletud ja sissepääsuks müüdi pileteid. Tammede all oli väike lava, seal mängis orkester. Jaanituli oli Viimsi ja Väina tee nurgas. See oli pika teiba

otsa pandud tünn.Kõige suurem elevus oli siis, kui see tünn oli tühjaks põlenud ja teiba otsast alla kukkus. Selleks õhtuks tulid meile alati ka linnast külalised, nagu paljudele teistele Merivälja elanikele. Ümber platsi olid ka müügiputkad, kust sai osta igasuguseid maiustusi.
Esimese televiisori tõi Meriväljale hr.Ekker, kes elas Võra teel. Käisime siis seda ikka vaatamas. Ekraan oli sellel küll ainult natuke suurem kui peopesa, aga ikkagi televiisor. Hiljem ostis ta ekraanile ette suurendusklaasi ja siis oli seda juba parem vaadata.
Mõni aasta pärast seda, kui oli valmis saanud uus kauplus Haaviku teel, otsustati vana pood Kesk tee 11 sulgeda, kui mittetulus ettevõte. Poe ruumid seisid tükk aega tühjana ja tahtsime neid ümber kujundada Merivälja kooskäimise kohaks. Majavalitsusest selgitati meile, et majas on pisik sees ning seda remontida ei ole võimalik. Otsus oli, et hoone läheb lammutamisele. Hiljem selgus, et need ruumid olid mõeldud hoopis eluruumideks. Püüdsime siis seltsimajaks saada aedniku maja ruume Väina teel ja hiljem teeninduspunkti Viimsi tee 16, kuid ka see ei õnnestunud.
Võra tee otsas, vana bussipeatuse ootepaviljoni vastas, oli viiekümnendate aastate lõpul müügipunkt, kus ma töötasin müüjana. Kaup sai toodud vanast poest Kesk teel. Peale seda, kui kioskis käisid vargad, kes lõhkusid ära katuse, ei hakatud seda enam väga kapitaalselt parandama ja mõne aja pärast ehitati uus müügipunkt üle tee vanasse bussipeatuse ootepaviljoni. Ka see tegutses pikka aega, pakkudes ümberkaudsetele inimestele igapäevaseid toiduaineid: leiba, piima, vorsti jms. Mina töötasin siis juba linnas.
Nüüd on ka vana Merivälja väga muutunud. Enamus nendest majadest, mis viiekümnendatel aastatel meie ümbruses olid, on ümber ehitatud. Ka meie maja on teistsugune, sest elu on edasi läinud.

Kairi Valgma (Taavel)

Kui me Meriväljale elama asusime, oli meie kodu Tuule tee ja Kesk tee nurgal. Kesk teel kasvasid suured kuused ja meie Reet Uuesooga ronisime mööda neid oksi, kuigi see oli pargivahi poolt kõvasti ära keelatud. Kuuseokste vahele sai end nii hästi ära peita, et alt midagi nähagi ei olnud. Meie põhiline mänguseltskond oli Malle Puusner, Ene ja Merike Süvang ja mina. Mallel oli ilus veranda ja me korraldasime seal etendusi ja kontserte. Suureks abiks oli

Malle vanaema, kes aitas kostüüme ja dekoratsioone õmmelda. Etenduste ajal oli ka puhvet, kus müüsime küpsiseid ja morssi. Hiljem tegime ühe kontserdi ka meie juures Võra teel.
Raudtee ääres oli nii tihe pajuvõsa, et eksisime Reet Uuesooga sinna ära, kui käisime urbasid korjamas.

Paljud kohalikud elanikud kasvatasid tol ajal koduloomi ja meil olid ka lambad ja kaks siga.
1957.a. sai uus maja Võra teel valmis ja me kolisime sinna. Veevärki Meriväljal ei olnud, aga Tuule teel olid inimesed moodustanud veeühistu ja meil õnnestus läbi Miti, Renteri ja Võhmari hoovi meile ja Toomlale vesi sisse tuua.
1,7 m sügavuse kraavi kaevamine toimus õhtuti peale tööd. Kui väga pimedaks läks, toodi kodudest kandelambid välja. Tegevuses olid kuue maja elanikud.
Hiljem anti veetrass üle VK Trustile.
Minu isa, Aleksander Julius Taavel oli osav puutöömees. Ta tegi ise mööblit ja see kõik on meil veel praegugi alles.
All Ranna tee ääres oli park. Seal olid kunagi ka lillepeenrad. Ühel pool teed, vana bussipeatuse kohal, oli kiosk, mis suviti töötas ja teisel pool kuulutuste tulbad, kus kinouudised kirjas olid.

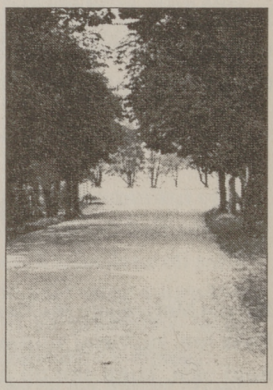

Televiisoreid oli siis veel vähestes majades. Käisin siis Reet Uuesoo juures televiisorit vaatamas. 1960-ndatel aastatel saime Tõnu Grassi kodus ka juba Soome televisiooni näha, kuigi ilma hääleta. Tema kodu on üleval Hõbekuuse teel.
Mähe oja juures mere ääres oli piirivalvurite vaatluspost. Seal armastasid poisid kätelseisu teha.

Üks kangematest oli Mati Nuude. Kaasiku külas elas hr. Pill. Tema sõidutas meid talviti reega.

Kairi Taavel Võra teel oma maja ees

Poistel oli Aia teel garaazhis sisse seatud tõstesaal. Seal käisid minu vend Jaak Taavel, Mati Nuude, Tõnu Grass, Väino Vaikla jt. Pargis mänguplatsi ääres on kivi, millel Mati armastas istuda ja laulda. Tuule tee 10 asusid tervishoiupunkt ja majavalitsus. Pr. Koobak oli majavalitseja, minu ema, Velly Taavel ja pr. Kägi olid pasportistid. Regina Meri oli arstiks. Üleval elas Kalju Vara emaga. Tema ema teadsid kõik tookordsed Merivälja ja Pirita elanikud kui tublit inimest, kes töötas veel kõrges vanuses Pirita haljasalade koristajana.

Meie maja kõrvale Võra tee 10 võõrandatud majasse seati 1964,65.a. sisse Merelaevanduse ööpäevane lasteaed. See tegutses seal pikka aega. Hiljem ehitati ta ümber külalistemajaks, mis tegutseb siiani.

Peale vana Merivälja poe sulgemist 1979.a., käis siin autokauplus. Seal müüdi vorsti ja seakonte. Teinekord olid looma kondid nii suured, et inimesed läksid kodu poole, suured "kandled" kaenlas. 1975.a. valmis ka Miiduranna kauplus.

Vaige Salum

Tõusu tee väljaehitamine algas viiekümnendate aastate alguses. See oli esimene ehituspiirkond uues kruntide eralduses olemasolevast Meriväljast Tallinna poole. Minu isale, Voldemar Kuusmanile, eraldati krunt nr 17, mäeveeru all. Minu vanemad olid kolhoosist "Järvalane" vabaks lastud ilma igasususe rahata. Isa oli olnud 3 aastat kolhoosi esimees, mille tema organiseeris 1949, veel enne kulakuks tegemise lainet. Hiljem aga avastati vastavate organite poolt, et kolhoosi juhib "suurtalunik". Kohalesõitnud kutsusid kokku kolhoosi ülskoosoleku, kuid kulakuks tegemise aktsioon kukkus läbi, üldkoosolek hääletas isa vabaks ja tema elu põlluharijana muutus ehitustöölise omaks Tallinna linnas ilma elamispinnata. Õnneks oli võimalik ehitamist alustada. Tüüpprojekti väljaostmiseks laenas isa raha oma tädilt. Varemeid lammutades saadud kividest ja laudadest ehitas isa putka ja kasvuhoone. Selles hakkas minu ema tomateid kasvatama. Müügiks kasvatati ka tulpe ja roose. Veera ja müügist saadud rahaga algaski ehitus. Mina olin sellel ajal üliõpilane ja maja ehitamisega lõppesid kõik minu suvised matkad ja muud puhkuse harrastused. Vend Jaak teenis sellel ajal Nõukogude

Armees. Kui ta armeest tagasi tuli, ühines ta ehitamisega.
Tõusu tee tulevatel majaomanikel olid väga erinevad elukutsed. Meie vastas ehitasid arst dr.Hange, konstruktor Artur Altmets, rätsep Berg. Mäepoolne naaber oli hollandlane, kes töötas Saku Õlletehases ja merepoolne naaber Kadak oli insener. Nii võiks üles loetleda kõik Tõusu tee tulevased pered. Ühist oli neil ainult see, et ehitati ise väga väheste teadmistega ehitusest ja nappide rahaliste vahenditega. Minu isa oli tulnud maalt, kus ta talu hoonete ehitamisel oli omandanud praktilisi oskusi. Neid ta siis nüüd jagas ja aitas õhtuti peale oma tööd naabritel maja nurki üles laduda. Üleslaotud nurkade vahele tõmmatud nööri järgi ladusid siis majaomanikud müüri. Ka oma majale ladus isa üles ainult nurgad. Vahepealsed müürilõigud tuli laduda minul. Olin siis napilt saanud kahekümne aastaseks. Kuna isa võttis praktiliselt osa peaaegu kõikidest tänaval ehitatavate majade ehitustöödest, hakati teda kutsuma "linnapeaks". See nimi jäigi teda saatma ja tekitas järgmistes põlvkondades arusaamatust.
Tõusu tee majad nagu selle uue rajooni enamus ehitusi rajati visa tööga läbi suurte raskuste. Nappide teadmiste ja veel napimate rahaliste vahenditega rajati kodud küll väikesepinnalised ja lihtsad kuid võrreldes tolleaegsete elamispinna saamise võimalustega, elasime me "luksuslikult". Siis kõikusid ka sundused nii nagu praegugi.. Kord lubati ehitada ainult kuni 60 m², siis jälle suuremaid, siis jälle tagasi ainult 60 m² elamispinda. Sellest seaduse liikumise nähtusest tulenevalt on enamus Tõusu tee maju väiksed mõna suurema erandiga.
Rahaliste vahendite nappusest sai üle leidlikkuse ja meeletu tööga. Näiteks naabrid Kadakad kaevasid käsitsi terves ulatuses maja-aluse augu. Sellele kulus terve suvi. Minu isa aga meelitas mingi nipiga Tallinnast kohale ekskavaatori. Mäletan, et nii töö tellija kui ka töö tegijad olid üsna ülevas ja rõõmust rõkkavas meeleolus. Suur masin tuli kolina ja mürinaga kohale ning peatus napilt mäeveerul oleva vundamendiaugu serval. Aga vundamendi auk sai valmis ühe õhtuga!
Sellel esimesel ehitussuvel kaevasime isaga kaevu. 9 ämbritäit raius kivikõvast savist kilde välja isa ja mina tirisin ämbrid üles. 10.ämbritäie raiusin mina, isa oli siis üleval ja puhkas. Kuni kaevu valmimiseni vedasin vett käruga Kesk tee puurkaevust pargi juurest. Mäletan, et oli raske nii pumbata kui mäest üles vett täis piimanõudega sõita.
Vundamendi augu saime küll kiiremini kui naabrid, aga katusega läks vastupidi. Isa valmistas talus savist plokke ja põletas telliseid. Sellest tuli temal idee ise käsitsi katusekivid teha. Hr. Kivikangru käest laenas ta

tsemendist katusekivide pressi koos ~30 kivivormi alusega. Sellist pressi kasutati nüüd juba ülemöödunud sajandil. Mehed käisid külast külasse ja tegid kive. Nüüd tuli seda teha minul oma "nõrgukeste neiukätega" ja neid tuli teha tuhandeid. Isa tõi veel Maardust kusagilt välja pealt värvimulda, millest minul õnnestus kividele jäädvustada tükati laigukesi. Nii tulid kivid kirjud ja haledalt värvitud ning meie maja sai Merivälja kõige inetuma katuse. Minu ilumeelega ema kannatas selle all eriti ja tõi ikka eeskujuks merepoolseid naabreid, kes oli ostnud kaunid katusekivid. Isal oli siiski ka oma ilumeel ja kunstnikuveri. Teise korruse seina üleminek laeks on ümarkaarega ehitatud, see annab toale valgust ja elegantsi. Samuti tegi ta maja katuse reipalt kõrge ja teravnurkse.

Erakordset ettevõtlikkust võis tollel ajal tihti kohata. Näiteks jäi minule silma, kuidas Pikker Nutre istus ja tagus haamriga paetükke killustikuks, et akende ja uste pealset valada. See töö tundus küll vähe viljakas olema, aga aknapealsed said valatud. Minu isa julgustas teda ka katusekive tegema, kuid selleni ta ei jõudnud. Selle naabri maja katust katab eterniit.

Mälestustes tagasivaadates kerkib esile inimeste omavaheline side. Ühised suured raskused liitsid tänaval ehitajad ühtseks pereks. Palju töid tehti ühiselt, abistati alati ja läbisaamine oli sõbralik, üksteist toetav. See side jäi püsima ka hilisemal ajal, kui ehitusraskused olid ületatud ja elati oma igapäevast elu lapsi ja hiljem ka lapselapsi kasvatades. Elasime rahulikult ja õnnelikult enda kätega ehitatud kodude kasinas mugavuses.

Lapsepõlv aedlinnas

Tiina Puhkan

Veera ja Voldemar Kuusmanni pojatütar

Aedlinn oma aedadega on kasvulavaks mitte ainult puudele-põõsastele, vaid aiatöödega koos kasvab ka inimene. Kui minu vanaema ja vanaisa tulid maalt linna, rajasid nad oma Merivälja krundile aia tolle aja tingimustes ja lubatud piirides, aga see sisaldas endas teglikult mikro-talumudelit. Seal oli olemas iluaed – roosipõõsad ja muruplats –, põllupidamine – lavad ja kasvuhoone – ja ka loomapidamine jänesepuuride ja kanalaga. Vanaisa tõi soo äärest noore kase ja istutas maja ette, et oleks nagu laulusalmis. Aed sisaldas küllaldaselt silmale ja küllaldaselt toidulauale. Lavas olid kenasti kõrvuti hüatsindid ja kurgid, kasvuhoones roosid ja tomatid. Vanaema hoolitses rooside ja kiviktaimla eest. Mäletan hõrku punast värvi Superstar'i ja laste

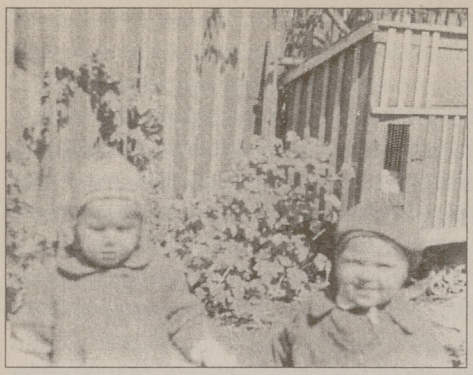

lemmikuks oli kindlasti kollase- ja punase-kirju kobarroos Maskeraad. Oli ka teisi, aga kõige enam jäid meelde need. Vanaema ei olnud eriti suhtlemisaldis ja ei armastanud turul oma lilli müümas käia. Teda aitas Roosmaa Tiina, kes võttis meie roosid ja viis turule koos enda omadega.

Tollasel heinamaal, kuhu nüüd uut elamurajooni ehitatakse, oli põllumaa. Igal majal oli oma peenramaa. Seal kasvasid kartulid, porgandid, sibulad, herned... Mõnel kasvasid seal ka tikripõõsad, mõnel lilledki. Lastele oli heinamaa üks põnev koht. Rohi kasvas pikaks, lapsele rinnuni, enne kui jäneseheina tegema hakati. Meie põllulapid olid seal sees nagu saared. Vaevalt ulatusid üle heina vaatama, kuhu minna, enne kui kohale jõudsid. Kastmise auk, kust vett võeti, oli natuke rohkem Mähe poole, selline soine koht. Seal ümber kasvasid kullerkupud, mida nüüd enam aastaid pole. Sinna näis nii pikk maa minna olevat ja see tundus lapsele ohtlikki. Põllumaade kasutamine heinamaal lõpetati ära, kui varastama hakati. Aga veel aastaid hiljem kasvasid seal kaskede all topeltnartsissid. Mäletan, et hiljem keelati meil, lastel, ka heinamaal mängimine – joodikute pärast. Aga alguses polnud seal ei vargaid ega joodikute kokkutulekuid.

Aed oli küll väike, aga tegevust jätkus kõigile. Lastel oli rohimise ülesanne. Kanadele tuli rohtu kitkuda ja jänestele võililli korjata. Mu õde korjas mullast kanadele rasvaseid ussikesi, mina seda ei suutnud. Tibude toomine kevadel oli sündmus. Väikeste kollaste siutsuvate kerade sibamine pappkastis ja nende toitmine oli jälle üks lihtne rõõm. Kõigil lastel oli oma kana. Saime pesast mune tuua. See sooja muna tunne pëopesas on eriline! Õrna elu hoidmise mõnutunne, kui sileda õlgedest pesa pealt võtsid sooja muna, mis oli nagu kiirgav soe tükk päikest! Vanaemal olid kindlad kunded, kes käisid mune ostmas. Üks eredamaid mälestusi on see, kuidas inimesed tulid ja soovisid osta meie kanade mune.

Üldse inimesed suhtlesid tol ajal rohkem, nüüd ollakse võõramad. Suvemälestuste juurde kuulus ka karguga külajoodik Anton. Mäletan, et ta käis nii kord nädalas meie ukse taga. Vanaema ikka ütles: "Jälle see Anton

tuleb!" Aga ikkagi andis 10-15 kopikat. See oli üks rutiin suvises elus, talvest ma seda nii ei mäleta.

Meie täiskasvanute maailma ei teadnud ja ei küsinud ka. Kui kanu üha vähemaks jäi ja lõpuks ma oma kana enam ei leidnud, siis ma veel ei taibanud, et kanad läksid järkjärgult söögiks ja kanakasvatus lõpetati ära. Vanaisa-vanaema jäid vanemaks, neil polnud enam jõudu jännata. Vanem põlvkond väsis ja ka majaehitus ei nõudnud enam niimoodi raha, võis mõelda kergemale elule ja toidu poest ostmisele. Aiandus sellisel viisil, nagu tookord tehti, ei tasu enam ära. Siiski väike peenramaa on meie aias traditsiooniliselt säilinud. Ikka leidub inimesi, kellele pakub naudingut seemnest saak kasvatada ja ka aia ilu eest hoolitseda.

Huvitav oli vaadata, kuidas vanaisa õunapuid pookis. Õunapuude väetamine käis nii, et vanaisa kaevas õunapuu ümber väikesed sügavad augud ja mina käisin virtsakannuga järel ning valasin igasse auku. Maja nurga juures seisis virtsatünn, kust kastmisvett võeti. Haamer ja naelad käes, tegime ise taimekaste, kuhu said siis seemned külvatud. Hiljem pikeerisime koos vanaisaga, lõpuks istutasime taimed peenrale või lavasse. See lapsena kogetud protsess on mõjutanud mind läbi elu. Ei mäleta ainult, et keegi oleks puhanud aias, kõigil oli seal alati mingit tegemist. Sellest on natuke kahju. Ainult harva ilusatel suvepäevadel või külaliste puhul kaeti õue lõunalaud ja see tundus siis tohutult ilus ja pidulik. Siiski arvan, et vahel võib aias ka lihtsalt istuda, vaadata, kuidas päike moodustab lehtedes mustreid ja kuulata lindude laulu.

Veera ja Voldemar Kuusmann

Lastel oli muidugi alati tegemist. Kui oma töökesed olid tehtud, jätkus aega mängude jaoks. Olime kolm emanvähem ühe-ealist tüdrukut. Tööriistakuuris oli meie mängumaja. Õunakastidest said lauad-toolid. See oli õdus mängu kodu. Nagu Bullerby lastel. Ka heinamaal olid meil oma "majad". Need olid suured sarapuu- ja toomingapõõsad, mille sees olid kivid. Suurem kivi lauaks ja väiksemad toolideks. Või lihtsalt üks suur kivi, nagu kivipõrand. Need olid hinnatud mängukohad. Kõik ümbruskonna lapsed käisid seal mängimas. Olid õnnega koos, kui "maja" vaba oli. Mäletan ka Valdur Ohakat, kes jalutas heinamaal oma eesliga. Laia äärega kübaraga, habeme ja pikkade juustega oli ta nagu mõnus metsavana, väga soe ja eriline inimene
Mäletan oma lapsepõlve suvedest heina lõhna ja kanade kaagutamist ja ma ei saa öelda, et olen linnalaps, kuigi olen kogu elu elanud Tallinnas. Aedlinnal oli oma eriline väärtus. Mitte nii, et inimene ehitab maja ja on oma muru keskel nagu võilill. Minu kogemus on, et aed ja inimene moodustavad terviku, ühtse arenguringi. Inimene on looduse ahelas sees. Uutes aedades rullitakse muru vaibana lahti ja kõik on arhitekti poolt täiuslikult paika pandud, kohe alguses lõplikult valmis. Liiga täiuslik pilt, kus pole enam ruumi arenguks ja kasvamiseks. Kuigi meie aed on juba vana ja puud ei anna enam sellist saaki, kui varem, meenutavad vanad õunapuud veel seda aega, mis tundub kauge. Nad on nagu pereliikmed ja sõbrad. Kunstnikuna ma mõtlen ka aina puudest ja aedadest. Lastega Meriväljal ringi jalutades on huvitav kujutleda aia järgi inimest, kes seal elab. Kuidas on aed kujundatud, kuidas hoolitsetud, millised lillesordid ja puud seal kasvavad. Vanades aedades on põlvkondade energia ja mõtted ja ma tunnen ning näen seda ja saan sellest tuge.

Richard Jurss

Peale Venemaalt tagasitulekut oli mul alguses soov saada advokaadiks, kuid sõja tõttu jäi mul õigusteaduskond Tartus pooleli. Kuna ma olin saanud kesk-eri hariduse Tartu Kommertsgümnaasiumis, proovisin sisse saada Tartu Ülikooli majandusteaduskonda. Peagi selgus, et neil, kes on teinud koostööd saksa okupatsioonivõimudega, ei ole nõukogude õppeasutustes kohta.
Lugu ise oli nii. Kui ma olin oma dokumendid ülikooli sisse viinud, kutsuti mind eksamile. Esimene eksam oli geograafia, teine Nõukogude Liidu ajalugu. Mõlemad õnnestusid mul küllaltki hästi. Matemaatikaeksami võttis vastu tulevane emeriitprofessor. Tema leidis, et ma matemaatikat üldse ei oska ja

käskis mul teinekord uuesti tulla. Tegelikult oli mind muidugi tarvis läbi kukutada. Eesti keele eksamile mind enam ei lastud. Hiljem kohtusin koolivenna Endel Laasikuga, kes oli dotsent ja õigusteaduskonna juba lõpetanud. Tema abil oleksin ma tõenäoliselt ülikooli sisse ka saanud, aga siis olin ma uhke poiss ja ütlesin, et ei soovi kasutada kõveraid teid. See juhtus 1958.aastal.

Siis sai minust Tallinna Toitlustustrusti ekspediitor, hiljem vanemkaubatundja. Kui loodi Inturist "Viru", kutsus restorani direktor Lembit Mark mind enda juurde tööle. Selles asutuses ma töötasin kuni pensionini. Pensioni suurus oli tookord 120 rubla. Selleks, et see raha veidi suurem oleks, pidin ma veel kümme aastat töötama ja mind kutsutigi meistriks Tallinna Teede Ekspluatatsiooni Valitsusse. Peale sealt lahkumist olen olnud kodune ja tegelenud aktiivselt ühiskondliku tööga.

Olen Memento liige. Huvi selle organisatsiooni vastu on mul olnud sellepärast, et peaaegu kõik minu lähemad sugulased on olnud küüditatud ja soovisin nende kohta lähemat teavet saada.

Tegelesin endiste poliitvangide ühendusega. Minu ameti võttis üle Väino Sõerde.

Olin Pirita ja Viimsi valla Eesti Vabadusvõitlejate eesotsas. Nüüd tegeleb sellega Pirita mees advokaat Hasso Lepik. Tema on ka saksa sõjaväes olnud. Olen Eesti Kaitseliidu veteran , Kindral Laidoneri Seltsi ja endise Meriväljа Majaomanike Seltsi liige.

Minu elu on seotud Meriväljaga alates 30.juulist 1959.aastast. Siis ma ostsin hollandlase Arie van Der Lindeni käest omale krundi Tõusu teel. Seal oli ainult maja vundament. Ehitamiseks oli olemas nõukogude võimu poolt antud individuaalmajade tüüpprojekt. See oli üks väga ebaõnnestunud asi. Minu lähedane naaber oli metsateadlane Strahhov, kes elas Meriväljal juba 1940.aastast. Kurtsin talle oma muret selle projekti pärast ja ta saatis mind oma tuttava arhitekt Endel Laasi juurde, lootuses, et tema saab joonistesse mõned parandused teha.

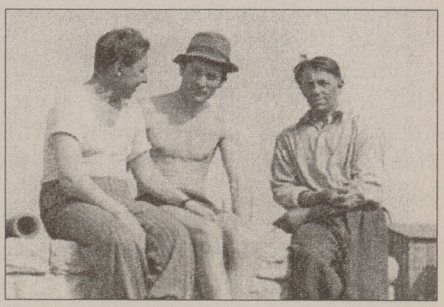

Paremal Arie Van der Linden

Läksin E.Laasi juurde ja õnnetuseks tuli välja, et tema oligi olnud selle tüüpprojekti eskiisi autor. Nii ei saanudki ma muuta katuse kuju ega maja teist külge

tänava poole pöörata, sest see rikkuvat ansambli ära. Nüüd ongi Tõusu teel kaks maja otstega ja kaks maja külgedega tänava poole. Ka ei tohtinud ületada 60 m2 elamispinda. Ehitamisel pidi iga ostu kohta olema tüekk. Kui leiti seinast üks elektrijuhe, mille kohta puudus dokument, oli isegi sellega oli palju sekeldamist. Vundamendi valamiseks vajalikud raudtalad sain ka kuskilt ja ainuke võimalus oli öelda, et eelmine omanik oli krundile maha jätnud.

Minu maja valmis 1972.aastal.

Minu selja taga on maja Ida tee 14. See oli eestiaegse ministri Jürima maja. Selle maja ülemisel korrusel elas suviti ka Hendrikson, omaaegne täitevkomitee esimees. Alumisel korrusel elab ukrainlane Pavel Pokavenko. Kuna see maja oli ehitatud suvemajaks, kippus ta talviti külmaks jääma. Hendrikson lasi siin teha kapitaalremondi, mis läks maksma 22 tuhat rubla. Hendriksoni pere suvitas selles majas kuni tema ja abikaasa surmani. Praegu on ülemise korruse elanikud teadmata.

Kui ma töötasin veel Toitlustustrustis, töötas seal ka Haldur Soe. See mees oli küüditatud 14.juulil 1941.a. Elvast oma pulmast. Ta oli olnud 17 aastat vangilaagris. Tema noorik abiellus teise Elva poisiga ja läks elama Ameerikasse. Peale Eestisse tagasitulekut õnnestus Haldur Soel neid Ameerikas külastada. Seal tuli jutuks August Jürima ja see, et ta oli surnud vangilaagris H.Soe käte vahel. Juhuslikult jõudis see proua Jürima kõrvu, kes koos pojaga ka Ameerikas elas. Nad kohtusid ja juttu tuli perekond Jürima Merivälja suvilast. Proua andis Haldur Soele kõik volitused, palus selle maja olukord välja selgitada ja see maha müüa. Soe käis koos fotograafiga seda maja ka pildistamas, et prouale Ameerikasse pilti saata. Õnnetuseks fotograaf suri ja keegi tema tehtud fotosid ei näinud. Suri ka Haldur Soe.

A.Jürimal on Meriväljal olnud kaks krunti, Ida tee 12 ja 14. Nende kruntide suurus kokku oli 2600 m^2. Merepoolse krundi omanikuks on praegu onkoloogia kirurg hr.Vaar.

Kas proua Jürima oma maja ja krundid tagasi sai, ei ole mulle kahjuks teada.

Jutta Matvei
Lodjapuu tee 121

Käisime mehega – kui meil veel mingeid majaehitamise kavatsusi polnudki – tihti Meriväljal jalutamas. Meriválja vana elamurajooni taga, endistel talu heina- ja karjamaadel, vaheldumisi võsarägastikuga, kasvasid suured tammed, kõik kohad olid kullerkuppe ja nurmenukke täis ja kevadel valendasid toomingad. Mõtlesin siis, et kui ma kusagil elada tahaks, siis oleks see siin. Viiekümnendate aastate lõpul hakkasime endile majaehitamiseks krunti taotlema. Krundi saamine oli omaette protseduur ja me ei julgenud mingeid pretensioone koha suhtes esitada. Krunt anti Kosele, vana lennuvälja lähedale, üsna troostitusse, rabataolisele heinamaale. Läksime siis uuesti Mere rajooni kommunaalosakonna juhataja Jürve jutule, et kas ei saaks ikka Meriväljale. Ta saatis meid tolleaegse linnavalitsuse geodeedi Puusneri juurde. Puusner oli ise ka Meriválja elanik. Tema abiga saimegi 1958.a. Meriväljale krundi, mille oli üks vanem abielupaar ära öelnud - olevat liiga kaugel, lootsid, et saavad tulevikus kusagile lähemale. Suurem osa krunte oli juba aasta varem välja antud.

Ümberringi käis juba elav tegevus. Paljud ehitajad olid jõudnud oma krundid võsast ja prahist ära puhastada. Mõni isegi juba vundamendi augu kaevata. Meie krunt oli paju ja lepavõsa rägastikku täis, lagedamal kohal köietas naaber oma kitsi.

Meie ümbruses olid paljud ehitajad autojuhid. Tol ajal oli transport kulukas ja raske hankida. Nendel oli kõiki veoga seonduvat lihtsam lahendada. Sagedasti aitasid nad ka teisi hädasolijaid. Suur osa Meriválja teedest ongi nende tehtud. Kümnete koormate kaupa vedasid nad kruusa teede täiteks. Minu naaber Jüri Pruuden räägib, et kui tema Meriväljale tuli, olid heinamaad varakevadel kõik vee all, astuda sai ainult mööda paekivist teerada. Praeguse poe kohal olid suured vee tiigid, konnad hüppasid ja krooksusid nendes. Ta räägib veel, et siia raudtee äärsesse rajooni olid alul ette nähtud ühekordsed majad. Aga mehed arvasid, et vundament üks, katus üks, miks ei võiks vahele veel ühe korruse teha. Käisid siis palumas, et lubataks teha kahekorruselised. Ehituse käigus aga selgus paljudele, et see käib neile üle jõu. Siis mindi uuesti paluma, et võiks ikka madalamad olla. Nii ongi meil igasuguseid, paljud pooliteist korruselised, lameda katusega majad. Jüri Pruuden ütleb veel, et esimene mees, kes siia oma jalad ehitamiseks maha pani, oli Benno Salong. Elektripostid Lodjapuu tee meie külgharusse vedasid Jüri Pruuden ja Udo Mäeman ise kohale ja panid nad ka kahekesi paika.

Maja ehitamisel olid mitmed kitsendused. Kõigepealt ei tohtinud eluruumide suurus ületada 60 ruutmeetrit. Et kuidagi veidi lahedamat ruumi saada, mõeldi juurde igasuguseid, limiidi alla mittekäivaid ruume – pimikuid, seinakappe jne. Ka jäeti pööningu nime all ruumivaru, mida hiljem kavatseti välja ehitada. Krundi suuruseks oli ette nähtud üleliiduliste normide järgi ainult 600 ruutmeetrit. (Meie planeerijad ja linnavõimud hiilisid sellest mööda sel viisil, et jätsid iga kahe krundi vahele ühe tühjaks ja jagasid need väljaantud kruntide vahel reservmaadena ära. Mererajooni Täitevkomitee andis neile kasutamise loa. Kaheksakümnendate aastate lõpul oli võimalik krunt ümber mõõdistada ja liita see maa põhikrundiga. Kõiki ei jõudnud Linnavalitsus enne Eesti Vabariigi taastamist ära vormistada. Kes maha jäid, neil oli pärast tükk tüli asja korda ajamisega.) Kuue kuu pärast pidi ehituskrunt olema piiratud taraga, maa kraavitatud, kolme aasta pärast ehitus lõpetatud. Vähesed, kes sellega hakkama said. Siis tuli taotleda ehitusloa pikendamist. Materjali anti kommunaalosakonna limiidi alusel. Vastuvõtu päevadel oli selle ukse taga tundide pikkused järjekorrad. Ühel aastal võisid saada näiteks eterniiti ainult poole katuse jagu, ainult 1000 tellist jne. Puitmaterjali saamiseks anti raieluba kusagil üle Eesti. Meie saime endi oma Aegviidu metskonnast. Tavaliselt käisid mehed ise metsas puid üles töötamas. Meie saime kokkuleppele metsameestega, kes selle töö ära tegid. Omakorda tuli asju ajada jälle saeveskiga ja transpordiga. Mitmed mehed muretsesid omale ehituskivid ja talad lammutamisele määratud majadest.

Tolleaegsed ehitajad ei ehitanud keegi luksuse pärast. Need olid inimesed, kellel polnud lootustki riigi poolt korterit saada. Mitmed olid tulnud tagasi Siberist, mõnedel polnud Tallinnas sel ajal elamise lubagi. Ehituskrunt taotleti naise või ema nimele. Paljud elasid väga kitsastes tingimustes. Meie elasime näiteks Pikal tänaval endise Kopfi maja 15 ruutmeetrilises katusekambris, ilma köögi ja kõrvalruumideta. Hea veel, et vesi ja tualett olid koridoris. Meie üleaedsel, Saulepi proual, kes elas keldrikorteris, ujutas roiskvesi igal kevadel koridorid üle. See jutt, mis vahepeal maade erastamise ja tagastamise konfliktides liikvele lasti, nagu oleks ehituskrundid nõukogude ajal antud mingite teenete eest, ei vasta tegelikkusele.

Suuremalt jaolt ehitati majad üles oma kätega. Ainult mõnede spetsiaalsete tööde juures kasutati oskustööliste abi. Meie maja vundamendi auk võeti kopaga tühjaks. Vundament oli maha märgitud ja ekskavaator tuli ootamatult ajal, mil meid kohal ei olnud. Kui me kohale jõudsime, oli auk valmis, ekskavaator läinud, vundamendi augu seinast küünitas aga välja lõhkemata suurtüki mürsk. Kutsusime kohale demineerijad kes viisid mürsu raudtee

taha põllule ja lõhkasid selle seal.
Enne ehituse alustamist tehti tavaliselt valmis abihoone või ajutine putka. Paljud jäid sinna muu elamisvõimaluse puudumise tõttu ka kohe elama. Meie naabruses elas ühes sellises putkas noor abielupaar väikese lapsega. Aga imiku jaoks olid need elamistingimused liiga karmid, ta jäi kopsupõletikku ning suri. Teised naabrid, perekond kahe lapsega, asusid niipea, kui keldri lagi sai valatud, elama veel olematu maja keldrisse. Kohe alustati ka aiapidamisega. Kel võimalik, tegi valmis kasvuhoone. Sealt saadi lisa oma toidulauale, aga mõnel õnnestus tomati, kurkide ja lilledega ka mingit lisaraha teenida. Samuti tekkis kanade, küülikute, kitsede ja isegi sigade pidajaid. Kõik muidugi põhimõttel – mida ise toodad, pole vaja osta ja kokkuhoitud raha oli võimalik paigutada ehitusse. Tol ajal ei tundunud ükski töö raske. Algul, kui meil veel kaeve ei olnud, tassisime aiakastmise vee raudtee tagant, Mähe poolt 200-300 meetri kaugusel olevatest vee aukudest. Plaani järgi oli ette nähtud ehitada kaev iga nelja krundi kohta. Tavaliselt tehti kahe peale, aga paljud tegid ka kaevu endale üksi. Siin, üleval Meriväljal, ei olnud vesi sügaval. Meile jätkus viiest kaevurõngast, sügavamale ei saanud enam kaevata, vesi tuli tulvana sisse. Üks vana Merivälja ehitaja rääkis, et nemad omal ajal Ida teel pidid üle kolmekümne kaevurõnga sisse laskma, enne kui vesi kaevu tuli.
Suuremate tööde puhul oldi üksteisele abiks. Keldri lae valamine käis sageli talgute korras. Algaastatel polnud kellelgi kasutada segumasinat. Mehed segasid kogu valubetooni käsitsi. Naised olid keldri lael, ajasid segu laiali ja tampisid selle puunuiadega kinni. Vastastikuse abistamise korras käis tavaliselt ka sarikate panemine. 1969.a. hakkasime ühiselt ehitama veevärki. Selle initsiaatoriks oli Lõhmuse tänaval elav hr. Meibaum. Ta oli Tallinna veemajanduses töötanud juhtival ametikohal ja tal olid nii tehnilised kui organisatsioonilised küsimused selged. Moodustasime veeühingu ja kandsime ise kõik kulud. Tänu hr. Meibaumile toimus see kõik ilma suuremate sekeldusteta.
Kui ehitus oli niikaugel, et võis sinna elama asuda, tuli elamu enne rajooni täitevkomitee komisjoni poolt vastu võtta. Komisjonile tuli esitada ka palgatõendid ja ka kõik ehitusmaterjali ostu kviitungid, et kindlaks teha ega seda kusagilt ebaseaduslikult pole hangitud. Seejärel tuli komisjon kohapeale. Selles olid esindajad täitevkomiteest, arhitektuuriosakonnast, tuletõrjest, looduskaitsest ja ei tea kust veel. Selles loetelus võin ma midagi ka segi ajada – igatahes oli neid mitu inimest. Meil kulus maja ehitamiseks tublisti üle ettenähtud aja. Majja elama kolisime 1966.a. Vastu võeti ta komisjoni

poolt veel mõned aastad hiljem.

J.Matvei oma maja vundamendi juures. Taamal raudtee.

Nii me siia elama asusime. Vaeva oli palju, aga oli ka romantikat. Tundsime end siin väga looduslähedastena. Meie krunt asus tol ajal viimasena raudtee ääres. Mõnikord jalutasid seal õhtutundidel põdrad. Aga kuna meie veel niipea ei teinud oma krundi ümber nõutavat tara, leidsime ka oma aiamaalt hommikuti põdrajälgi. Tavalised olid kitsekarjad raudtee tagustel põldudel, oli jäneseid, põldpüüsid, oravaid aias. Linde oli nii palju, et nad ei lasknud hommikuti magada. Ühel aastal oli meie maja ümber, räästa all, seitseteist pääsukese pesa. Mäletan, ühel teisel aastal oli raudtee taga suur rukki põld. Vaatasime ühel maikuu hommikul aknast, et mis imelik, madal kollane pilv seal rukki kohal hõljub. Lähemale minnes selgus, et umbes meetri kõrgusel rukkist, äärest ääreni suure rukkipõllu kohal hõljub kollaste liblikate tihe parv. Mõtlesin, et sel aastal langeb küll kogu aiandus ja põllumajandus nende röövikute ohvriks. Aga 28. mail, siis kui õunapuud ja tulbid õitsesid, tuli maha paks lumi ning kogu see koloonia ilmselt hävis. Igatahes õunad ja kapsad olid sel aastal ilma ühegi ussita.

Kui majad enam-vähem valmis olid, jäi aega ka muuks tegevuseks. Meriväljal tegutses kaua aega vabatahtliku tuletõrje ühingu salk. Meie kandis oli selle entusiastideks Benno Salong ja Robert Vain, eest Meriväljalt hr. Salamov. Raudtee äärde, Merivälja ja Mähe vahelisele vabale platsile ehitati tuletõrje treening-rada, samuti tuletõrje kuur. Sellel platsil korraldati tuletõrje harjutusi ja võistlusi, koerte treeninguid. Sellesse töösse kaasati ka noortest poistest koosnev salk. Koos harjutati ja koos käidi ka ülelinnalistel võistlustel. Aga tuletõrje platsil korraldati ka muid üritusi. Traditsiooniline oli ühise jaanitule tegemine. Kord kutsuti Asta Otsa initsiatiivil tuletõrje kuuri esinema "Estonia"

teatri veteranide näitetrupp. Kavas oli mingi ameerika vodevill. Üks tegelastest pidi olema neeger. Too näitleja oli mingisuguse värviga üleni pruuniks võõbatud. Etenduse käigus pidi ta ühes kohas enda teki alla peitma. Ta jalad olid aga liiga pikad ja jäid teki ääre alt välja. Lõbusa koorina hõikas publik: "Tõmba jalad sisse, Tõmba jalad sisse!"
Ajal, mil Kai Oiderma oli Merivälja raamatukogu juhatajaks tegutses üsna aktiivselt ka raamatusõprade selts. Merivälja koolimajas korraldas selts mitugi meeleolukat üritust. Meeldejäävam neist oli vast Merivälja aedlinna rajamise 65. aastapäevale pühendatud üritus 1989.a. suvel. Raamatukogu ja koolirahva, aga ka teistest aktivistidest moodustati korraldav toimkond. Keegi ei ütelnud abist ära. Sellest kujunes tõeline Merivälja rahva ühisüritus. Kui sellest veel kirjutatud ei ole, tasuks see veel nüüd üksikasjalisemalt kirja panna.

Silvi Kaljuste

Oma maja hakkasime Tõusu teele ehitama 1955.aastal. Merivälja püsielanik olen 1960.aastast.
Kui me siia tulime, oli siin suures osas mets ja heinamaa. Teed olid porised ja märjad. Kevadeti ei saanud kingadega bussipeatusest kojugi. Siis tehti nii, et põõsastes ootasid majaehitajaid kummikud – kingad jäeti võssa ja kummikutega mindi edasi kruntide poolt. Esimesel aastal peale krundi saamist panime maha kartulid, et umbrohtu hävitada. Enamus inimestel oli oma aiamaa, paljud pidasid ka kanu ja jäneseid. See oli rasketel aegadel tubli lisateenistus. Põllumaad ei olnud väga palju, aga loomadel oli vaja kusagil süüa ja ringi joosta. Sellepärast mindi mõnikord põllu- ja heinamaa jagamise pärast vaidlema.
Kuulus kunstnik Valdur Ohakas pidas merivälja kõige eksootilisemat looma – eeslit ja hommikuti kaikus üle magavate majade eesli hääl.
Suviti käidi ujumas peaaegu igal õhtul. Randa mindi koduselt hommikumantlites. Talvel oli suusatamine meriväljalaste lemmikharrastus – otse läbi Mähe Kose-Lükati mägedesse polnud sugugi pikk tee.

Kai Oidermaa

Tulin Merivälja raamatukokku tööle 1984 a. novembris. Esialgu olin kirjas kui keskraamatukogu metoodika osakonna töötaja. Kauaaegne töötaja Helju Elstrok hakkas jääma pensionile ning tegime temaga koos inventuuri. Inventuuri tulemused olid head. Suhteliselt vähe raamatuid oli kadunud ja see, mis alles, hästi hoitud. 1985.a. veebruaris andis ta mulle heas korras raamatukogu üle ja jäi esialgu tööle koristajana. Helju Elstrok oli oma töös hoolas ja täpne. Ta tundis hästi Merivälja inimesi ja nende vajadusi. Teda hinnati kõrgelt ka abivalmiduse ja usaldusväärsuse pärast. Temapoolse abi ja delikaatsuse tõttu oli töösse sisseelamine valutu. Kiiresti sain kontakti kooliõpilastega. 1986. aastal käisime Merivälja algkooliga Õismäe lasteraamatukogus. 1986-1988. aastatel tekkis algkooli õpilastest huviklubi. Põhituumikuga on praegugi sidemed jäänud ja neist on kasvanud väga tublid noored. Tollal lugesime nendega häid raamatuid ja rääkisime elust. Nemad aitasid mul raamatuid ja võlglasi kätte leida.

Juba Helju Elstroki ajal pandi alus väga heale venekeelse kirjanduse fondile.

Tollal tuli nii Venemaalt kui Azerbaidzaanist palju suvitajaid, kes kasutasid suviti meie raamatukogu. Nad olid intelligentsed ja korrektsed lugejad. Samuti paiknesid Miidurannas sõjaväeosad, kelle perekonnad olid meil lugejaks. Nendega oli vahel veidi keerukam, nagu sageli rändrahvaga. Tükk aega käidi korralikult, siis aga selgus, et on sõidetud teise Liidu otsa, kaasas hea ports meie raamatuid.

1986. aasta oli raske, tõusude ja mõõnadega raamatukogu elus. 1986. aastal määrati raamatukogudele šeffideks suuremaid asutusi. Meie sponsoriks sai Tallinna Puidutöötlemise Katsetehas. Nemad olid huvitatud meie kirjanduse kasutamisest rändkoguna. Vastutasuks tehti meile pisiremonti, tellisime mõned riiulid ja saime kasutada tehase bussi ekskursiooniks Palamusele.

Sellesse ajajärku kuulub veel individuaalteeninduse sisseviimine lugejate paremaks teenendamiseks ja järjekord enamkasutatavale kirjandusele ning Merivälja koduloo kartoteegi loomise katse. Samuti kontroll õppekirjanduse kasutustähtaegade üle. Värviti riiuleid, muretseti uued kataloogikapid. Kunstnik maalis fondi uued sildid. Sisulise töö kvaliteet ja raamatukogu välisilme paranes, kuni saabus väga raske talv - pikka aega sügav lumi ja

madalad temperatuurid. Iga päev oli vaja käia kütmas, ka vabadel päevadel. Sellest hoolimata lõhkes verandal radiaator ja palju kirjandust sai kannatada. Raamatud ja ajakirjad said uputuse eest ära pandud süsteemitult. Sellest tekkinud kaosest õieti ei toibunudki, sest üha uued tööd tulid peale.

1986. aastal loodi Tallinna raamatuühingu toetusel Merivälja raamatuklubi. Raamatuklubi mõttega tuli raamatukokku kohalik, nüüdseks manalas Aleksei Šalamov. See mees oli küll väikese kooliharidusega, kuid ometi võib tema teeneks lugeda omaaegse Merivälja tuletõrjeseltsi hoogsat tegevust ja raamatuklubile hinge sisse puhumist. Klubitegevuse vormideks olid loengud koolimaja saalis, uudisraamatu levitamine, ekskursioonid. Ekskursioonidest olid eriti meeldejäävad 1989. Aastal reis Palamusele ja Ida-Virumaale ning Leetu ja Lätti 1990. aastal. Hea oli näha, kuidas põhitöökohaga metsaspetsialist Iisakul oli pidanud vajalikuks rajada täiesti arvestataval tasemel koduloomuuseumi, oma kulu ja kirjadega ning isiklikust vabast ajast ja tahtest.

Eraldi pean kirjutama 1985. aastal raamatukogu lugejaks tulnud Tõnu Talvest. Mälumängur ja erudiit paljudel aladel. Temast sai tõhus tegutseja raamatukogus ja Merivälja seltsielus. Ta oli raamatuklubi president aastatel 1986-1990. Esimene Merivälja päev oli konkreetselt tema idee. Kodanike komitee liikumises oli tal oluline roll – nii liikmete registreerimisel, kui ka Kodanike komitee kongressi valimiskomisjoni esimehena. Ka oli Tõnu Talve lugejatega suhtlemine raamatukogus, mind asendades, eeskujuväärne. Tema osaluseta poleks raamatukogu kaasa läinud sündmustega sellisel määral ajaloolisel laulva revolutsiooni ajal.

Korraldasime koos Merivälja tuletõrjesalgaga korraliku eeskavaga jaaniõhtuid. Klubis olid külalisteks tunnustatud ja huvitavad isiksused. Olime oma meelsuselt küllaltki julged. Nii mõnigi kohtumine oleks kesklinnas mõeldamatu olnud. Meeldejääv oli Merivälja raamatukogu 40. juubeli tähistamine 1989. aasta veebruaris piduliku aktusega kooli saalis. Esimest korda tähistati vabariigi aastapäeva ning piduliku sündmuse tähistamiseks oli välja toodud rahvuslipp. Esimesed Merivälja päevad toimusid 1989. aasta mais. Enne Merivälja päevi toimusid tõhusad heakorra päevad. Staap asus raamatukogus. Eestvedajaks raamatuklubi. Merivälja raamatuklubi oli agar kodanike komitee isikutõendite väljaandja. 1990. aastal oli kodanike komiteede Merivälja valimiskomitee esimehe Tõnu Talve alternatiivkandidaadiks KGB usina

kaastöötajana teatud mees, kes oleks oma osalusega liikumist kindlasti kompromiteerinud.

Minu juhatajaks olemise ajal sai igal aastal koostatud abipalve linnavõimudele raamatukogu olukorra parandamiseks ruumide suhtes. Igal aastal sai kirjutatud artikkel ajalehtedesse, et raamatukogu on küll halbades oludes, kuid vajalik ja kõige kiuste olemas.
Nägime isegi juba 1990. aastal T.Kaljundi projekti kaasaegsele Meriväljа raamatukogule (koolimaja juurdeehitusena), mis jäi aga teostamata olude muutumise tõttu.

1991. aastal sündis mul poeg ning jäin kaheks aastaks lapsepuhkusele. Vahepeal oli asendajaks Maria Oja ja 1993. aasta suvest on raamatukogu juhataja Pille Talioja. Pille Talioja on väga hea ettevalmistuse saanud Viljandi Kultuurikolledzis. Pillega koos töötada oli tõhus ja meeldiv. Ka Pille kohanes töö ja inimestega kiiresti. Püüdsime temaga koos kaotada mõningaid vajakajäämisi, mis tulenesid minu kunagistest vigadest, remondist ja töötajate vaheldumisest. Olin tema kõrval abitööjõuks 1995. aasta septembrini, mil tekkis võimalus asuda tööle Pedagoogika Ülikooli raamatukokku. Üks ajajärk raamatukogus ning minu isiklikus elus oli ümber saanud.

Meriväljal on hea elada.
Reet Linna

Meriväljal olen elanud pea kogu oma teadliku elu.
Minu lapsepõlv möödus Hõbekuuse teel, sest seal elasid minu vanavanemad. Tol ajal ei peetud Meriväljat rikaste linnaosaks. Siin elasid täiesti tavalised, lihtsad paljude lastega pered. Tõepoolest, hiljem ehitasid siia oma kodu paljud tuntud kultuuritegelased (T. Kuusik, A. Kallikorm, V. Ohakas, I. Maran jt.). Mäletan, et üsna populaarne oli suveks võtta üürilisi ja siis tuli Meriväljale küll igat sorti "vurlesid".
Kuna olin Merivälja vanade lemmiklaps, siis veetsin siin kogu oma vaba aja nii suvel kui talvel.
Mäletan, et ühel varakevadel matsime õega Hõbekuuse tee 11 maja õue, mis kuulus siis vanaisale, aia äärde, vanade kuuskede alla Nõukogude münte.

Mõte oli muidugi selles, et kunagi, kui meie oleme juba siit ilmast lahkunud, leitakse väljakaevamistel sealt vana Vene raha. See oli 50.aastate paiku ja mäletatavasti olid siis hirmus populaarsed väljakaevamised, ju see ka meile idee andis. Kes oleks siis võinud arvata, et Nõukogude Vene mündid juba 1992.aastal ajalugu on?!

Mäletan, et korjasime vanaisaga Merivälja pargist varakevadel ülaseid. Siis oli see park laste populaarne mängupaik.

Vanaisa käis veel üsna eakana Merivälja muulil hilissügiseni ujumas, nüüd vist ei saa sealt kassile kalagi, kuna meri on nii saastatud.

Merivälja linnaosa on alles välja kujunemata. Rahvas on siin tore, inimesed sõbralikud. Sügiseti on hea meel vahel oma ukse taga näha mõnd kena vanaprouat, kes pakub oma aiasaadusi. Ja meil on ka oma piimanaine! Nii et kõik käe-jala juures.

Omaette tore nähtus on Merivälja Põhikool. Üks lastesõbralik õppeasutus, kus õpetajad lausa kiirgavad sümpaatset fanatismi, sest peale laste õpetamise jändavad nad vabal ajal vanapaberi korjamise, orienteerumispäevade, jalgrattamatkade ja jumal-teab-mille ühiskondliku ja kasulikuga. Ja ikka omakandi kasuks.

Merivälja suureks plussiks on mereäärne asukoht. Meri on iga päev ise värvi ja kellaajad, millal ma sealt mööda sõidan on, on erinevad. Vahel lähen ma ju isegi päikesetõusu ajal linna, nii et ma näen kõik variandid ära.

Ma ei tunne mingit vajadust eraldi suvekodu järgi. Kui ma suvehommikul üles tõusen, siis linnud laulavad akna taga – muströstad reeglina –, vaikust ja rahu on nii palju, kui iganes võib soovida. See on energiat sisendav kant. Kui me Meriväljale kolisime, arvestasime välja, et siit kesklinna sõiduks kulub palju vähem aega kui Mustamäelt tulles. Meriväljat ühendab kesklinnaga suhteliselt hea tee. Peale selle naudin rattasõitu, milleks Merivälja kandis on ideaalsed võimalused. Siin on ka oma söögikoht. Kui veel millestki puudust tunneme, siis tahaks, et Meriväljal oleks oma politseinik, keda tuntakse-teatakse, ja kes sind alati aitaks.

FOTOD

Nii nägi välja Meriválja maa-ala 5.aprillil 1925.a. Foto P. Kirk

Mait Johannes Sõerde Pirita rannal. Taamal lage Merivälja, keskel tema maja. 1925.a.

Vaade Meriväljale

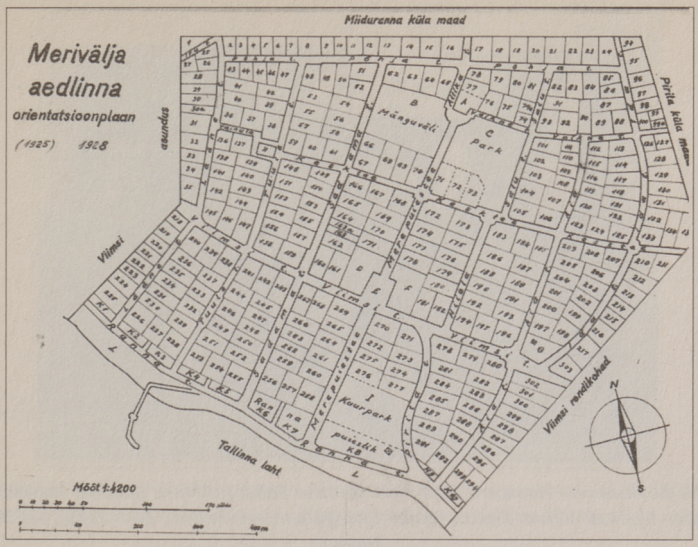

A.Lilienthali plaani koopia. Valmistanud H.Ustav 1952.a.

Maamõõtjad

Saku Suvituskoha Heakorra Eest Hoolitsemise Seltsi juhatuse liikmeid (vasakult): Johannes Ligema, Villem Kesker,Peeter Kirk (juhatuse esimees), Mait Johannes Sõerde, Tensing

Villem Kesker (paremal) ja Johannes Ligema maksavad töölistele palka. Foto P.Kirk 10.05.1925.a.

Merivälja aedlinna teede rajamisel töötanud töölised palgapäeval 10.05.1925.a. Keskel seisavad juhatuse liikmed Johannes Ligema ja Villem Kesker. Foto P. Kirk

Puude istutamine ranna äärde

Esimese maja ehitamist Meriväljale alustas Aleksander Dreverk Ranna ja Aia tee nurgal. Foto P. Kirk 28.04.1925

Teisena valmissaanud A.Dreverki maja Meriväljal.
Umbes 1927 – 1929.a.

Aleksander Dreverk oma krundil.

Koosolek rannas

Teisena alustas maja ehitamist Meriväljale Mait Johannes Sõerde Ranna ja Sadama tee nurgal. Maja valmis esimesena. Foto P. Kirk 5.04.1925

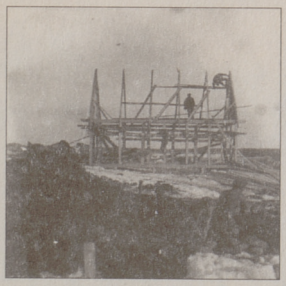

M.-J. Sõerde maja sarikad 1925.a.

Vastvalminud M.Sõerde maja 1925.a. sügisel

Kaupmees M.Sõerde oma perega kaupluse ees Meriväljal 1925 – 1926.a.

M.Sõerde maja hoovis 14.08.1932

Fotol koer, kes käis autobussil vastas, võttis postipaki ja viis selle postitalusse.

Peeter Kirk´i ja Aleksander Brauni´i kaksikmaja ehituse algus Meriväljal, Aiateel. Foto P. Kirk 1926.a.

Kapten Felix Saarnak´I suvemaja Meriväljal, Põhja, nüüd Hõbekuuse teel. Istuvad (vasakult) Elvine Saarnak, tema tütar Maimu ja Linda Runge. Foto H.Voolmann, juuli 1928.a.

Aia peatus 1925.a.

Autobussi lõpp-peatus kaugelt.

Autobussi lõpp-peatuses istub perekond Koppel

OÜ "Mootor" autobuss Merivälja lõpp-peatuses 1930-ndate aastate alguses

Merivälja park 1925.a.

Merivälja sadamakai ehitustööde algus 1925.a. suvel. Nurgakivi pandi 5.juulil. Foto P. Kirk

Merivälja sadamakai ehitustöödel 1926.a.

Merivälja sadamakai kärgkastide paigaldamine ujuvkraanaga 1926.a.

Ehitustöödel.

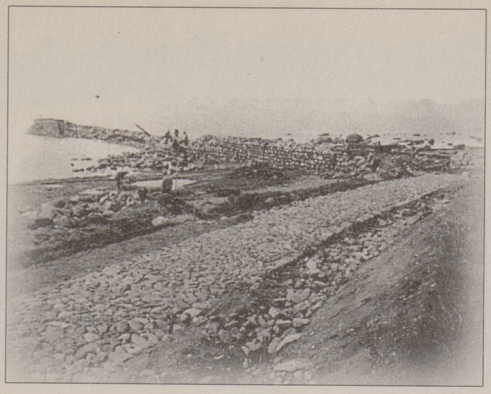

Sadamakai juurdesõidutee on sillutatud. 1926.a.

Sadamakai valmis 1927.a.

Esimene Merivälja sadamakai ääres sildunud laev 1927.a.

Väike reisilaev sadamakai ääres. 1927-28 a.

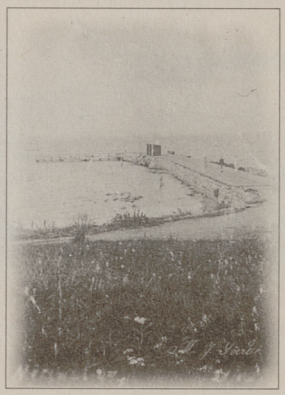

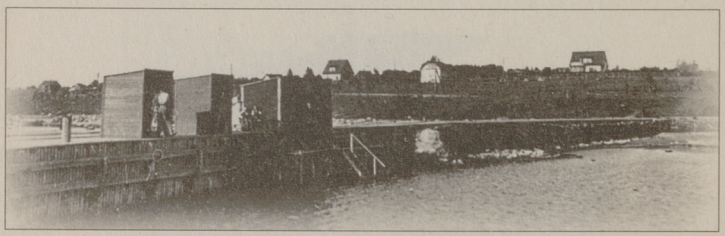

Riietuskabiinid Merivälja sadamakail. 1935 – 1940.a.

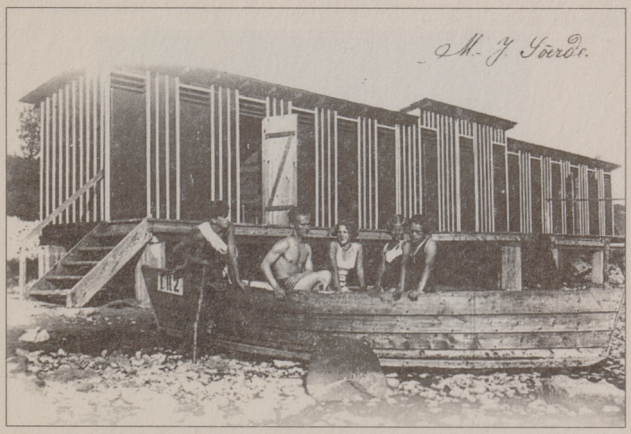

Riietuskabiinid rannal sadamakai juures 1935 – 1940.a.

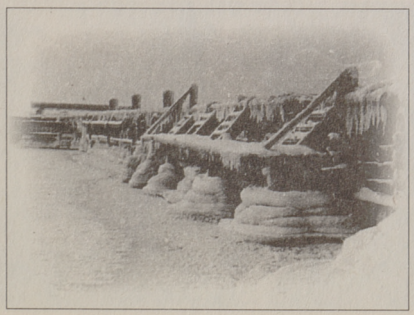

Sadamakai talvel.

Vaade muulilt 1938.a. Vasakul autobussi ooteruum, paremal Sõerde maja.

Stambergi purjekas muuli juures

Laev sadamakai juures

Peegelsile meri

Vaade Tallinnale muulilt. Perekond Koppel.

Merivälja teed 1924 – 1925.a. Paremal P. Kirk

Merivälja siseteed

Vana Ranna tee

Peeter Kinnase maja ehitusel Hiiela tee 5. Umbes 1928.a.

Selline nägi välja Merivälja maapind.

Hugo Mändmets ja Mait Sõerde H. Mändmetsa krundil 30-ndate a. alguses.

Vaade Meriväljale Kaasiku külast. 1930-ndate aastate algul.

Jaan Vaas oma krundil (nr.138) Meriväljal, Lääne teel 1930-ndate aastate algul.

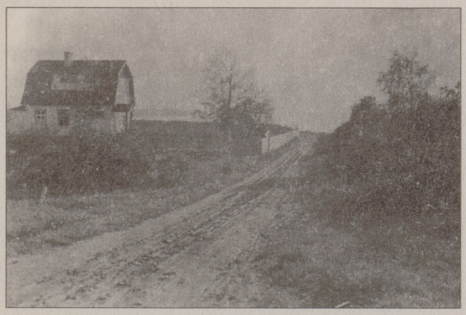

Aiatee 1930-ndatel aastatel

Vaade Hiiela teelt (kr.nr.179, Peeter Kinnas) Aiatee suunas. Keskel P.Kirk´i ja A.Brauni kaksikmaja. 1930 – 1931.a.

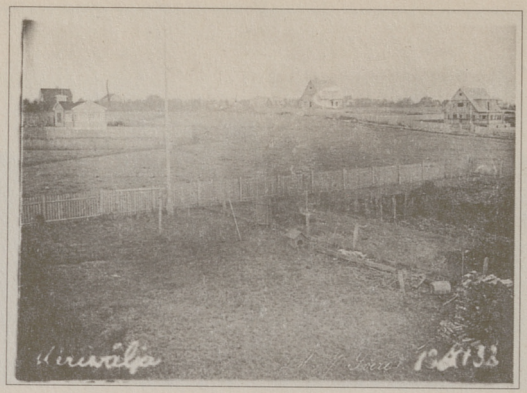

Vaade Meriväljale idasuunas M.Sõerde maja ülakorruselt, 13.nov.1932.a.

Vaade Meriväljale läänesuunas M.Sõerde maja ülakorruselt 1930-ndate aastate keskel. Paremal J.Miti maja.

Vaade Meriväljale idasuunas M.Sõerde maja ülakorruselt, 13.nov.1932.a.

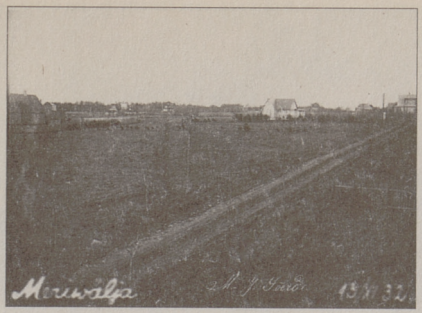

Vaade Sadama, nüüd Võra, teele M.Sõerde maja ülakorruselt, 13.nov.1932.a.

Vaade Sadama, nüüd Võra, teele M.Sõerde maja ülakorruselt 1930-ndate aastate lõpul

Ida tee 1930 – 1933.a.

Johann Vildt´i maja Ida tee 3 1934.a. Foto J.Vildt

Johann Vildti maja Ida tee 3 1959.a. Foto Kelts

Karl Mikita maja Meriväljal, Ida teel (kr.nr.212) 1930-ndate aastate algul. 1939.a. ostis selle minister August Jürima

Villem Keskeri maja Keskteel (kr.nr. 183) 1930-ndate aastate algul

Vaade V.Keskeri majale Keskteelt

Merivälja tenniseväljakul kesktee ja Salu tee nurgal pargis 1929 – 1930.a.

Julie Silla maja Salu teel (kr.nr.103). 1935-1938.a.

Jaan Riis´i maja Aiatee .33 (kr.nr.109) 1935 – 1938.a.

Vaade piki Merepuiesteed (nüüd Väina) mere suunas. Paremal seisab Larissa Kirk, tema seljataga Marie Werschbitzky maja (kr.nr. 168), sellest vasakul Meta ja August Amose maja (kr.nr. 169). 1936 – 1938.a.

Karl Telschow´i maja Tuule tee 18 (kr.nr.156). Foto K.Telschow, 1938, aug. 1949.a. avati seal Merivälja raamatukogu

Ida teel, vasakul maja nr 18, keskel maja nr 14. 1935 – 1940.a.

Ida tee 18

Alfred Sälliku maja vundament Ida teel kr.nr.87, 1939 – 1940.a.
Taamal Ida tee, paremal L.Madalvee elamu (lameda katusega)

Alfred Sällik ja Elisabeth Neuberger oma vastvalminud suvila juures Ida teel kr.nr.87, 1937.a.

Kaks Merivälja elanikku – patriooti – Agu Lüüdik (vasakul) ja Alfred Sällik, viimase suvila juures Ida teel 1937 – 1940.a.

Ellinor (Koppel) Vaidla elamu Tuule tee 5 1940.a. alguses

Hanno Kompuse purustatud suvila Põhja, nüüd Hõbekuuse, teel (kr.nr.14/15) 1943.a. kevadel peale hoone taha karjamaale heidetud lennukipommi plahvatust. Foto P. Kirk

Merivälja elanikud teeparanduse talgutel töötamas Aia peatuse juures. Foto P. Kirk, 2.07.1944.a.

Merivälja elanikud teeparanduse talgutel töötamas Kaasiku küla ja Aia peatuse vahelisel lõigul. Foto P. Kirk, 2.07.1944.a.

Merivälja elanikud teeparanduse talgutel Randvere peatuse juures. Paremalt teine – Harju Maavalitsuse teemeister Rudolf Maas. Foto P. Kirk, 2.07.1944.a.

Tee korrastamine 1944.a.

Merivälja rahvas teeparanduse talgutel Randvere peatuse lähedal Pirita-merivälja vahelisel teel 1942 – 1943.a.

Tee korrastamisel lõid kaasa ka naised ja lapsed

Piritalt tuldi ka jalgsi Meriväljale

Tuule tee 1940-ndatel aastatel.

Tuule tee 1956. a.
Fotol Leida, Endla ja Olev Kuusik, Tuule 4.

Tuule tee 1965. a.

Ranna tee 1956.a.

Ranna tee äärne park, 1956.
Taamal maja Tuule tee 4.

Võra tee 1956.a.

Tõusu tee 1955.a. Pildil M.Hange

M.Hange Tõusu teel, 1955.a.

Artur Altmets oma maja ehitusel Tõusu tee 18, 1957.a.

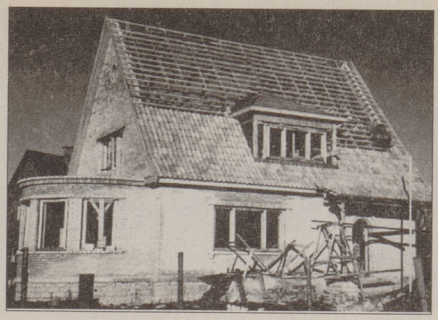

N.Gubarevi elamu Tõusu tee 23, 1957.a. Katusel Voldemar Kuusmann

Arne ja Ahti Kuusmann elamu ehitusel Tõusu tee 24

Tõusu tee 20 krundil, 1961.a.

Tõusu tee 1950-ndate a. lõpul

Vaade Meriväljale. Ranna ja Ranniku tee nurk. Foto H.Ustav, august 1960.a.

Sadamakai 1964. a.

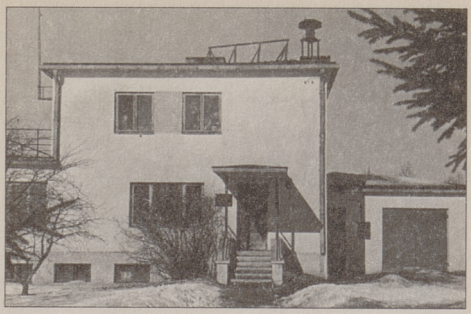

Kaugesõidukapten Vompa maja Aiatee 15,kus aastatel 1948 – 1960 asus Tallinna 35.Algkool

Lahkumine vanast koolimajast Aia tee 15, 0kt. 1960.a.

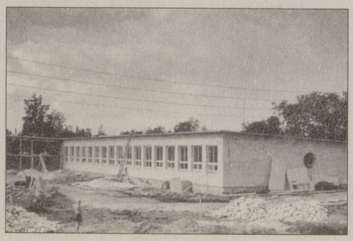

Tallinna 35.Algkooli ehitus Heki tee 16, 1960.a. suvel

Merivälja kool 2001.a. Vaade esiküljele

Merivälja kool 2001.a. Vaade hoovist

Vaade Meriväljale. Ranniku tee. Foto H.Ustav, august 1960.a.

Ranniku tee 2001.a.

Meriválja kauplus 2001.a.

Postkontor Ida teel 2001.a.

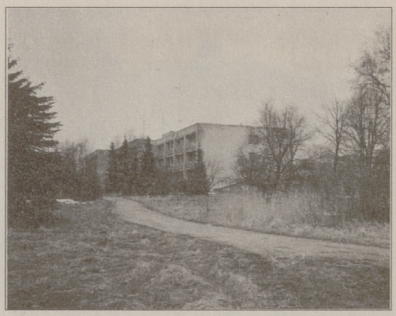

Pansion "Merivälja" 2001.a.

Merivälja muul 1999.a.

Muuli remont 2001.a.

Paviljon, ehitatud 1969.a.

Merivälja ja Viimsi valla piiriks on raudtee

Meriväljal on säilinud 3 rändrahnu: pargis,

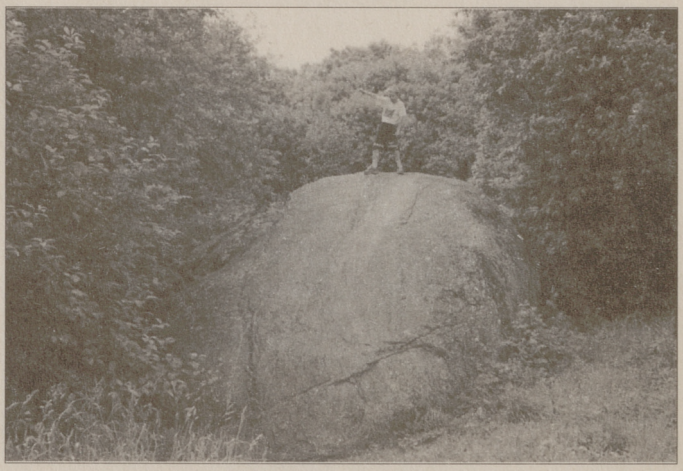

pansionaadi juures,

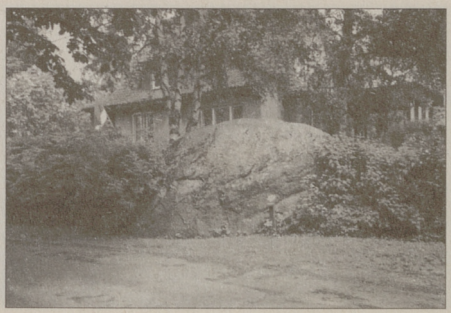

Rändrahnu teel.

Sadamakai peale novembritormi 2001. a.

KRONOLOOGIA

Merivälja rajasid 1914.aastal asutatud Saku Suvituskoha Heakorra Eest Hoolitsemise Seltsi (lüh. Saku SHEHS) liikmed.

1924, 21.mail anti seltsile Esimese maailmasõja ajal Sakus võõrandatud maa eest Eesti Vabariigi poolt osalise vastutasuna Viimsi mõisa maast eraldatud 50 ha suurune maatükk Tallinna lahe kaldal, Miiduranna küla idaküljel. Seda paika tunti ümberkaudsete elanike seas Merivälja, ka Merevälja nime all.
1924, 19.okt. võeti vastu arhitekt Ernst Kühnert´i (koos arh. Robert Natusega) koostatud Merivälja aedlinna hoonestuskava.
1925, 22.veebr. otsustati Saku SHEHS peakoosolekul mereranda ehitada sadamakai väikelaevadele, mootor- ja sõudepaatidele.
1925.a. kevadeks oli Merivälja maa-ala jaotatud maamõõtja Arnold Lilienthal´I poolt 303 krundiks. Need loositi välja Saku SHEHS liikmete vahel. Samal kevadel alustati kahe esimese maja ehitamist Meriväljale.
1925, 5.juulil toimus sadamakai nurgakivi panek. Peale seda alustati ehitustöödega.
1925.a. peale teedevõrgu plaani kinnitamist Harju Maavalitsuse poolt, telliti teedeinsener N.Roschinskylt Merivälja kuivendusprojekt, mis samal aastal ka valmis ja hakati kiires korras ka ellu viima.
1927.a. kevadel sai valmis Merivälja sadamakai ja 15.mail algas suvine laevaliiklus Tallinna Kalaranna ja Merivälja vahel. Kuid sõitjate vähesuse tõttu see ühendus järgnevatel aastatel soikus.
1928.a. avati Meriväljal avalik telefonikõnepunkt Mait Sõerde kaupluses Võra (tollal Sadama) tee 3.
1928-1930.a. ehitati Ranna ja Võra tee nurgale esimene autobussi ooteruum. Selle juures oli hulk aastaid Merivälja lõpp-peatus.
Autobussiliiklus Tallinna ja Viimsi vahel oli avatud juba 1923.a.
1929, 22.märtsil Saku SHEHS peakoosolekul otsustati asutada Merivälja, Aruküla ja Klooga aedlinnade korralduskomisjonid.
1929.a. sai Meriväljal pargis valmis tenniseväljak. Hiljem rajati ka käsipalliväljak. 30-ndate aastate keskel asutati Merivälja Aedlinna Spordiselts, mis tegutses kuni aastateni 1940/41.

1930.a. alustati Väina teele (Merepuiestee) seltsi aedniku elumaja ehitamist, kus ka seltsi juhatus sai endale ametiruumid.
1931, 31.märtsil oli Saku SHEHS peakoosoleku päevakorras Merivälja (ja teiste aedlinnade) korraldusseltside asutamise küsimus.
1931, 26.nov. oli Saku SHEHS erakorralise peakoosoleku päevakorras "Merivälja aedlinna heakorra seltsi põhikirja kava läbivaatamine". Koos kutsetega saadeti liikmetele tutvumiseks nimetatud kava.
1932, 14. märtsil registreeriti Kohtu- ja siseministri otsusel Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi (lüh. MAHS) põhikiri.
1932, 20.aprillil peeti MAHS-I asutamiskoosolek Tallinnas Pikk 42, Ühisklubi ruumides. Valiti juhatuse liikmed:
Peeter Kirk, Mait Sõerde, Konstantin Trakmann, Konrad Tonska, Johannes Ligema ja Villem Kesker.
1932, 1.maist alates jätkas Meriväljal Saku SHEHS-I juhatuse poolt alustatud töid MAHS-i juhatus.
1933.a. alustatud Pirita elektrifitseerimisega tõusis MAHS-is päevakorrale elektriliini Meriväljani ehitamise küsimus. See aga ei leidnud esialgu loodetud vajalikku kõlapinda.
1933.a. kevadel korrastati laste mänguväljakuks väike haljasala, Tuule ja Kesk tee (Vainula) nurgal, mida nimetati Vainula platsiks.
1933.a. maikuus avati Meriväljal M.Sõerde majas Võra tee 3 kirjatalu. Sääraselt nimetati tollal lihtsaimat tüüpi postipunkti maal, kus toimus lihtkirjaposti vastuvõtmine, väljastamine adressaatidele ja postmarkide müük.
1934.a. suveks korrastati Merivälja turuväljakuks väike maa-ala Viimsi tee, Merivälja (tollal Pirita) tee otsa kohal.
1936.a. märtsikuus asutati Merivälja-Viimsi Kooperatiivühing, mis seadis endale kolm peamist eesmärki: 1.Merivälja ja selle ümbruskonna elektrifitseerimine (kuna sellega seoses olevad tööd olid takerdunud). 2. Ühingu liikmetele muuta autobussi-ühendus Tallinnaga võimalikult soodsaks nii piletihinna, kui liiklussageduse poolest. 3. Muretseda ehitajatele Meriväljal odavamat materjali ja abistada neid ehitiste püstitamisel.
1937.a. alustas Viimsi vallavalitsus Meriväljast loodepoole jääva maa-ala planeerimist ja seal kruntide väljaandmist. Kuni 1940/41.a. anti 26 krunti ja rajati kaks teed: Eha ja Koidu (1959.aastast:Viirpuu ja Vaate teed). Sealsed krundiomanikud ei ühunenud MAH Seltsiga. Ka idapoole jääval maa-alal anti välja 16 krunti ja rajati mõned teed: Tamme, Lepa, Kase ja Pärna (1954.aastast: Ranniku, Haaviku, Kõivu ja Lõhmuse).
1938.a. lõpuks oli enamikus Merivälja eramutes ja suvilates sisseseatud

elektrivalgustus. Juba aasta varem oli elektrivalgustus Meriväljа teedel.
1939, 15.aug.asutatakse Mait Sõerde algatusel MAHS-i juurde Aiandus-Mesindus Ring.
1939.sept. avatakse kirjatalu asemel Postitalituse poolt MAHS majas Väina teel (Merepuiestee) Viimsi postiagentuur. Meriväljа kirjakandja kohustused võtab enda kanda Seltsi aednik.
1940.a. suvel, Nõukogude okupatsiooni oludes jätkus veel MAHS-I tegevus. Septembrikuu algul oli Selts sunnitud vabastama oma üüritud ametiruumi Laenupanga hoones, Suur-Karja 18. MAHS-I tegevus peatati võimude poolt, kuid seltsi vormiliselt ei likvideeritud. MAHS-I kohustused läksid üle maakonna kommunaalosakonnale. Viimane juhatuse koosolek tol perioodil peeti 3.septembril.
1942, 8.märtsil tuli MAHS-I juhatus taas koosolekule. Nüüd juba Saksa okupatsioonivõimu all, kelle esindaja – Tallinna-Maa Piirkonna komissari - otsuse alusel lubati MAHS-I tegevust jätkata.
1944, 9.sept.peeti MAHS-I juhatuse viimane koosolek. Tallinna vallutamisega sama kuu lõpul algas teine nõukogude okupatsioon ja teistkordselt peatati MAHS-I tegevus.
1944, 17.nov. anti välja ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus eramajade taastamise ja individuaalelamute ehitamise soodustamise kohta. (avaldatud Eesti NSV Teatajas nr.5, 10.02.1945) Seda tingis sõjajärgsetel aastatel tekkinud korterite nappus. Sellest ajast alates hakati ka Meriväljal püstitama rohkem maju ja elanikkond suurenes jõudsalt.
1945, 2.märtsil anti välja ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Pirita, Meriväljа, Iru-Lepiku ja Kose asustatud punktide ja nende lähema ümbruse liitmise kohta Tallinna linnaga. (Avaldatud Eesti NSV Teatajas nr. 15, 28.04.1945).
1948, 1.sept.avati esimene kool Meriväljal, Aia tee 15, Eestist põgenenud laevakapten Teodor Vompa eramus. Kool, nimetatud Tallinna 35. Algkooliks, oli eesti ja vene õppekeelega. Õpilasi oli umbes paarkümmend, õpetajaid kaks – Alma Roman ja Anna `Subina. Koolijuhataja Endel Grigorjev asus ametisse 18.septembril.
1948, detsembris asutati Tallinna Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu Meriväljа Salk, millel puudus küll oma "pritsimaja",, rääkimata tuletõrjeautodest. See ei takistanud salgaliikmetul alustamast erialast väljaõpet ja seltskondlikku tegevust.
1949, 14.veebr. avati Meriväljal lugejatele Tallinna Keskraamatukogu 10. Haruraamatukogu, Tuule tee 18 eramus. Juhatajaks oli kuni sügiseni Lidia

Rumberg, tema järel hulk aastaid Reinhold Niidu. 1993.a. augustikuust on juhatajaks Pille Talioja.
1950, 27.okt. asutati Merivälja vabatahtliku tuletõrjesalga nõukogu liikmete algatusel segakoor. Koori juhatamist oli nõus enda hooleks võtma Meriväljal elav Linda Bachmann-Kallikorm. Sellest koorist kasvas välja tuntud segakoor "Sõprus" (10.märtsist 1963), mis tegutseb tänaseni.
1953.a. liideti Meriväljaga idapoolsel küljel olev suur maa-ala ja rajati seal teedevõrk – praegused Haaviku, Jugapuu, Kõivu, Lodjapuu, Lõhmuse, Mõõna, Ranniku, Rändrahnu, Tõusu ja Viherpuu teed.
1956 – 1959.a. Merivälja suurenenud elanikkonna veega varustamise parandamiseks ehitati 150m sügavune puurkaev ja pumbamaja Ranna ja Merivälja teede nurgale ning rajati veetorustik.
1959.a. avati Viimsi tee 16 teenustöökojad, kus töötasid juuksur ja kingsepp.
1960.a. avati toiduainetekauplus "Merivälja" vastvalminud hoones Haaviku tee 16.
1960.a. 1.sept. asus Merivälja kool (Tallinna 35. Algkool) oma uude hoonesse Heki tee 16, kus oli neli klassiruumi ja väike saal-võimla.
1964-1965.a. seati Meriväljal üles oma automaat-telefonijaam Võra tee 4 M.Sõerde majas, tema endise kaupluse ruumides, kus sõjajärgsetel aastatel asus Tallinna sidejaoskond nr.21. Paljud Merivälja elanikud said endale telefoni.
1966.a. avati Ida tee 8 sidejaoskond nr.21, selleks ümberehitatud hoones.
1967.a. valmis lasteaia hoone Haaviku ja Kõivu tee vahelisel krundil.
1969.a. lõpetati Merivälja sadamakai taastamine ja ümberehitus, seejuures ehitati Ranna tee äärde Tuule tee otsa kohale avar ootepaviljon. Samast ajast avati regulaarne suvine laevaühendus Tallinna sadama ja Merivälja vahel, mis mõne aasta pärast aga suleti.
1972.a. sai valmis pansion "Merivälja" hoonetegrupp Ranniku teel.
1974.a. alustati Ranna teel, autobussi lõpp-peatuse vastas, Harju Tarbijate Kooperatiivi 8-müügi-kohaga kauplusehoone ehitamist.
1974.a. võeti käsile Pirita ja Viimsi vahelise tee ümberehitus. Selle käigus laiendati ning õgvendati Ranna teed Meriväljal. Endise Kaasiku küla hoonete kohal rajati idapoole uus teelõik.
1978.a. lõpetati tööd eelkirjeldatud teeosal.
1978.a. Merivälja põhjapiiri ja raudtee vaheline ala jaotati kruntideks ja anti koondisele "EKE" (Eesti Kolhoosiehitus)
eksperimentaalsete maa-elamute püstitamiseks.
1980.a. valmisid seal esimesed majad ja nende juurde rajati Lääne tee pikendus.

1981.a. asutati tolleaegse komsomoli keskkomiteelaste poolt elamuehituskooperatiiv "Kristall". Sellele anti ehituskruntideks juba varem Merivälja Algkoolile laienduseks määratud reservmaa Kõivu tee 17/19, mida kasutati kooli katseaiana. Tulemuseks – Merivälja sai kõige eriskummalisema ehitise, sotsialistliku postmodernismi tõelise pärli.
1987, 26.märtsil võõrvõimu surve nõrgenemisel osutus võimalikuks Merivälja raamatukogu lugejaskonna, vabatahtliku tuletõrjesalga ja Viimsis asuva Pirita lillekasvatussovhoosi rahva algatusel asutada Merivälja Raamatuklubi, mille esimeheks valiti Tõnu Talve.
1989, 27. Ja 28.mail korraldati Raamatuklubi aktiivsemate liikmete algatusel "Merivälja Päevad" Kesk-tee pargis. Nende raames jagus mitmesuguseid huvitavaid kultuuri-, spordi- ja ajaviiteüritusi kaheks päevaks.
1990/91.a. valmis "Eesti Projektis" Merivälja ja Mähe vahelise maa-ala planeerimisprojekt (arhitekt Tiina Nigul jt.), mille järgi kavatsetakse Merivälja, Ranniku ja Mähe teega piirnevale alale ehitada 4-12 korteriga ridaelamud umbes 450 perele.
1992,28.veebruaril Talliinna Linnavalitsuse korraldusega nr 171-k registreeriti Merivälja Majaomanike Selts, mis kahjuksoma tegevuse mõne aasta pärast lõpetas.
1992, 10.dets. võttis Tallinna linnavolikogu vastu otsuse Pirita linnaosa (millesse arvati ka Merivälja) moodustamise kohta.
1997, 31.mail ja 1.juunil toimusid järjekordsed Merivälja Päevad, mille korraldajaks oli kool.
1998, 23.ja24.mail toimunud Merivälja Päevad püüdis ära rikkuda külm ja vihm, kuid lapsi, kes kooli õues võistlesid ja pargis kontserti andsid ning Merivälja elanikke, kes neid kuulamas-vaatamas olid, see õnneks ei seganud.
1998, suvel alustati Merivälja Algkooli juurdeehitusega. See valmis 18.oktoobril 1999.a. Koolimaja sai juurde klassiruume ja õpetajate toa. Võimlaehitus on ikka veel mägede taga.
1999, 23.mail möödus 75 aastat Merivälja rajamisest ja seda tähistati Viimsi Vallamajas.
2000,09.veebr. asutati kodanikualgatusel põhinev mittetulundusühing Merivälja Aedlinna Selts, mis jätkab 1932.a. loodud Merivälja Aedlinna Heakorra Seltsi ning selle õigusjärglase, 1992.a. loodud Merivälja Majaomanike Seltsi traditsioone.
2001.a. suvel alustati Merivälja muuli remonttöid

Henno Ustav

Merivälja aedlinna

orientatsioonplaan

(1925) 1928

TALLINNA PEDAGOOGIKAÜLIKOOL
1 0500 00127960 0

Mõõt 1:4200

0 10 20 30 40 50 100

MERIV–LJA 105⁰⁰
0201010483924

A127960

Miiduranna küla maad

MERIV–LJA 105⁰⁰
0201010483924
HU